

”Om du vill ha fred, rusta dig för krig!”

Militärtidskriften Suomen sotilas som en politisk socialisationsagent och dess deltagande i försvarsdebatten 1919–1939

Bildkälla: pärmen till *Suomen sotilas* nummer 1–2 den 9.1.1932.

Avhandling pro gradu i nordisk historia

Jonas Selenius (Matrikelnummer: 1902146)

Handledare: Johanna Ilmakunnas

Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi

Åbo Akademi, 2022

ÅBO AKADEMI – FAKULTETEN FÖR HUMANIORA, PSYKOLOGI OCH TEOLOGI

Abstrakt för avhandling pro gradu

Ämne: Nordisk historia	
Författare: Jonas Selenius	
Arbetets titel: ”Om du vill ha fred, rusta dig för krig!” Militärtidskriften <i>Suomen sotilas</i> som en politisk socialisationsagent och dess deltagande i försvarsdebatten 1919–1939	
Handledare: Johanna Ilmakunnas	Handledare: -
Abstrakt: <p>Upprättandet av det finländska, nationella försvaret under första hälften av 1900-talet var ingen lätt uppgift. Armén och skyddskåren associerades starkt med krig och våld då inbördeskriget var i färskt minne. Efter det traumatiska inbördeskriget var nationen uppdelad i vinnare och förlorare och det rådde ingen konsensus på politisk nivå gällande upprättandet och upprätthållandet av ett nationellt försvar. Det var främst den politiska vänstern som tvivlade på Finlands behov av en stående armé, varnade för nedrustning och förespråkade minskade satsningar på försvaret.</p> <p>Under dessa omständigheter skulle armén och skyddskåren etableras i det finska samhället och försvarsanhängarna önskade upprätta ett försvar som i enlighet med försvarsrevisionen skulle ha en avskräckande effekt på en potentiell angripare. Hur skulle den bredare allmänheten övertygas om att det var den rätta vägen för Finland att gå? Svaret finns delvis i militärtidskriften <i>Suomen sotilas</i>, som var en del av det ”vita” och delvis antikommunistiska bildningsarbetet som bedrevs i armen. Den vände sig till i första hand till värnpliktiga men till skillnad från tidigare forskare utgår jag ifrån att målgruppen var betydligt bredare än så. Syftet med avhandlingen är att kartlägga militärtidskriftens politiska dimension, det vill säga dess deltagande i försvarsdebatten under mellankrigstiden, vilket har så gott som helt förbisetts i den tidigare forskningen. Därtill tangerar jag frågan om vilket syfte dessa texter som publicerades i <i>Suomen sotilas</i> tjänade till. Studiens teoretiska ramverk utgörs av politisk socialisation, en teori som belyser massmediernas roll som plattformar för spridning av politisk information och som i sin tur både formar och förstärker målgruppens politiska åskådningar samt påverkar dess politiska engagemang.</p> <p>En av de centrala slutsatserna är att trots skribenternas påståenden om att de inte sysslade med politik med sina skrivelser så deltog de aktivt i försvarsdebatten och förde en intertextuell dialog med samtida försvarskritiska skrivelser. Således fyllde <i>Suomen sotilas</i> en politisk funktion. Skribenterna oroades av det att läsarna påverkades av försvarskritiska ståndpunkter och därför ämnade skribenterna styra läsarnas opinion i en riktning som skulle bidra till att de insåg nödvändigheten av att upprätthålla försvaret och stärka det. Ett annat syfte var sannolikt att få läsarna att engagera sig politiskt till fördel för försvaret. När de väl hade inhämtat genom militärtidskriften ”rätt information” i anslutning till försvarsfrågan förväntades de rösta på kandidater som skulle jobba för att stärka försvaret. Högst antagligen förväntade sig skribenterna att läsarna även skulle ta avstånd från verksamhet som kunde ha negativa följder för försvarets del, exempelvis antimilitarism, fredsaktivism, vapenvägran och val av politiska kandidater som ämnade försvaga försvaret. Skribenterna konstruerade och brukade aktivt militära hotbilder i sin retorik för att legitimera upprustning och opponera sig mot åtgärder som försvagade försvaret. Försvarskritiker, bland annat kommunister och fredsanhängare, svartmålad av skribenterna i syfte att undergräva deras auktoritet och på så vis indirekt tysta deras kritik mot försvaret.</p>	
Nyckelord: Suomen sotilas, politisk socialisation, försvarsfrågan, antimilitarism, kommunistfrågan, pacifism, mellankrigstiden, armén, skyddskåren, politisk historia	
Datum: 9.5.2022	Sidoantal: 105
Abstraktet godkänt som mognadsprov:	

Innehåll

1. Studiens utgångspunkter	5
<i>Följderna av 1918 års händelser och etablerandet av en politiskt lojal armé</i>	5
<i>Etablerandet av det nationella försvaret – det historiska problemet</i>	7
<i>Militärtidskriften Suomen sotilas som källmaterial</i>	11
<i>Studiens teoretiska ramverk: politisk socialisation</i>	12
<i>Metodologi: närläsning, tematisering och textanalys</i>	14
<i>Forskningsläge: Suomen sotilas som källa i historisk forskning</i>	15
<i>Forskningsläge: politisk socialisation i historisk forskning</i>	17
2. Armén och skyddskårerna – de ”livsviktiga” institutionerna	20
<i>På fredens, lagens, fosterlandskärlekens och självbevaringsdriftens väg</i>	21
<i>Försvaret värnar om det gemensamma bästa och bekämpar de inre fienderna</i>	24
<i>Fredstida förberedelser – kvalitet framom kvantitet</i>	29
<i>Allmännyttighet: idrott och hälsa</i>	31
<i>Nationalanda och militärframgång</i>	33
<i>Bildning, fostran och försoning i armén och skyddskårerna</i>	39
<i>Sammanfattning</i>	43
3. Militära hotbilder	45
<i>Den opålitliga östra grannen</i>	45
<i>Världsläget</i>	51
<i>Sammanfattning</i>	53
4. Upprustning, militarisering och nedskärningar	55
<i>Allmän upprustning och väpnad neutralitet – att gå med strömmen</i>	55
<i>Behovet av moderna vapen</i>	58
<i>Det moderna, totala kriget kräver mera flygplan och en bättre flotta!</i>	60
<i>Kritik mot nedskärningar</i>	63
<i>Militär ungdomsfostran</i>	66
<i>Sammanfattning</i>	70
5. Att tysta kritikerna och kritiken	72
<i>Det oundvikliga kriget och en evig fred är en utopi – nej till nedrustning</i>	73
<i>De ”landsförrädiska” fredsanhängarna</i>	76
<i>Kommunisterna och försvaret</i>	79
<i>Kommunisternas kritik – en del av en konspiration</i>	81
<i>Kommunistjakt och demokrati</i>	85
<i>Arméns missförhållanden</i>	88

<i>Sammanfattning</i>	93
6. Sammanfattning och slutsatser	96
Käll- och litteraturförteckning	104

1. Studiens utgångspunkter

Följderna av 1918 års händelser och etablerandet av en politiskt lojal armé

Ett av de stora frågorna som beslutsfattarna var tvungna att ta tag i då det politiska läget stabiliserats efter 1918 års händelser var försvarsfrågan, eftersom den hängde nära samman med den nationella existensen och dess trygghet. Det var främst de traumatiska minnena från 1918 och Finlands geopolitiska läge som granne med Sovjetunionen som fick i synnerhet försvarsfrågan att bli ett centralt tvistemål mellan vänstern och det borgerliga blocket. Försvarsfrågan kom att förbli det centrala tvistemålet mellan de ifrågasättande parterna faktiskt ända fram till vinterkrigets utbrott.¹

Inbördeskriget 1918 lämnade efter sig en splittrad och djupt traumatiserad finländsk nation. Det självständiga Finlands nationella försvar härstammar direkt från den militära mobilisering som genomfördes under våren 1918 för att kuva det socialistiska upproret. Men att upprätta en nationell armé för en splittrad nation var varken en enkel eller självklar uppgift utav förekommen anledning. Militärtjänstgöring under fredstid kom därför att aktivt debatteras under hela 1920-talet. Då Finland blev en självständig stat hade inte landet haft någon nationell krigsmakt på åtminstone två årtionden och saknade en inhemska militärkultur. På grund av detta var det heller ingen självklarhet vilken slags militärtradition som slutligen skulle börja tillämpas i Finland.²

Inbördeskriget 1918 gav dessutom upphov till ett ännu starkare och mera akut behov av att fostra de breda massorna och i synnerhet de rebelliskt sinnade folklagren. De bildade klasserna blev speciellt oroade över de lägre klassernas politiska lojalitet och bildning. Liknande farhågor beträffande specifikt de värnpliktigas politiska lojalitet uttrycktes av en kommitté i deras rapport från år 1919. Denna kommitté var ansvarig för organiseringen av den ”andliga vården” inom armén. Kommitténs medlemmar resonerade att en fullt beväpnad armé med bristande lojalitet gentemot statsmakten kunde utgöra ett potentiellt hot mot den rådande samhällsordningen. Antagligen låg 1918 års händelser eller värnpliktssoldaternas deltagande i den

¹ Henrik Meinander, ”Självständighetstiden”. Henrik Ekberg (red.), *Finlands historia 4* (Helsingfors: Schildts, 1999), s. 93.

² Anders Ahlbäck. *Manhood and the Making of the Military: Conscription, Military Service and Masculinity in Finland 1917–39* (Farnham: Ashgate, 2014), s. 2, 30–40.

senaste tidens kommunistiska revolutioner i Centraleuropa och Ryssland till grund för deras resonemang.³

De högt uppsatta inom armén samt de nationalisterna och andra grupper som stödde en stark försvarsmakt var därför väl medvetna om att den fysiska militärträningen i sig inte var tillräcklig. Önskvärt var att soldaterna fostrades så att de antog en positiv inställning till militärtjänstgöringen, kaderarmén och deras andra medborgerliga skyldigheter i det självständiga Finland. Det räckte inte med att den finländska armén gjorde finska män till dugliga soldater och beväpnade dem, utan de skulle samtidigt fostras till att bli soldater som var patriotiska och motiverade att gå i strid och offra sina liv för fosterlandets väl. Därför bedrevs en delvis ideologisk upplysning i armén. Man ansåg att armén inte utgjorde ett hot mot staten ifall soldaterna var besjälade med patriotism och moral som hindrade dem från att bli anhängare av ”onyttiga folkrörelser”.⁴

Militärtidskriften *Suomen sotilas* grundades för att förstärka och effektivera just detta fostrings- och upplysningsarbete som bedrevs i armén.⁵ Tidskriften hade ett tämligen ambitiöst mål:

Suomen sotilas vänder sig i första hand till ungdomar i värnpliktsåldern och strävar till att väcka en sedligt stark, fosterländsk soldatanda [...] och fostra sina läsare till bra soldater, bra medborgare och bra människor – och det kommer även i fortsättningen att vara dess huvudsakliga uppgift.⁶

Med tanke på omständigheterna och det politiska läget i mellankrigstidens Finland är det således föga överraskande att exempelvis socialistisk eller vilken annan ”opatriotisk” litteratur som helst var otänkbart att ha på garnisonerna eller på soldathemmen där de värnpliktiga tillbringade sin fritid. Och inte nog med det, utan det rådde faktiskt ett explicit förbud mot socialistisk litteratur inom armén. Militärtidskriften *Suomen sotilas* kom med tiden att bli en välbekant tidning för otaliga finska män som utförde sin värnplikt under mellankrigstiden.

³ Ahlbäck, *Manhood and the Making of the Military*, s. 107–108.

⁴ Ahlbäck, *Manhood and the Making of the Military*, s. 107–111; Jarl Kronlund, *Puolustusvoimien rauhan ajan historia. Suomen puolustuslaitos 1918–1939* (Porvoo; Helsinki; Juva: WSOY, 1988), s. 326.

⁵ ”Huomioita. Aseet ja henki.”, *Suomen sotilas*, 11.11.1933.

⁶ ”Suomen Sotilas kääntyy ennenkaikkea asevelvollisuusiässä olevan nuorison puoleen pyrkien herättämään tässä siivellisesti vankkaa isänmaallista sotilashenkeä [...] [ja] kasvattaa lukijoistaan hyviä sotilaita, hyviä kansalaisia ja hyviä ihmisiä – ja tuo tulee edelleenkin olemaan sen päättehtävänä”. ”Suomen sotilas 1920”, *Suomen sotilas*, 3.1.1920.

Soldathemmen erbjöd inte bara förfriskningar i form av kaffe, lemonad och bakverk för soldaterna utan tillfredsställde även deras behov av intellektuell stimulering då soldathemmen ofta inrymde små bibliotek, där det med stor sannolikhet alltid fanns exemplar av militärtidskriften *Suomen sotilas* till hands. Det är inte heller uteslutet att tidningen till och med distribuerades direkt till kasernerna.⁷

Etablerandet av det nationella försvaret – det historiska problemet

Bara några veckor innan inbördeskriget bröt ut fördes det en livlig politisk debatt beträffande upprättandet av ett nationellt försvar. I debatterna framkom det att man fortfarande i det skedet motsatte sig krigiskhet i det finska samhället. Bildade finländare förhöll sig i huvudsak negativt till krig och militära lösningar på konflikter. Inbördeskriget förändrade dock finländarnas inställning till militära frågor.⁸

Efter 1918 års inbördeskrig var bitterheten och misstron definitivt ömsesidig mellan segrarna och förlorarna. Därför rådde det också direkt efter kriget ytterst motstridiga förhållningssätt till armén bland befolkningen. För det borgerliga Finland var försvaret en oerhört viktig institution med erfarenheterna från 1918 i åtanke, då försvaret hade en samhällsbevarande funktion för dem. Vänstern var däremot något splittrad i det här sammanhanget. Kommunisterna förhöll sig ytterst kritiskt till all form av militarisering medan socialdemokraterna kunde medge visserligen efter en tid behovet av ett försvar men förhöll sig hela tiden misstänksamt mot skyddskårerna.⁹

Något det rådde mer eller mindre konsensus om över partigränserna var det att man fruktade att Finlands armé inte skulle kunna stå emot någon av de omgivande stormakterna, som var militärt överlägsna. Bland socialisterna fanns det därför de som ansåg att Finland inte behövde ett försvar överhuvudtaget och ansåg att militärtjänstgöringen inte var till nytta för de unga männen. Andra socialister stödde aktivt nedrustning och vurmade för fred. En betydande andel av de värnpliktiga unga männen kom från vänstersinnade hem. Antagligen hade värnpliktiga med en arbetarbakgrund åtminstone till en del snappat upp det socialistiska, pacifistiska och

⁷ Ahlbäck, *Manhood and the Making of the Military*, s. 110, 167.

⁸ Anders Ahlbäck, "Uljaat jääkärit – sotahenkisen mieskuvan synty". Tuomas Tepora & Aapo Roselius (toim.), *Rikki revitty maa. Suomen sisällissodan kokemukset ja perintö* (Stockholm: Gaudeamus, 2018), s. 226.

⁹ Ahlbäck, *Manhood and the Making of the Military*, s. 45; Meinander, "Självständighetstiden", s. 93; Jarl Kronlund, *Puolustusvoimien rauhan ajan historia: Suomen puolustuslaitos 1918–1939* (Porvoo; Helsinki; Juva: WSOY, 1988), s. 351, 119.

antimilitaristiska förhållningssättet till armén. Värnpliktiga som var Agrarernas anhängare, vilka för övrigt fanns i samhällets alla skikt, var knappast heller särskilt öppensinnat och fördomsfritt inställda till militärtjänstgöringen.¹⁰

Armén och skyddskårernas position var under flera år inte tryggad, alltså var båda försvarsinstitutionerna provisoriska innan de gjordes stadigvarande genom lagstiftning.¹¹ Armén fick också utstå en hel del negativ publicitet och kritik som följde i dess kölvatten. Under dessa omständigheter skulle armén och skyddskårerna etableras i det finska samhället och bli oskiljaktigt förbundna med statsapparaturen och samhället. Samtidigt skulle de värnpliktiga skolas till ”fosterländska medborgare” och folket skulle anta en positiv inställning till den stående armén. Anders Ahlbäck anser att detta utgjorde den största utmaningen för värnpliktsarméns etablerande. Man var tvungen att övertyga tveksamma väljare och de värnpliktiga om att armén var demokratisk till sin karaktär och att militärtjänstgöringen hade en positiv pedagogisk effekt på de unga männen. De värnpliktiga skulle snart få rösta, nämligen vid 24 års ålder.¹² Hur skulle de breda folklagren och särskilt de försvarskritiska övertygas om att Finland behövde ett försvar? Hur skulle man få folket att agera till fördel för försvaret och stödja dess etablering?

Svar på de frågorna anser jag att man delvis kan finna genom att studera militärtidskriften *Suomen sotilas* mångsidiga innehåll. Historikern Anders Ahlbäck, som använt *Suomen sotilas* som källmaterial, anser att det är både relevant och intressant att ställa sig frågan om varför skribenterna skrev sina texter i militärtidskriften.¹³ Det är en fråga jag tangerar i min studie. I denna avhandling ämnar jag således att i första hand utforska och kartlägga militärtidskriften *Suomen sotilas* politiska dimension. Den kartlägger jag genom att analysera tidningens innehåll med hjälp av en teori som går under benämningen *politisk socialisation*. Tidskriften innehöll inte bara fackartiklar om militära strategier och vapen utan deltog också i aktivt samtida, samhällseliga debatter. En av dessa debatter är försvarsfrågan och den står i fokus i min studie. Med andra ord intresserar jag mig för hur försvarsmaktens främsta språkrör deltog i debatten kring försvarsfrågan och hur skribenterna förde en dialog med den breda allmänheten. I tidskriftens texter skiner en bakomliggande oro över den allmänna opinionen beträffande

¹⁰ Ahlbäck, *Manhood and the Making of the military*, s. 34–37, 39, 107; Kari Selén. *Sarkatakkien maa: suojeleuskuntajärjestö ja yhteiskunta 1918–1944* (Helsinki: WSOY, 2001), s. 316.

¹¹ ”Tärkeitä saavutuksia”, *Suomen sotilas*, 8.10.1927; Selén, *Sarkatakkien maa*, s. 117.

¹² Ahlbäck, *Manhood and the Making of the Military*, s. 107.

¹³ Ahlbäck, *Manhood and the Making of the Military*, s. 142.

försvarsfrågan och skribenternas medvetenhet om att de behövde därför ingripa genom att delta i den samhällseliga debatten.¹⁴ Skribenterna skrev sina texter också med både pågående och framtida riksdagsval i åtanke. Mellan raderna kan man utläsa förhoppningar om att den information de kommunicerade till läsarna skulle påverka deras valbeteende.¹⁵ Det framkommer även indirekt att *Suomen sotilas* målgrupp inte enbart var värnpliktiga, utan en betydligt större läsarkrets – de värnpliktigas övriga familjemedlemmar och den breda allmänheten.¹⁶ Skribenterna strävade sannolikt efter att med sina skrivelser påverka denna stora målgrupps opinion och politiska engagemang i anslutning till försvarsfrågan.

I vilken riktning och hur försökte skribenterna i *Suomen sotilas* påverka och styra läsarnas opinion beträffande försvarsfrågan? Hur förväntade de sig att läsarna möjligtvis skulle politiskt agera? Med vilka argument motiverade skribenterna att armén och skyddskårerna samt militärtjänstgöring under fredstid var absolut nödvändiga för Finland att upprätthålla? Hur legitimerade och motiverade skribenterna upprustning och militarisering? Med vilka argument opponerade de sig mot all aktivitet som innebar negativa följder för försvarets del? Hur bemötte de försvarskritiska åsikter och kritiker? Det här är de centrala frågorna som utgör utgångspunkten för min studie.

Tidigare forskning har inte i större bemärkelse kartlagt militärtidskriften *Suomen sotilas* politiska dimension och hur militärtidskriften deltog i debatten kring försvarsfrågan. Till skillnad från andra forskare antar jag hypotetiskt att *Suomen sotilas* var avsedd för medborgarfostran av inte enbart värnpliktiga, utan de strävade möjligtvis till att påverka och forma en betydligt bredare målgrupps opinion beträffande försvarsfrågan. Det är inte enbart tidningens politiska dimension som jag lägger under lupp utan samtidigt kommer jag att på ett övergripande plan att djupdyka i tidningens upphovsmäns föreställningar, attityder och tankevärld. Min studies bidrag till forskningen blir härmed att ge en mera nyanserad och kompletterande bild av det mellankrigstida Finlands samhällseliga klimat och debatten beträffande försvarsfrågan samt de samtida människornas tankevärld som motvikt till de större

¹⁴ ”Armeijan ja kansan lähentämisestä”, *Suomen sotilas*, 22.10.1927; Arvo Sipilä, ”Suomen sotilas 10-vuotias”, *Suomen sotilas*, 29.12.1928; ”Antimilitaristinen propaganda”, *Suomen sotilas*, 2.3.1929; ”Korjaamista kaipaavia mielipiteitä”, *Suomen sotilas*, 9.4.1927.

¹⁵ ”Pala sieltä – toinen täältä. ’Isänmaa vaarassa’”, *Suomen sotilas*, 1.5.1936 no 11; Vanha sotilas, ”Puolustuslaitoksemme tulevaisuus vaaliurnalla”, *Suomen sotilas*, 18.3.1922;

¹⁶ ”Huomioita. Aseet ja henki.”, *Suomen sotilas*, 11.11.1933; ”Uutta työvuotta alettaessa”, *Suomen sotilas*, 9.1.1926; ”Otteita erään sotapojan kirjeestä”, *Suomen sotilas*, 31.12.1927; ”Ensimmäisellä peninkulmapatsaalla”, *Suomen sotilas*, 29.12.1928.

historiska narrativen. Min studie är ett bidrag till den finländska politiska historieforskningens fält.

Varför är då det här källmaterialet och den här tematiken vetenskapligt relevant att undersöka? Jag anser att detta källmaterial är värt att studera eftersom det ger en inblick i hur man legitimerade den vita samhällsordningen, upprustning och militarisering bara så kort tid efter det traumatiska inbördeskriget. Man bör även hålla i minnet att under 1920-talet var det skrivna ordet, det vill säga tidningar och böcker, det främsta massmediet. Radion etablerades som massmedium först i slutet av 1920-talet, vilket ytterligare motiverar vikten av att studera just detta källmaterial.¹⁷ Tidsmässigt avgränsar sig min studie till perioden 1919–1939 och geografiskt till Finland. Tidningen började ges ut 1919 och gavs ut fram till hösten 1939 och därför utgör mellankrigstiden den tidsmässiga avgränsningen för min studie. Mellankrigstiden och dess fascinerande politiska skeenden är i sig också en motivering till valet av mellankrigstiden som tidsmässig avgränsning.

Anders Ahlbäck konstaterar att skrivelserna i *Suomen sotilas* berättar mera om skribenterna än om läsarna.¹⁸ Resultaten av den politiska socialisationen, det vill säga om och i vilken grad skribenterna faktiskt lyckades styra läsarnas opinion och politiska engagemang gällande försvarsfrågan är en fråga som faller utanför ramarna för min studie. Det beror på att mitt huvudsakliga källmaterial inte erbjuder svar på den frågan. Min studie begränsar sig till att studera vilken slags information i anslutning till försvarsfrågan som erbjöds till läsarna, hur skribenterna argumenterade för att framföra sina budskap och vad det i sig berättar om deras agenda och syften bakom deras skrivelser. Med andra ord är inte själva socialiseringen som process studieobjektet i min studie, utan själva tidningen som en socialisationsagent. Min avsikt är därmed inte heller att studera vilka resultat den politiska socialiseringen uppnådde. Det kunde i och för sig vara en uppgift för framtida forskning.

¹⁷ Henrik Meinander, "Självständighetstiden", s. 145.

¹⁸ Ahlbäck, *Manhood and the Making of the Military*, s. 142.

Militärtidskriften Suomen sotilas som källmaterial

Trots att militärtidskriften *Suomen sotilas* utgav sig för att vara utgiven av ett privat företag, till en början Edistysseurojen kustannus Oy, så etablerade den ändå en stark koppling till krigsministeriet och andra militära institutioner. Militärtidskriften gjorde anspråk på rollen som en gemensam veckotidning för både armén och skyddskårerna och framhävde sig själv som det främsta språkröret för Finlands försvarsväsende. Bland upphovsmännen till militärtidskriftens innehåll finner man bland annat nationalistiska officerare, intellektuella jägare och militärpräster men också civila personer som till exempel författare och historiker. Namn som till exempel Hannes Anttila, Heikki Nurmio och Aarne Sihvo finner man bland de jägare som var mycket produktiva skribenter för militärtidskriften *Suomen sotilas*. Gemensamt för denna till synes brokiga skara av skribenter var att de var bildade och representerade icke-socialistiska samt nationalistiska åskådningar, som kom till uttryck i militärtidskriftens relativt mångsidiga innehåll.¹⁹

Militärtidskriften *Suomen sotilas* började ges ut år 1919 och ges ut än i denna dag. Militärtidskriften var redan från början illustrerad med både fotografier och illustrationer och dess innehåll kan beskrivas som en blandning av artiklar om moral, militärhistoria, militärteknologi och underhållande krigsäventyr samt artiklar om olika militära enheter och idrott. Tidningens upplaga år 1919 uppgick till 4 000 exemplar och bara ett år senare uppgick den till hela 12 000 exemplar. Dock inom bara några år utsattes militärtidskriften för hård konkurrens från andra liknande tidskrifter men fortsatte att rikta sig i huvudsak till soldaterna i de reguljära trupperna.²⁰

Min studie karakteriserar jag i första hand som källorienterad, det vill säga källmaterialets art bestämmer och avgränsar forskningsproblemet. Dessutom fokuserar jag huvudsakligen enbart på en enda typ av källmaterial snarare än ett spektrum bestående av många olika slags källor. Jag har gått igenom samtliga nummer av *Suomen sotilas* som givits ut mellan åren 1919 och 1939. De mest informativa delarna, med tanke på min studies syfte och teoretiska infallsvinkel har visat sig vara ledarsidorna, som förekom i stort sett i varje nummer under 1920-talet. I dessa skrivelser kommenterades ofta dagsaktuella teman och med dessa skrivelser hade man uppenbart för avsikt att påverka läsarkretsens opinion i önskvärd riktning. I ledarskrivelserna

¹⁹ Ahlbäck, *Manhood and the Making of the Military*, s. 107–111.

²⁰ Ahlbäck, *Manhood and the Making of the Military*, s. 110.

behandlades oftast politiska spörsmål och aktuella samhällliga debatter och händelser, däribland försvarsfrågan. Ofta finner man att ledarskribenten kommenterade något som diskuterades i dagstidningarna eller rykten som cirkulerade. Andra informativa typer av texter i *Suomen sotilas* är bland annat reportage, i viss mån artiklar om militärteknik, minnesskrifter, historiska artiklar och notiserna om aktualiteter inom armén och skyddskårsväsendet. Skribenternas identitet är inte alltid känd. En stor andel av skribenterna använde pseudonymer eller angav bara sitt namns initialer. I andra fall finns skribentens fullständiga namn utskrivet och militärgrad angiven. Jag utgår inte ifrån att den statistik eller de expertutlåtanden, eller övrig information som presenteras som fakta och som skribenterna använde sig av i sin argumentation, är sanna eftersom de troligen är mer eller mindre tendentiösa. Jag är enbart intresserad av hur skribenterna använde sig av dylik information och till vilka syften. Värdeladdade ord som skribenterna använde eller som beskriver deras attityder märks ut med citattecken så att de inte ska uppfattas vara mina egna åsikter.

Studiens teoretiska ramverk: politisk socialisation

Valet av politisk socialisation som teoretisk infallsvinkel grundar sig i första hand på det faktum att militärtidskriften utgav sig för att vara en del av det, delvis ideologiska upplysnings- och fostringsarbete som bedrevs i armén. Som jag redan tidigare redogjorde kan man utläsa i vissa texter skribenternas oro beträffande såväl de värnpliktigas som allmänhetens förhållningssätt till försvaret och försvarsfrågan. Därför ämnade skribenterna styra den allmänna opinionen till försvarets fördel. Exempelvis skribenten Arvo Sipilä uttryckte en oro över att många värnpliktiga inte förstod sig på ”försvarets sak” och att de dessutom influerades av kretsar som förhöll sig negativt till försvaret. Följaktligen menade Sipilä att militärtidskriftens uppgift blev att på ett ”[...] sakligt och objektivt sätt styra sådana soldaters tankevärld i en sund och nationell riktning [...]”. Sipilä hävdade att militärtidskriftens utförande av denna uppgift skulle hålla sig utanför partipolitik men den skulle samtidigt inte heller ”förbise” fosterlandets säkerhet.²¹ Valet av teoretiskt ramverk motiverar jag även med militärtidskriftens koppling till krigsministeriet och därmed samhällets politiska sfär jämte dess verksamhet. Krigsministeriet hade sannolikt ett intresse av att allmänheten antog en positiv attityd till försvaret och engagerade sig så till vida

²¹ ”[...] asiallisella ja tasapuolisella tavalla ohjata tällaisten sotilaiden ajatusmaailmaa terveesti kansalliseen suuntaan [...]”. Arvo, Sipilä, ”Suomen sotilas 10-vuotias”, *Suomen sotilas*, 29.12.1928; ”Antimilitaristinen propaganda”, *Suomen sotilas*, 2.3.1929.

att det gynnade försvaret. Jarl Kronlund menar också att försvaret faktiskt försökte styra pressen i en mera ”försvarsvänlig” riktning.²²

Termen politisk socialisation har brukats på rätt många olika sätt sedan begreppet myntades i slutet av 1950-talet. Somliga forskare har till exempel mycket precist definierat den samhällslära som undervisas i skolorna som politisk socialisation. Andra forskare har likställt politisk socialisation med den traditionella socialisationsteorin, alltså den lärandeprocess genom vilken individen blir medlem i en grupp. Virginia Sapiro formulerade år 2004 följande tolkning gällande fältets forskningsobjekt: på makronivå berör politisk socialisation de normer och den praxis som stater, politiska organisationer och system inpräntar i sina medborgare och medlemmar. På mikronivå utgör individens politiska lärande och utveckling forskningsobjektet. Politisk socialisation som ett forskningsfält var tidigare tämligen centrerat kring forskning om människors politiska kunskaper och så kallade *socialisationsagenter* (*agents of socialization*).²³

Beträffande min forskning utgår jag i huvudsak ifrån statsvetarna Shanna Pearson-Merkowitz och James G. Gimpels definition av politisk socialisation. Pearson-Merkowitz och Gimpel definierar politisk socialisation som ”en process genom vilken medborgarna lär sig om politiska ledare, statliga institutioner, politiska processer och erhåller sina politiska åskådningar och praxis”. Processen formar människors värderingar och styr deras politiska engagemang, vilket i sin tur styr deras val beträffande politiska partier, politiska linjer och kandidater. De påpekar att socialisationen som process är kontinuerlig. I praktiken innebär detta att individen inte bara i ung ålder utan även under senare skeden i sitt liv inhämtar ny politisk information. Genom socialisationen erhåller individen således de konceptuella verktyg som behövs för att skapa sina politiska uppfattningar.²⁴ Historikern Ville Okkonen använder sig av en definition av politisk socialisation som karaktäriserar socialisationsprocessen som uppfostran, närmare bestämt exempelvis uppfostran i skolorna.²⁵ Även denna fostringsaspekt anser jag att är beaktansvärd då skribenterna i *Suomen sotilas* uttryckligen bedrev en fostran genom det skrivna ordet. Jag

²² Kronlund, *Suomen puoluslaitos*, s. 508.

²³ Lauri Keskinen. *Seura tekee kaltaisekseen. Poliittinen sosialisaatio varsinaissuomalaisissa työväenurheiluseuroissa vuosisadan vaihteesta 1920-luvun alkuun* (Turku: Turun yliopisto, 2011), s. 60–61.

²⁴ ”Political socialization is the process by which citizens learn about political leaders, governmental institutions, and political processes, and acquire their political beliefs and practices”. Shanna Pearson-Merkowitz & James G. Gimpel, ”Religion and Political Socialization”. James L. Guth, Lyman A. Kellstedt & Corwin E. Smidt (eds), *The Oxford Handbook of Religion and American Politics* (Oxford: Oxford University Press, 2009), s. 1.

²⁵ Ville Okkonen, ”Den konservativa kontinuiteten i Finlands skolväsende från mellankrigstiden till kalla kriget”, *Historisk Tidskrift för Finland* årg. 105 (2020:1), s. 68.

anser att det är mera lämpligt att karaktärisera den politiska socialisationen som drevs genom militärtidskriften som fostran, alltså en tämligen målinriktad och styrd process.

De grupper eller kontexter där det sker betydande socialisation kallar sociologen Anthony Giddens för socialisationsagenter. Giddens hävdar att i samtliga kulturer utgör familjen den främsta socialisationsagenten för barn i småbarnsåldern. Förutom familjen identifierar Giddens ytterligare tre, betydande socialisationsagenter, nämligen kamratgrupper, skola och media. När det gäller politisk socialisation och dess socialisationsagenter, ger Pearson-Merkowitz och Gimpel en så gott som identisk definition. Beträffande politisk socialisation och inhämtning av kunskap om den politiska världen så utgör föräldrarna, skolorna, kamraterna och massmedierna betydande socialisationsagenter. Det centrala är att det är socialisationsagenterna i sig som styr och påverkar socialisationsprocessen. Flera av fältets forskare hävdar därför att exempelvis massmedierna både formar och förstärker politiska åskådningar.²⁶

Följaktligen betraktar jag militärtidskriften *Suomen sotilas* som en socialisationsagent, en kanal genom vilken den politiska socialisationen, det vill säga fostran, bedrevs med att servera information för att styra läsarnas opinion beträffande försvarsfrågan och styra deras politiska engagemang i önskvärd riktning. De värnpliktiga var exempelvis framtidens väljare medan de äldre läsarna redan var väljare men det var viktigt att få hela läsarkretsen att förhålla sig positivt till försvaret för att de också skulle agera politiskt till fördel för försvaret.

Metodologi: närläsning, tematisering och textanalys

Mitt metodologiska tillvägagångssätt är en kombination av flera närbesläktade metoder. Jag inledde själva utforskandet av källmaterialet med att genomföra en så kallad tematisering, som ingår i en innehållsanalys. I praktiken innebär en tematisering att källmaterialet och dess texter spjälkas upp för att sedan grupperas till olika temaområden. Själva analysen görs sedan på basis av dessa temaområden. Mitt analytiska tillvägagångssätt baserar sig dels på textanalys, dels på närläsning. Jag utgår ifrån Jyrki Pöysäs definition av närläsning, enligt vilken en forskare som använder sig av närläsning, strävar till att röra sig mellan textens detaljer och en övergripande

²⁶ Keskinen, *Seura tekee kaltaisekseen*, s. 11; Pearson-Merkowitz & Gimpel, "Religion and Political Socialization", s. 3–4.

förståelse av texten.²⁷ Begreppet närläsning är egentligen en vanlig och vag beskrivning av textanalys men en gemensam nämnare för begreppen är beaktandet av den kontext som en text ingår i. Kontexten är den verklighet som jag i egenskap av forskare vill komma åt genom att studera specifika texter men också den verklighet i vilken texten uppstått. Min kännedom om källmaterialets kontext påverkar min förståelse och styr de tolkningar jag gör. Ett annat centralt begrepp är *intertextualitet* som ibland kan vara med *kontexten* delar av samma mynt. Intertextualitet hänvisar till det nät av relationer som en text ingår i. Med detta åsyftas det att en text kan befinna sig i samtal med föregångare eller samtida texter.²⁸

Både kontext och intertextualitet anknyter till de värderingar och egenskaper som finns mer eller mindre uttalat i källmaterialet. Genom att läsa källmaterialets texter med utgångspunkt i såväl kontext som intertextualitet kan jag tränga på djupet i texten. Textanalys innebär i slutändan att jag fokuserar på ”vad” som uttrycks och ”hur” det uttrycks. Förenklat kan man säga att med ”vad” avses substantiv medan ”hur” hänger ihop med adjektiv. Konkreta handlingar kan undersökas genom att undersöka de verb som används.²⁹ Med begreppet *auktoritet* hänvisar jag till personer med stor sakkunskap, som skribenterna hänvisade till för att stärka sina arguments trovärdighet.³⁰

Forskningsläge: Suomen sotilas som källa i historisk forskning

Militärtidskriften *Suomen Sotilas* är vid första anblick ett fängslande källmaterial och kan svara på många olika slags frågor om det finländska samhället under mellankrigstiden. Eftersom jag klassar min studie i första hand som källorienterad så inleder jag med att beskriva de studier som antingen delvis eller helt och hållet baserar sig på detta källmaterial. Därefter beskriver jag de historiska studier som använt sig av politisk socialisation som teoretisk infallsvinkel.

Anders Ahlbäck har använt sig av bland annat just detta källmaterial i sin studie *Manhood and the Making of the Military* (2014) som kartlägger förhållandet mellan maskulinitet, militarisering och genus i det mellankrigstida Finland. Han betraktar värnplikten som en slags

²⁷ Jouni Tuomi & Anneli Sarajärvi. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Helsinki: Tammi, 2009), s. 91–93; Jyrki Pöysä. *Lähiluvun tieto: Näkökulmia kirjoitetun muistelukerronnan tutkimukseen* (Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura, 2015), s. 29–31.

²⁸ Maria Sjöberg, ”Textanalys”. Martin Gustavsson & Yvonne Svanström (red.), *Metod: guide för historiska studier* (Lund: Studentlitteratur, 2018), s. 73–75, 94.

²⁹ Sjöberg, ”Textanalys”, s. 74.

³⁰ Se definitionen av begreppet ”auktoritet” i SAOL, hämtat 6.4.2022, [auktoritet | svenska.se](https://www.saol.se/auktoritet).

kulturell arena där olika samtida föreställningar beträffande maskulinitet kom till uttryck. Han visar hur värnplikten och manlighet uppfattades på olika sätt av olika samhällsgrupper och att det var frågan om en slags kraftmätning mellan olika mansbilder som aktivt konstruerades under denna tid. I ett av studiens kapitel fungerar militärtidskriften *Suomen sotilas* som huvudsaklig källa. En av Ahlbäcks centrala slutsatser är att i militärtidskriftens innehåll går det att finna en uppsättning av normativa uppfattningar om vad en finsk soldat var och vad han borde ha varit samt normativa uppfattningar om vilket slags beteende, vilka slags karaktärsdrag och skyldigheter som starkt förknippades med män och manlighet. Ahlbäck poängterar att militärtidskriften är för övrigt en utmärkt källa för studier av den ”medborgarfostran” som riktades till de värnpliktiga för att fostra dem till medborgarsoldater. Han framhäver att de som skrev i tidningen var medvetna om den kritik som armén fick utstå både från vänstern och den breda allmänheten och att de därför försökte värja sig mot den genom att i sina skrivelser erbjuda läsarna positiva modeller för självförståelse.³¹

Eftersom Ahlbäcks studie förhåller sig huvudsakligen till det genushistoriska forskningsfältet har han därför inte desto mera ingående undersökt militärtidskriftens politiska dimension. Ahlbäck tangerar emellertid också i frågor om legitimitet när det gäller värnplikten men hans huvudsakliga fokus är och förblir på de maskulina ideal och uppfattningar om maskulinitet som kommer till uttryck i militärtidskriften. Ahlbäcks studie är trots allt i allra högsta grad relevant för min studie då den bidrar med en stor del av den nödvändiga historiska kontexten. Ahlbäcks studie är en omfattande redogörelse om den finländska försvarsmaktens uppkomst och etablering då han utförligt redogör för den politiska och samhällseliga polemik som fördes kring detta och skildrar samtidigt militariseringen av det finländska samhället i en bredare, europeisk kontext.³²

Kari Selén har däremot i sitt omfattande översiktsverk *Sarkatakkien maa. Suojeluskuntajärjestö ja yhteiskunta 1918–1944* (2001) förbigående kommenterat både skyddskårernas tidning, *Hakkapeliittas*, och *Suomen Sotilas* betydelse för skyddskårerna. Han menar att skyddskåristerna var medvetna om att deras anseende var starkt beroende av den allmänna opinionen och de insåg därför vikten av att aktivt framföra sin egen röst i pressen för att exempelvis svara på motståndarnas kritik. Om *Suomen sotilas* konstaterar han att skyddskårernas överstab förespråkade en ökning av militärtidskriftens upplaga eftersom den ju

³¹ Ahlbäck, *Manhood and the Making of the Military*, s. 112.

³² Ahlbäck, *Manhood and the Making of the Military*.

också samtidigt var skyddskårernas språkrör. Även upphovsmännen till *Suomen sotilas* var noggranna med vilken bild av skyddskårsorganisationen de förmedlade till offentligheten. Vidare behandlas *Suomen sotilas* inte i verket. Selén har däremot i högre grad beaktat vilken slags polemik som fördes i dagspressen beträffande skyddskårerna. Verket bidrar med en hel del relevant historisk kontext för min studie då Selén redogör mycket ingående för skyddskårsväsendets verksamhet samt dess ställning och inflytande i det finländska samhället under mellankrigstiden.³³

Jarl Kronlund har producerat ett motsvarande tämligen omfattande översiktsverk *Puolustusvoimien rauhan ajan historia. Suomen puolustuslaitos 1918–1939* (1988) i vilken han behandlar försvarsmaktens historia under perioden 1918–1939. Han redogör bland annat för förhållandet mellan samhället och försvarsmakten och lägger under lupp även de samhällliga diskussioner beträffande försvarsmaktens roll i det finländska samhället. Trots verkets digra omfattning ägnas ingen uppmärksamhet åt militärtidskriften *Suomen sotilas* och dess roll som hela försvarsmaktens språkrör. Men, liksom Seléns och Ahlbäckes verk, erbjuder även Kronlunds digra verk rikligt med relevant kontext till min studie.³⁴

Av den tidigare forskningen att döma har alltså väldigt få forskare undersökt militärtidskriften *Suomen sotilas* som en politisk socialisationsagent. Ingen av de ovannämnda forskarna har heller använt sig av teorin om politisk socialisation på ifrågavarande källmaterial och därmed har tidningens politiska dimension till stor del förblivit outforskad.

Forskningsläge: politisk socialisation i historisk forskning

Politisk socialisation som teoretisk infallsvinkel har också i använts i historisk forskning och en sådan studie råkar tangera både min tidsperiod och samma geografiska område. Ville Okkonen har i sin artikel ”Den konservativa kontinuiteten i Finlands skolväsende från mellankrigstiden till kalla kriget” (*Historisk Tidskrift för Finland*, 2020) använt sig av politisk socialisation som teoretiskt ramverk för sin framställning. Han har undersökt den högersinnade utbildningspolitiken i Finland under mellankrigstiden och hur högersinnigheten fortsatte att dominera även en tid efter andra världskriget. Därmed blir det klart att han, om än implicit, betraktar skolorna som socialisationsagenter, det vill säga förmedlare av medborgarvärden och

³³ Selén, *Sarkatakkien maa*.

³⁴ Kronlund, *Suomen puolustuslaitos*.

uppfattningar om politisk kompetens samt politiska värderingar, som han också själv uttrycker det. Med teorin om politisk socialisation förmår Okkonen därför förklara varför det rådde en maktkamp mellan de konservativa och vänstern inom utbildningspolitiken. Avskaffandet av klassamhället och förverkligandet av det socialistiska samhället, vilket socialdemokraterna och de vänstersinnade liberalerna strävade mot, kunde genomföras genom att föra en socialt motiverad utbildningspolitik. En demokratisering av den politiska socialisationen genom att förnya utbildningsväsendet ansåg de konservativa att kunde hota den nedärvda samhällsordningen och de fosterländska värderingarna. Och inte nog med det, utan om de konservativa förlorade makten över utbildningspolitiken så hade det även hotat deras ledande maktposition i samhället.³⁵ I praktiken tog sig denna maktkamp uttryck i form av högers försök att under mellankrigstiden isolera vänstern från bildningsväsendet genom att rensa ut vänstersympatisörer från skolorna. Därför ansåg de konservativa att vänsterorienterade lärare var både en sedlig och samhällelig omöjlighet – fostrare som avvek från den konservativa kulturmiljön var något katastrofalt och hotade den fosterländska fostran. De kommande generationerna skulle enligt högern socialiseras till samhällelig disciplin och lojalitet till det vita Finland.³⁶

Efter krigsslutet fortsatte i princip samma strävanden – att förhindra ”kommunistisk infiltration” i framför allt skolor men också armén. På möten mellan representanter för olika lärarutbildningsanstalter föreslogs att detta skulle ske genom att inte låta sökanden med kommunistiska sympatier att få studieplatser på lärarutbildningen. Skolsystemet var således för den konservativa högern ett av de samhällsbevarande instrumenten. Andra utbildningspolitiska linjer föreföll för högern vara riskfyllda, omstörtande och ofosterländska eftersom den som har makten över utbildningen kan utstaka vad som är värdelös kunskap och vad som är nödvändig kunskap. Så länge högern hade makten över utbildningen kunde de med antisocialistiska förtecken avgöra vem som var politisk kompetent och vilka de medborgerliga dygderna var så att den konservativa högern skulle kunna behärska förvaltningsapparaturen och de samhällligt viktiga positionerna och deras kulturella maktställning även i fortsättningen. De konservativa har traditionellt förespråkat sådan politisk socialisation som leder till att de lärda är lojala gentemot nationalistiskt högertänkande, påpekar Okkonen.³⁷

³⁵ Okkonen, ”Den konservativa kontinuiteten”, s. 90–92.

³⁶ Okkonen, ”Den konservativa kontinuiteten”, s. 74–89.

³⁷ Okkonen, ”Den konservativa kontinuiteten”, s. 81–84.

En mera omfattande historisk studie med politisk socialisation som teoretisk infallsvinkel är Lauri Keskinens doktorsavhandling. Han har forskat om politisk socialisation i Egentliga Finlands arbetaridrottsföreningar under perioden 1903–1923. Keskinen framhäver att arbetaridrotten var åtminstone i Finland nära sammanlänkad med den politiska arbetarrörelsen och föreningarna i sin tur med socialismen. Keskinen påpekar att arbetaridrottsföreningarna var de institutioner som bekantade arbetarna med arbetarkulturen och deras egen historia, traditioner, mål, samt seder. Arbetaridrottsföreningarna betraktas således av Keskinen som socialisationsagenter. Keskinen utgår från en definition av socialisation som en kedja av läroerfarenheter vars resultat blir synliga först efter år eller årtionden. Därmed konceptualiserar han politisk socialisation som lärande och således uppfattar han sitt forskningsobjekt, den politiska socialisationen, å ena sidan som politiskt lärande, å andra sidan som politisk undervisning, vilka förekom i samband med arbetaridrottsföreningarnas olika verksamhetsformer.³⁸

Genom att betrakta arbetaridrottsföreningarna i termer av politisk socialisation och genom att uppfatta politisk socialisation som (politiska) läroerfarenheter utgörs Keskinens forskningsobjekt egentligen av två huvudsakliga dimensioner. För det första, på vilka sätt politiska åsikter var närvarande och hur de lärdes ut i föreningarna. För det andra, vilka resultat den politiska socialisationen nådde i form av politiska läroerfarenheter. Keskinen har kommit fram till att den politiska socialisationen i idrottsföreningarna tog sig konkreta uttryck bland annat i form av politiska ställningstaganden som exempelvis strejker, uteslutande ur föreningarna och dylika disciplinära åtgärder, studiecirkclar, symboler och färger samt ideologiskt laddade möten och publikationer. Dessa utgjorde också potentiella tillfällen då lärande kunde ske eller de facto skedde. För att kunna studera resultatet av den politiska socialisationen har Keskinen analyserat minnesberättelser. I dessa minnesberättelser vittnar arbetaridrottsmän om hur ideologin var synlig i föreningarnas verksamhet och deras personliga läroerfarenheter träder fram och det blir möjligt att analysera dem. Keskinen menar att lärande har skett då respondenten kunde upprepa det inlärdaste stoffet. Minnesberättelserna avslöjade också vilken slags information eller (läro)situationer som lämnade långvariga minnesspår hos respondenterna.³⁹

³⁸ Keskinen, *Seura tekee kaltaisekseen*, s. 10–11, 43–53, 65, 76–77

³⁹ Keskinen, *Seura tekee kaltaisekseen*, s. 10, 58–59, 65, 76–77, 96–98, 136–140.

2. Armén och skyddskårerna – de ”livsviktiga” institutionerna

Skyddskårsorganisationens ledning förstod redan i ett tidigt skede vikten av propaganda. Dagspressen var av central betydelse eftersom negativa skildringar av skyddskårerna spreds snabbt via pressen. Därför insåg man att det inte räckte med propaganda för att skaffa nya medlemmar till skyddskårerna utan man strävade också till att påverka motståndarna och avvärja deras kritik. Sannolikt gällde samma också armén och det torde vara ett motiv bakom *Suomen sotilas* aktiva deltagande i försvarsdebatten. Utöver det utgjorde en rad statliga kommittébetänkanden basen för den nationella försvarsdebatten. En av dessa var den så kallade försvarsrevisionen som leddes av jägaraktivisten och historikern Eirik Hornborg. Den kom att bli den mest riktgivande och 1926 framlade den som centralt mål att rusta upp en armé som skulle ha en avskräckande effekt på en potentiell angripare. Dock bidrog högerens och vänsterns olika synsätt gällande försvarsfrågan till att finländarnas förhållningssätt till försvaret blev motstridigt. Somliga ville stärka försvaret medan andra vurmade för nedrustning.⁴⁰ Ytterhögeren vurmade för militarism och extremnationalism. Den politiska vänstern ansåg att Finland inte skulle ha en chans mot det militärt överlägsna Sovjetunionen. Bakom denna åsikt låg såväl pacifistiska åsikter som pragmatism, det vill säga att man ansåg att det var dags att börja leva fredligt med den östra grannen. Fredsanhängarna skildrade krigets fasor och lärde ut att Finland inte hade en chans i framtida krig. Därför var försvaret onödigt och det kunde avskaffas. Vad ansåg man om skyddskårernas nödvändighet? Det allmänna förhållningssättet till försvaret gällde även i lika stor grad skyddskårerna vilket innebar exempelvis att ifall man ansåg att försvaret var onödigt så var även skyddskårerna det. Enligt socialdemokraterna var skyddskårerna klassgarden och de behövdes inte då de röda gardena inte existerade längre.⁴¹

Argumenten om försvarets onödighet framfördes som mest under åren 1920–1922 och efter det enbart ett fåtal gånger. Men det betydde inte att man slutade tvivla på nödvändigheten att upprätthålla den stående armén. Socialdemokraterna föreslog ännu år 1930 att den dyra och ”odemokratiska” armén skulle avskaffas och ersättas med ett gränsbevakningsväsende som de ansåg att räckte till för att trygga Finlands säkerhet.⁴² Anders Ahlbäck konstaterar att den största utmaningen för värnpliktsarméns etablerande var även det att övertyga såväl de värnpliktiga

⁴⁰ Selén, *Sarkatakkien maa*, s. 151; Meinander, ”Självständighetstiden”, s. 94; Kronlund, *Suomen puolustuslaitos*, s. 119.

⁴¹ Kalemaa, *Sankareita vai pelkureita*, s. 130; Selén, *Sarkatakkien maa*, s. 195, 217.

⁴² Selén, *Sarkatakkien maa*, s. 145, 196; Kalemaa, *Sankareita vai pelkureita*, s. 121.

som de tveksamma väljarna om att armén var demokratisk till sin karaktär och att den hade en positiv pedagogisk effekt på de unga männen. Dessutom oroade sig de värnpliktigas föräldrar över arméns potentiellt ”korrumpierande” effekt på de unga männen. Med vilka argument motiverade skribenterna att armén och skyddskårerna samt militärtjänstgöring under fredstid var absolut nödvändiga för Finland att upprätthålla? Ahlbäck menar att värnplikten i sig legitimerades med diskursen om att enbart militärtjänstgöringen förmådde fostra ynglingar till vuxna män och att den förberedde ynglingarna för det civila livet.⁴³ Men med vilka andra argument legitimerades armén och skyddskårerna som institutioner oskiljaktigt förbundna med staten och samhället?

På fredens, lagens, fosterlandskärlekens och självbevarelsesdriftens väg

Efter inbördeskriget rådde det ytterst motstridiga förhållningssätt till försvaret. Socialisterna associerade såväl skyddskårerna som armén med sitt nederlag och de våldsamheter som ägt rum under inbördeskriget. De erfarenheterna tycktes bara förstärka förlorarnas indignation mot den vita armen. Skyddskårerna och armén hade deltagit i arbetet med att rensa landet från rebeller under och en tid efter krigsslutet. Skyddskårernas andel i den vita terrorn och den allmänna motvilligheten till att delta i militära bestyr efter inbördeskriget påverkade negativt medborgarnas vilja att gå med i skyddskårerna.⁴⁴ Skyddskårerna var dessutom i lokalsamhället den enda beväpnade organisationen och då inbördeskriget ännu var i färskt minne så torde många vänsteranhängare därför ha upplevt skyddskårerna som hotfulla. Folket kallade även skyddskårerna för ”slaktare”, en benämning som torde ha lanserats av kommunisterna.⁴⁵ Att bli av med ”slaktar-stämpeln” var knappast något som skedde över en natt.

I *Suomen sotilas* julnummer året 1927 påpekade en anonym skribent att det visserligen kunde uppfattas som en paradox att julen representerade fred medan soldaten representerade krig och våld. Däremot argumenterade den anonyma skribenten för att soldaten inte enbart representerade krig, utan i första hand fred och trygghet då han ju hade som uppgift att vid behov försvara fred och rätt. Likaså försvarade sig en annan anonym skribent i julnumret 1936 mot påståenden som framfördes i pressen gällande det att man i armén och allmänt i

⁴³ Ahlbäck, *Manhood and the Making of the Military*, s. 107, 127, 139.

⁴⁴ Ahlbäck, *Manhood and the Making of the Military*, s. 45; Marko Tikka, *Valkoisen hämärän maa? Suojeluskuntalaiset, virkavalta ja kansa 1918–1921* (Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2006), s. 31, 62; Kronlund, *Suomen puolustuslaitos*, s. 82.

⁴⁵ ”Sotilaan joulu”, *Suomen sotilas*, 17.12.1927; ”Sotilas ja joulu”, *Suomen sotilas*, 1.12.1936; Selén, *Sarkatakkien maa*, s. 222, 224.

”militärvärlden” hänade julens ädla budskap. Denna skribent påpekade att soldaten i själva verket var julfredens verkställare då han var frihetens, säkerhetens och fredens väktare. ”De verkliga fredsälskarna finner man därför också i försvarets led!”, konstaterade skribenten.⁴⁶ Dyliga uttalanden tyder på en oro om att inte alla associerade armén och skyddskårerna i första hand med fred. Skribenterna var således tvungna att få allmänheten att associera skyddskårerna samt försvaret med fred och trygghet istället för krig och våld. Om allmänheten började associera försvaret och skyddskårerna med fred och trygghet så kunde det bidra att försvaret vann allmänhetens acceptans och konkreta stöd. Men hur bevisade man att fredsälskarna faktiskt fanns i försvarets och skyddskårernas led och att institutionerna inte innebar krig eller militarism? Varför behövde staten ett försvar?

Skribenterna försäkrade gång på gång att försvaret definitivt var inne på fredens väg och att det fanns till för att uttryckligen förebygga krig och inte för att starta dem.⁴⁷ Försvaret skulle stärkas för att garantera freden för folket.⁴⁸ Försvaret framställdes på alla sätt som den främsta garantin för freden, som i sin tur var ett villkor för Finlands nationella utveckling. Skyddskårerna skyddade och erbjöd ”livs- och utvecklingsmöjligheter” för det som var nationellt sett allra mest ”värdefullt”. En anonym skribent påpekade att utvecklingen av det ekonomiska livet och bildningslivet, enbart kunde genomföras fritt och utan hinder på det villkoret att landets självständighet och frihet var konstant tryggade av ett försvar.⁴⁹ Även president Lauri Relander intygade att armén och skyddskårerna utgjorde ett starkt skydd, tack vare vilket Finlands folk fick i fred bygga sin framtid. Jägarlöjtnant Ahonius påminde om att den lagliga överheten behövde även en lojal och vältränad armés stöd för att kunna utföra sina viktigaste uppgifter, nämligen stifta lagar, skipa rätt samt skydda medborgarnas liv och egendom.⁵⁰ Utan ett fungerande försvar kunde inte staten fungera optimalt och det gynnade i så fall ingen. Upprätthållandet av ett försvar legitimerades således med diskursen om att försvaret var ”livsviktigt” för att garantera statens funktion och utgjorde därmed en trygghetsfaktor i medborgarnas tillvaro.

⁴⁶ ”Sotilaan Joulu”, *Suomen sotilas*, 17.12.1927; ”Todellisimmat rauhanystävät ovatkin siksi löydettävissä juuri maanpuolustajimme riveissä”. ”Sotilas ja joulu”, *Suomen sotilas*, 1.12.1936.

⁴⁷ ”Rauhanaate”, *Suomen sotilas*, 25.3. 1933.

⁴⁸ H. N., ”Suomen sotilaat ja rauhan aate”, *Suomen sotilas*, 29.8.1925; ”Suomen aseellisen puolustuksen periaatteista”, *Suomen sotilas*, 4.9.1926; Kyösti Kallio & Arvi Oksala, ”Tasavallan Presidentin-Ylipäällikön tervehdys maan puolustusvoimille”, *Suomen sotilas*, 1.3.1937 nummer 5.

⁴⁹ ”Tärkein tehtävämme”, *Suomen sotilas*, 17.3.1928; ”Sisäinen vapaus”, *Suomen sotilas*, 31.3.1928; I. H., ”Armeijassa ja suojeluskunnissakin kirjallisuusviikkoa viettämään!”, *Suomen sotilas*, 29.10.1921.

⁵⁰ Lauri Kr. Relander, ”Tasavallan Presidentin – Ylipäällikön uudenvuoden tervehdys armeijalle”, *Suomen sotilas*, 7.1.1928; Ahonius, ”Uusille alokkaille”, *Suomen sotilas*, 13.11.1920.

Arméns och skyddskårernas roll som trygghetsfaktor och deras nödvändighet för staten betonades genom att frekvent framställa soldaterna och skyddskåristerna i egenskap av väktare. Såväl skyddskårerna och armén tillskrevs rollen som väktare av lagen, rättvisan och sanningen.⁵¹ Sammantaget kan man säga att den finska soldaten skildrades som frihetens, självständighetens och den lagliga samhällsordningens väktare. Han skulle försvara lag och rätt, förfädernas arv, med andra ord den genom frihetskriget 1918 vunna friheten, samt förhindra att ”nationen drunknade i det slaviska havet”.⁵² Skyddskårerna garanterade den lagliga ordningen och den interna freden, som var det grundläggande villkoret för landets utveckling och statens fortsatta funktion.⁵³ Skyddskåristernas konkreta verksamhet som ordningens och lagens väktare bestyrktes med hänvisningar till samtida händelser. Exempelvis under våren 1920 rapporterades det om hur Pyhäjärvis skyddskår hade avslöjat en ”kommunistisk bombkomplott”, bevakat järnvägsbroar och tunnlar. Skyddskårister hade på flera orter övervakat att förbudslagen efterlevdes genom att vara med och förstöra lönnbrännerier ”[...] och på det sättet visat att de verkligen vill vara väktare av lag och samhällsordningen, vilket de också lovat”.⁵⁴ Det rapporterades även om att skyddskårister hade vid gränsen motarbetat smuggling och gripit ett stort antal bolsjevikkurirer som korsat gränsen i båda riktningarna.⁵⁵

Frekvent påpekade skribenterna som vurmade för ett starkt försvar att man inte ämnade starta krig, för att inte framstå som ”militarister” eller ”krigsgalningar”. Vurmande för skyddskårerna och armén uppfattades förmodligen i vissa kretsar som militarism. En anonym skribent motsatte sig sådana anklagelser genom att påpeka att armén och skyddskårerna ingalunda representerade militarism utan var bevis på folkets ”försvarsvilja och fosterlandskärlek” som bottnade i deras indignation mot ryssen.⁵⁶ Den norske översten Carl Erichsen användes som auktoritet, då han bekräftade att skyddskårerna verkligen var ”fosterlandskärlek” omsatt i konkreta handlingar.⁵⁷ Således var upprätthållandet av försvaret rättfärdigt eftersom det var ett konkret

⁵¹ I. H., ”Suojeluskuntapuku velvoittaa”, *Suomen sotilas*, 24.4.1920. Arvo Sipilä, ”Suomen sotilas ja suojeluskuntamies! Sinä puolustat lakia ja oikeutta!”, *Suomen sotilas*, 7.3.1925.

⁵² ”Uusia upseereja Suomen armeijaan”, *Suomen sotilas*, 10.10.1925; Arvo Sipilä, ”Suomen sotilas 10-vuotias”, *Suomen sotilas*, 29.12.1928.

⁵³ Kirj. Piiripäällikkö Karimo, ”Armeijan ja suojeluskuntain yhteistoiminta.”, *Suomen sotilas*, 28.4.1923; Yrjö Jalli, ”Liity suojeluskuntaan!”, *Suomen sotilas*, 6.5.1932.

⁵⁴ Vanha paikallispäällikkö, ”Muudan suojeluskuntamuistelma”, *Suomen sotilas*, 21.5.1921; ”[...] osoittaen siten todella tahtovansa olla lain ja yhteiskuntajärjestyksen suojelijoita, kuten ovat luvanneetkin”. ”Katsastus viikon tapahtumiin”, *Suomen sotilas*, 31.1.1920; S. 17., ”Katsastus viikon tapahtumiin”, *Suomen sotilas*, 10.4.1920.

⁵⁵ A. K., ”Viipurin suojeluskuntapiiri”, *Suomen sotilas*, 29.4.1922.

⁵⁶ Toivo, Juntto, ”Sodan vai rauhan tie?”; ”Kotoa ja kaukaa”, *Suomen sotilas*, 17.3.1928.

⁵⁷ Carl Erichsen, ”Norjalaisen upseerin tervehdys suomalaisille sotapojille”, *Suomen sotilas*, 28.10.1933.

uttryck för ”fosterlandskärlek” men också ett uttryck för en stats ”självbevaringsdrift”. En anonym skribent beskrev även armén som det mest ”ädlaste uttrycket” för ett folks ”livsvilja”. Därmed föreföll det som om ”blodiga erövringskrig” inte var något som vare sig skyddskårerna eller armén var avsedda för utan det var frågan om blott ”självförsvar” som en stat ansågs lika mycket rätt till likt en privatperson.⁵⁸ En skribent hävdade till och med att skyddskårerna var i själva verket grundade av fredsrörelsen, dock enligt principen: ”om du vill ha fred, rusta dig för krig!”. Men det var inte frågan om förberedelser för att ge sig ut på erövrings- och rövartåg. Det var enbart försvar av det egna landet och dess lagar, påpekades det. Skyddskårerna och armén skildrades inte enbart som samhällets främsta trygghetsfaktor, utan även som något ”naturligt” och som en fullständigt rättfärdig sak. Det var enbart frågan en stats ”självförsvar” och uttryck för ”folkets livsvilja”.⁵⁹

Försvaret värnar om det gemensamma bästa och bekämpar de inre fienderna

Då försvarsmakten etablerades var vänstern övertygad om att resultatet skulle bli en klassarmé. Vänstern såg försvaret som ett potentiellt hot mot demokratin. För kommunisterna var armén kapitalisternas vapen mot arbetarna och deras strävanden. Dessutom hade det inte förflutit en särdeles lång tid från det att de officerare som nu var i försvarets ledning hade kämpat för att slå ner vänsterns uppror, vilket delvis förklarar varför vänstern betraktade försvaret med misstro. Trots att socialdemokraternas inställning till försvaret blev med tiden positivare så ansåg de ändå att försvaret hyste en negativ attityd mot arbetare. Skyddskårerna fanns till för att förhindra att 1918 års händelser upprepades och tryggade den lagliga ordningen men var inte till för att utöva kontroll över någon specifik samhällsklass. Vänstern förhöll sig emellertid negativt till skyddskårerna eftersom de var så pass ”vita” – en stark symbol för det vita Finland. Många av skyddskårernas assistansuppgifter hade visserligen en politisk aspekt. Skyddskårerna jagade kommunister och vidarebefordrade politiska pålitlighetsutlåtanden till Detektiva centralpolisen. Skyddskårerna förde en aktiv kamp mot en av den politiska arbetarrörelsens ideologiska inriktningar, kommunismen.⁶⁰

Socialdemokraterna förhöll sig misstänksamt till skyddskårernas strävanden att värna om demokratin. Vänstern ansåg att skyddskårerna utgjorde ett hot mot demokratin, då de som

⁵⁸ ”Huomioita. Armeija ja kansa”, *Suomen sotilas*, 1.11.1936 nummer 24.

⁵⁹ Sulo Heiniö, ”Miehet, jotka vasta vaaran hetkellä ovat valmiit liittymään suojeluskuntiin.”, *Suomen sotilas*, 23.6.1923; K. A. S., ”Kansallinen itsensävarjeleminen”, *Suomen sotilas*, 18.8.1923.

⁶⁰ Kronlund, *Suomen puolustuslaitos*, s. 351, 361–362, 367; Selén, *Sarkatakkien maa*, s. 74, 84, 89, 195, 217.

störde skyddskårerna stödde i princip en ”beväpnad diktatur”. Enligt socialdemokraterna var skyddskårerna klassgarden och de behövdes inte då röda garden inte längre existerade. Trots att de numera var arméns reserv så ansåg vänstern att deras klassmässiga karaktär inte hade förändrats. Socialdemokraterna motsatte sig stiftandet av skyddskårslagen, som skulle göra skyddskårsorganisationen stadigvarande, med hänvisning till skyddskårernas klassanda och fascistiska strömningar. Även om skyddskårerna inte fick syssla med politik innebar det inte att skyddskårerna inte skulle ha haft inrikespolitiska uppgifter, med exempelvis de politiska pålitlighetsutlåtandena i åtanke. Skyddskårerna deltog i arbetet med att kartlägga värnpliktigas politiska pålitlighet. De som var opålitliga var kommunister och de som växt upp i politiskt ”opålitliga” hem. En persons aktivitet under året 1918 användes som en måttstock för att bedöma den politiska pålitligheten. Kommunister var ännu noggrannare än socialdemokraterna med att påpeka att skyddskårerna var riktade mot arbetarna och upprätthöll den borgerliga diktaturen. Syftet med skyddskårerna var att förhindra att arbetarna förbättrade sina levnadsförhållanden menade kommunister. Vänstern såg skyddskårernas inrikespolitiska uppgift som den främsta.⁶¹ Hur argumenterade skribenterna för att armén och skyddskårerna inte var enskilda klassers förtrycksredskap eller ett hot mot demokratin?

Såväl skyddskårerna som armén framhölls som ”klassneutrala” för att visa att de inte var klassgarden. Signaturen E. P. hävdade att ”Arbetaren och en medborgare från samhällets topp marscherar sida vid sida i skyddskårens led [...] Ingenstans har vi sett i praktiken en likadan jämlikhet som i skyddskårerna”. Med det här avsåg skribenten att motbevisa uppfattningar, som baserade sig på erfarenheterna från inbördeskriget, att skyddskårerna skulle enbart ha gagnat de högre klassernas intressen eller varit ett förtrycksinstrument mot arbetarklassen. Likaså framställdes armén som en klassneutral social arena där representanter från samhällets alla klasser på lika grunder tjänstgjorde tillsammans och värnplikten sades närma samhällsklasserna till varandra.⁶² Lauri Malmberg hävdade att i skyddskårerna möttes representanter från alla slags kretsar och partier i ”fullständigt samförstånd” medan skribenten Kornetti Juntto menade att i armén försvann det civila livets ”samhällsgränser”.⁶³

⁶¹ Selén, *Sarkatakkien maa*, s. 116, 175, 196, 206, 217, 287.

⁶² ”Työmies ja yhteiskunnan huipilla oleva kansalainen marssivat suojeluskunnan riveissä rinnakkain [...] Emme ole missään muualla nähneet sellaista tasa-arvoa käytännössä kuin suojeluskunnissa”. E. P., ”Suojeluskuntaimperialismia”, *Suomen sotilas*, 30.4.1921; T. P., ”Tärkeä työmaa. Asevelvollisen mietteitä valistustyöstä armeijasta”, *Suomen sotilas*, 17.5.1930.

⁶³ Kornetti Juntto, ”Husaarielämä Lappeenrannassa”, *Suomen sotilas*, 3.9.1927; Malmberg, ”Suojeluskuntalaisille jouluna 1921.”, *Suomen sotilas*, 17.12.1921.

Hävdade då skribenterna att försvaret var demokratins väktare? Anders Ahlbäck anser att skribenterna praktiskt taget aldrig skildrade militärtjänstgöringen i förhållande till det självständiga Finlands demokratiska karaktär. Till skillnad från Ahlbäck anser jag att skribenterna nog i någon mån skildrade försvaret som väktare av demokratin. De explicita hänvisningarna till demokrati är ytterst få. En anonym skribent påpekade att de finska soldaterna försvarade demokratin medan en annan anonym skribent menade att Finlands demokrati var värd att försvara med vapen i hand.⁶⁴ Det att försvaret tryggade demokratin uttrycktes visserligen också mera indirekt. Genom att försvarsmakten försvarade den nationella friheten så ansåg man att den på det sättet tryggade lagarna och därmed människornas rättigheter. I det här fallet hänvisade man till den yttre fienden, ryssen, som kunde angripa landet och införa sitt ”dekadenta” och ”orättvisa” samhällssystem, den bolsjevistiska diktaturen, i Finland. Bara genom att hålla denna fiende bakom gränsen så kunde skyddskårerna och armén verkligen trygga lag och rätt samt underförstått även demokratin.⁶⁵

Skyddskårernas kamp mot de ”inre fienderna” tedde sig paradoxalt i det här sammanhanget. De kämpade mot de ”inre fienderna” men kunde de då vara demokratins väktare? Det framfördes påståenden om att frihetskriget hade tryggt demokratins fortlevnad och att de rödas uppror skulle ha förintat demokratin, då den bolsjevistiska diktaturen hade införts i dess ställe.⁶⁶ Signaturen E. P. hävdade att skyddskårerna hade därför under frihetskriget försvarat demokratin och ämnade även i fortsättningen bevara den, försvara de medborgerliga rättigheterna och den personliga friheten. E. P. stärkte skyddskårernas demokratiska aura även med påståenden om att organisationen fanns till för att även trygga de allra svagaste medborgarnas rättigheter då skyddskårerna värnade om hela folkets eller det ”gemensamma bästa” och gynnade följaktligen inte en enbart enda klass intressen.⁶⁷ Detta stärkte ytterligare skyddskårernas opolitiska och fosterländska aura. Eftersom de ”inre fienderna” hotade att förinta demokratin och det gemensamma bästa så var skyddskårernas kamp mot dem rättfärdig. Heikki Nurmio påminde om att det fanns otaliga finländare som fortfarande arbetade för ryssen och hade som mål att förinta demokratin. Nurmio parallelliserade Finlands situation med Georgiens öde, ett land som

⁶⁴ Ahlbäck, *Manhood and the Making of the Military*, s. 140; ”Punainen armeija 10-vuotias”, *Suomen sotilas*, 10.3.1928; ”Huomioita. Maanpuolustus”, *Suomen sotilas*, 1.1.1937.

⁶⁵ Arvo Sipilä, ”Suomen sotilas ja suojeluskuntamies! Sinä puolustat lakia ja oikeutta!”, *Suomen sotilas*, 7.3.1925.

⁶⁶ ”Vapaussotamme välttämättömyys”, *Suomen sotilas*, 28.1.1928; ”Tilinteon hetki”, *Suomen sotilas*, 11.2.1928; ”Lujia otteita”, *Suomen sotilas*, 5.5.1928; ”Pala sieltä – toinen täältä. Kommunistien johtomiehiä”, *Suomen sotilas*, 26.1.1935.

⁶⁷ E. P., ”Suojeluskuntaimperialismia”, *Suomen sotilas*, 30.4.1921.

enligt honom hade varit ett av världens mest demokratiska länder, tills ”ryssen” tog över landet med hjälp av de georgiska kommunisterna.⁶⁸ Underförstått kan detta tolkas som en varning. Ifall inte skyddskårernas kamp mot de ”inre fienderna” fortsatte, kunde Finlands demokrati förintas liksom hade skett i Georgien. Detta legitimerade i sin tur upprätthållandet av skyddskårerna då de tryggade den ”lagliga ordningen”, alla medborgerliga rättigheter samt underförstått även demokratin och på det sättet gynnade deras verksamhet det gemensamma bästa.

Argument som förekom oftare än demokratin var diskursen om arméns och skyddskårernas ”klassneutralitet” och att de gynnade det ”gemensamma bästa”. Förutom att man framställde armén och skyddskårerna som fosterlandets väktare så blev de även till väktare av hemmen, eller hemfriden. Antagligen valde man att hänvisa till hemmen, då det var något som alla oberoende av ideologisk övertygelse eller partitillhörighet kunde relatera till, jämfört med det mera politiskt värdeladdade begreppet ”fosterland”. Det att skyddskårerna sades försvara alla hem stärkte ytterligare intrycket av att organisationen var ”klassneutral” och värnade om det gemensamma bästa. Skyddskårernas och arméns roll som väktare av hemmen, kvinnorna, barnen och åldringarna blev argument som också starkt vädjade till mottagarnas känslor.⁶⁹ Därmed föreföll det som obestridligt att försvarsmakten hade ”goda avsikter” och inte var avsett som ett förtrycksredskap då de ju beskyddade samhällets allra svagaste, käraste och sårbaraste medlemmar och allas hem, oavsett samhällsklass.

Det hände sig att skyddskåristernas motståndare kallade skyddskårsväsendet för ”skyddskårsimperialism”. Mot dylika beskyllningar försvarade man sig genom att hänvisa till frihetskriget och det ” [...] faktum att vi har skyddskårsimperialismen att tacka för att vi har uppnått positionen som en självständig stat”. Skyddskårernas ”godhet” var således också starkt förankrad i minneskulturen kring inbördeskriget som ett frihetskrig och skyddskårernas ”bedrifter” när det gällde att ”befria” Finland från Rysslands grepp. Eero Rydman menade att skyddskårerna var skapade av folket då man under ”1918 års röda skräckvälde” ämnade skydda

⁶⁸ Kyläpuheenjohtaja., ”Suomen Lotta Svärdeille vuoden alkaessa.”, *Suomen sotilas*, 14.1.1922; Heikki Nurmio, ”Suomen sotilas ja suojeleuskuntamie, mitä sinä puolustat?”, *Suomen sotilas*, 10.1.1925.

⁶⁹ Heikki Nurmio, ”Suomen sotilas ja suojeleuskuntamies! Sinä puolustat kotia ja kotiseutua!”, *Suomen sotilas*, 7.2.1925; ”Älä hellitä otettasi kesken!”, *Suomen sotilas*, 3.10.1925; Lauri Lammi, ”Suojeleuskuntajuhlien ohjelmista.”, *Suomen sotilas*, 7.2.1920.

sina hem och befria Finland från Ryssland.⁷⁰ Att ange folket som skyddskårernas grundare tonade också ner skyddskårernas ”överklass”-stämpel. Det hävdades att de som hade deltagit i återupprättandet den lagliga ordningen år 1918, var nu också med i armén och skyddskårernas led.⁷¹ Den år 1918 uppnådda självständigheten och återinförandet av freden hävdade man att var skyddskårernas förtjänst. Skyddskårernas uppgift var därför att se till att det ”bolsjevistiska” kaoset och misären som rådde 1918 inte skulle återupprepas och därmed kunde ”skyddskårsimperialismen” fungera som en trygghetsfaktor även för de lägre klasserna, argumenterade signaturen E. P.⁷² Skyddskårernas ”bedrifter” under frihetskriget förstärkte skyddskårernas påstådda strävan till att värna om det gemensamma bästa och organisationens funktion som en ”klassneutral” trygghetsfaktor för hela nationen.

Skribenterna tillskrev således inte alltid explicit skyddskåristerna eller soldaterna rollen som demokratins väktare utan oftast värnade de om det gemensamma bästa. Då skyddskåristerna och soldaterna värnade om det ”gemensamma bästa” så bevisade det att varken skyddskårerna eller armén hotade demokratin eller var förtrycksinstrument mot de lägre klasserna. Då skyddskårerna värnade om det gemensamma bästa legitimerade det deras kamp mot de ”inre fienderna”, vilka å sin sida inte värnade om det gemensamma bästa. Kampen mot de ”inre fienderna” och att motsätta sig all kommunistisk verksamhet var inte heller politisk verksamhet utan i högsta grad ”fosterländsk verksamhet” som gagnade det gemensamma bästa.⁷³ Tolkat i termer av politisk socialisation tjänade skribenternas skildring av armén och skyddskårerna som väktare av det gemensamma bästa och underförstått även demokratin, till syftet att vinna den breda allmänhetens konkreta stöd och acceptans. Det var särskilt viktigt under den delen 1920-talet då behovet av ett försvar ifrågasattes och man behövde därför få medborgarna att inse nödvändigheten med försvaret så att de engagerade sig politiskt till fördel för försvaret.

⁷⁰ ” Suojeluskuntaimperialismia saamme kiittää siitä, että olemme saavuttaneet itsenäisen valtiollisen aseman.” E. P., ”Suojeluskuntaimperialismia”, *Suomen sotilas*, 30.4.1921; Eero Hj. Rydman, ”Finlands Skyddskårsorganisation”, *Suomen sotilas*, 19.6.1920.

⁷¹ Vanha soturi, ”Laillisuus ja laillisuuden puoltajat”, *Suomen sotilas*, 24.12.1920.

⁷² E. P., ”Suojeluskuntaimperialismia”, *Suomen sotilas*, 30.4.1921; ”Kansalainen!”, *Suomen sotilas*, 29.1.1921; T. J., ”Kansalliset tunnusmerkit.”, *Suomen sotilas*, 6.12.1922.

⁷³ Selén, *Sarkatakkien maa*, s. 162.

Fredstida förberedelser – kvalitet framom kvantitet

Den politiska vänstern ansåg att Finland inte skulle ha en chans i ett krig mot det militärt överlägsna Sovjetunionen. Fredsanhängarna skildrade krigets fasor och lärde ut att Finland inte hade en chans i framtida krig. Därför var försvaret onödigt och kunde avskaffas.⁷⁴ Hur argumenterade skribenterna för att fredstida förberedelser för krig, det vill säga satsningar på försvaret och upprustning, var nödvändiga och lönsamma?

Flera skribenter försäkrade att visst kunde även en liten armé försvara sig mot och till och med besegra en överlägsen fiende. Skribenternas resonemang byggde på historiska exempel. Ett relativt ”färskt” exempel var det rysk-japanska kriget där Japan segrade tack vare sitt, välutrustade och vältränade manskap. Ryssarnas antalsmässiga överlägsenhet hjälpte inte dem till seger, menade major J. O. Hannula. En anonym skribent kompletterade Hannulas poäng med att påpeka att avgörande faktorer i en strid var manskapets krigsduglighet och utbildningsgrad, inte manskapets storlek.⁷⁵ E. Virkki poängterade därför att Finlands enda möjlighet att bevara sin självständighet var att det finska försvaret var ”kvalitativt” överlägset sin motståndare. Det innebar, som Oesch uttryckte det, att manskapets fåtalighet skulle med alla medel kompenseras med kvalitet.⁷⁶ Det framfördes påståenden om att enbart en utomordentligt skolad och vältränad armé samt skyddskårsorganisation utgjorde garantin för att självständigheten och freden kunde bevaras.⁷⁷ Finlands militära styrka låg i en kvalitativt överlägsen, med andra ord välutbildad och välutrustad armé som enbart kunde byggas upp med hjälp av fredstida förberedelser. Det historiska exemplet gav hopp om att även Finland hade en chans att stå emot en överlägsen fiende.

Jägarkapten Knaapi framhävde betydelsen av att redan under fredstid förbereda sig inför krig och hänvisade till den tyske krigsmarskalken Paul von Hindenburg som hade varnat för att bristfälliga förberedelser inför krig kostade blod under krigstiden. Med det avsågs att då ett krig väl brutit ut så kunde det vara för sent att rätta till de ”försummelser” som begåtts under fredstid alltså fanns det skäl att redan under fredstid förbereda sig väl inför krig. Knaapi försäkrade att ett litet folk nog förmådde försvara sig förutsatt att det förberedde sig redan under fredstid.

⁷⁴ Selén, *Sarkatakien maa*, s. 195; ”Korjaamista kaipaavia mielipiteitä”, *Suomen sotilas*, 9.4.1927.

⁷⁵ J. O. Hannula, ”Venäläis-japanilainen sota vv. 1904–1905”, *Suomen sotilas*, 30.3.1929; ”Taistelu vapaudesta”, *Suomen sotilas*, 29.1.1927.

⁷⁶ E. Virkki, ”Aliupseerikouluutuksestamme vv. 1918–1928”, *Suomen sotilas*, 9.6.1928; Oesch, ”Sotakorkeakoulun merkityksestä”, *Suomen sotilas*, 29.10.1927.

⁷⁷ (U.S), ”Invaliidiosasto”, *Suomen sotilas*, 2.3.1929.

Enligt Erkki Hannula var den fredstida militärtjänstgöringens syfte att utveckla krigskondition (sotakunto) och krigsduglighet (sotakelpoisuus) – med andra ord att fysiskt och psykiskt förbereda soldaterna inför en krigssituation. Då soldaten första gången råkade ut för strid och fiendens eld fick det inte vara något konstigt och överraskande för denne. Ju mera förberedda soldaterna var desto bättre skulle de klara av krigets påfrestningar. En sämre krigskondition innebar ett dyrare pris att betala under krigets gång och därför var det enligt Hannula ett ödesdigert misstag att tro att en tapper man enbart behövde ett gevär i sin hand och inga andra förberedelser inför ett krig. Det var för sent att lära sig något när man väl infann sig på fronten. Även det moderna kriget och dess krav användes som argument för att motivera behovet av militärutbildning under fredstid. En anonym skribent påpekade hur pass orealistiskt det var att tänka sig att Finland kunde klara sig med en mindre armé och försvara sig enligt principen ”man ur huse”⁷⁸. Skribenten menade att det moderna kriget krävde en ingående och mångsidig militärutbildning, som man bäst kunde erhålla genom att befinna sig i aktiv tjänst i försvaret.⁷⁹ För att klara sig i ett krig av det moderna slaget krävdes således omfattande fredstida förberedelser.

Signaturen A. J. P. påpekade att det fanns personer som hävdade att segern i frihetskriget blev verklighet trots att den vita arméns manskap saknade militärutbildning. A. J. P. påpekade att fienden då, alltså Sovjetryssland, inte var utrustad med stridsgaser eller förfogade över åtskilliga flygplan. I ett framtida krig mellan Finland och den östra grannen skulle den finska armén möta en gigantisk, välskolad armé utrustad med de modernaste vapnen. Finland hade en chans att klara sig men det krävde fredstida förberedelser som gav den finska armén sin kvalitet. De finska soldaterna skulle ha de modernaste vapnen till sitt förfogande och vara välskolade. Sammanfattningsvis lyfter jag fram skribenten Mauno Lindgren eftersom han tämligen väl sammanfattar åtskilliga skribenters huvudsakliga poänger beträffande behovet av fredstida förberedelser. Lindgren hävdade att bevarandet av självständigheten och freden hängde på fredstida förberedelser inför krig. Finland hade nog en chans att försvara sig mot en överlägsen fiende förutsatt att försvaret kompenserade frånvaron av en stor militär slagkraft med kvalitet.⁸⁰

⁷⁸ Definition av begreppet ”man ur huse” enligt Förvaltningshistorisk ordbok: ”Gammalt uppbådssystem med frivilligt uppbådade bondetrupper ur varje hus, i stället för rotesoldater och knekthåll”, hämtat 2.5.2022, [Förvaltningshistorisk ordbok - SLS](#).

⁷⁹ Knaapi, ”Sananen Autopataljoonan synnystä ja sotilaallisesta merkityksestä.”, *Suomen sotilas*, 14.10.1922; ”Korjaamista kaipaavia mielipiteitä”, *Suomen sotilas*, 9.4.1927; Erkki Hannula, ”Jalkaväki”, *Suomen sotilas*, 9.1.1926.

⁸⁰ A. J. P., ”Palvelusajasta vieläkin”, *Suomen sotilas*, 7.9.1929; Mauno Lindgren, ”Puolustuslaitosta lujittamaan!”, *Suomen sotilas*, 10.9.1932.

Allmännyttighet: idrott och hälsa

Idrottens roll i militära sammanhang var ett återkommande tema i flertalet skrivelser i *Suomen sotilas*. Man hänvisade exempelvis till grekerna och hur de bättre än något annat folk hade begripit hur idrott hängde ihop med militär framgång. I Thermopyle hade grekerna, trots att de var underlägsna fienden, modigt gått till strid och offrat sig för sitt fosterland. Grekernas rykte som ett krigarfolk samt deras disciplin, viljestyrka, mod och fosterlandskärlek beskrevs som resultat av intensiv kroppsträning.⁸¹ Troligen såg skribenterna flera likheter mellan grekerna och finländarna. I synnerhet slaget vid Thermopyle, där en liten nation stred mot en jätte, var ett scenario som kunde aktualiseras om Finland råkade i krig med Sovjetunionen. Som tidigare påpekats fanns det de som tvivlade på Finlands chanser att klara sig i krig mot det militärt överlägsna Sovjetunionen och ifrågasatte därför behovet att överhuvudtaget upprätthålla ett försvar. Skribenterna ansåg däremot att Finland nog hade en chans att klara sig mot Sovjetunionen om den finska arméns manskap var beväpnat med de modernaste vapnen och hade genomgått en grundlig militärutbildning. Vilken roll spelade då idrotten i detta sammanhang? Hur skulle idrotten förstås i förhållande till frågan om skyddskårernas, arméns och militärtjänstgöringens nödvändighet enligt skribenterna?

Idrotten ansågs allmänt ha en fostrande effekt på människans andliga egenskaper och när väl hela folket ägnade sig åt idrott och hälsa så skulle det hjälpa folket att på bästa sätt finna vägen till en högre form av mänsklig tillvaro.⁸² Kapten Sigell hävdade att Roms och Greklands storhet bottnade i nationernas krigskondition, vilket i sin tur var ett resultat av idrottsutövning. Sigell menade också att flera av första världskrigets ”storslagna fältherrar” intygade att idrotten utvecklade krigskonditionen. Idrotten tillskrevs sålunda en militär innebörd. Tauno Lahtinen belyste kopplingen mellan idrott och militär framgång genom att hänvisa till frihetskrigets exempel. Segern i frihetskriget hade berott på den vita arméns mannars kondition och inte vapnens tekniska förträfflighet. Det här gällde också Hakkapeliterna, menade Lahtinen och drog slutsatsen att en militär seger inte berodde på vapnens förträfflighet utan på vapenbärarnas kondition.⁸³ Skribenten M. Simelius påpekade att det moderna kriget ställde högre krav på

⁸¹ A. Elomaa, ”Voimistelun ja urheilun merkitys suojeluskunnissa.”, *Suomen sotilas*, 29.1.1921.

⁸² L., ”Liikuntakasvatusneuvojan työ suojeluskunnissa.”, *Suomen sotilas*, 30.7.1921; Kl. U. Suomela, ”Voimistelu ja urheilu kansan kasvattajana”, *Suomen sotilas*, 23.3.1923.

⁸³ Kapt. Sigell, ”Urheilu, kansallistunto ja soturikunto”, *Suomen sotilas*, 18.9.1920; Tauno Lahtinen, ”Sota ja urheilu”, *Suomen sotilas*, 30.7.1932.

soldaternas fysiska kondition vilket ytterligare underströk vikten av idrottsfostran i kombination militärtjänstgöring under fredstid.⁸⁴

Militärträningen i sig ansåg skribenterna att var en ypperlig form av idrottsfostran och vice versa. Enligt signaturen Liikuntakasv. neuvoja Mänty var idrottsfostran, som koordinerades i en fosterländsk anda, ett utmärkt redskap för att fostra fram ett försvarsförmöget (puolustuskuntoinen) och fosterlandskärt folk.⁸⁵ Eftersom den fysiska konditionen var avgörande i krig så legitimerade det behovet av armén och skyddskårerna vars militärträning bidrog till att skapa ett livskraftig och försvarsförmöget folk. Man påminde även om att idrottsfostran i armén och skyddskårerna kunde bringa konkreta hälso Nyttor senare i livet och bidrog till att ynglingarna blev män som dels kunde vara dugliga soldater, dels ”livskraftiga” medborgare.⁸⁶ Skribenten Onni Koivisto menade att militärtjänstgöringen kunde bidra till att de värnpliktiga upplevde ett ökat psykiskt och fysiskt välbefinnande. En anonym skribent bevisade militärtjänstgöringens positiva hälsoeffekter genom att hänvisa till statistik som hade publicerats i militäröverläkarens årsberättelse. I den framkom det att år 1925 hade de värnpliktigas längd ökat med i genomsnitt 1 ½ centimeter medan deras kroppsvikt hade gått upp med i genomsnitt 3 kilogram under tjänstgöringstiden. Skribenten tillade att efter utförd tjänstgöring var de värnpliktiga kroppsligt hurtigare, mera utvecklade och mentalt mera upplysta än innan.⁸⁷ En ”socialdemokratisk” skribent påpekade att den idrottsfostran som utövades i armén samtidigt var nykterhetsfostran och dessutom följde mat- och vilotiderna hälsolärans rekommendationer, vilket därmed främjade ungdomens tillfriskning och återgång till en sund livsstil. Man hävdade också att militärtjänstgöringen var till nytta för de män som var ”bortskämda” då de i armén tvingades avstå från sina ”förslappande” vanor. Man infann sig inte i armén för njuta utan där skulle kroppen härdas och viljan stärkas, vilket berättigade frånvaron av ”förslappande” bekvämligheter och njutningsmedel i armén.⁸⁸ Armén och militärtjänstgöringen tillskrevs följaktligen även en allmännyttig innebörd som bland annat

⁸⁴ Luutn. M. Simelius, ”Armeijassa annetun liikuntakasvatuksen tuottama hyöty yhteiskunnalle”, *Suomen sotilas*, 6.11.1926.

⁸⁵ Liikuntakasv. neuvoja Mänty, ”Suojeluskuntapiirien liikuntakasvatustöiden toiminta vuoden eri aikoina”, *Suomen sotilas*, 12.2.1921.

⁸⁶ Kapt. Sigell & vänr. Teivaala, ”Suojeluskuntain liikuntakasvatustöiden kuluneen vuoden aikana”, *Suomen sotilas*, 24.12.1920; M. Simelius, ”Armeijassa annetun liikuntakasvatuksen tuottama hyöty yhteiskunnalle”, *Suomen sotilas*, 6.11.1926.

⁸⁷ ”Sotapalveluksessa saadun koulutuksen hyödystä siviilielämässä”, *Suomen sotilas*, 27.11.1926; Emil J. Ovaska, ”Sotilaskasvatus ja siviilielämä”, *Suomen sotilas*, 6.2.1932; Onni Koivisto, ”Er. Hyökkäysvaunukomppania 10-vuotias”, *Suomen sotilas*, 24.8.1929.

⁸⁸ ”Sotamiehen joulu”, *Suomen sotilas*, 11.12.1926; A. ---la., ”Raittiuskysymys ja puolustuslaitos”, *Suomen sotilas*, 14.1.1933.

manifestederades i idrottsfostran och militärtjänstgöringens hälsonyttor. Armén producerade inte enbart krigsdugliga soldater utan gynnade hela samhället och nationen med sin verksamhet.

Med diskursen om arméns allmännyttighet opponerade man sig mot påståenden om att militärtjänstgöringen inte bringade de unga männen någon nytta. Det gjorde exempelvis skribenten O. Keskinen genom att framhäva militärskolningens nyttor. Enligt honom var det den förnuftiga träningens, idrottens samt den noggranna ordningens förtjänst att de värnpliktiga återvände hem från armén som nya, ståtliga, energiska och hövliga män. Andra skribenter ansåg att arméns och skyddskårernas bedrifter var ännu mer storslagna än det. Signaturen Siviili konstaterade att såväl armén som skyddskårerna hade avsevärt främjat idrottandet i Finland. Siviili baserade denna utsaga på det ”faktum” att många framstående idrottsmän hade en militär bakgrund.⁸⁹ Signaturen L. hävdade att tack vare skyddskårsorganisationen och dess idrottsfostran så hade Finlands ”kroppsliga fostran” organiserats betydligt bättre än i många andra länder. Man betonade också att det var arméns förtjänst att idrotten och kunskapen om dess positiva hälsoeffekter spreds med soldaterna till de breda folklagren.⁹⁰ Försvarets allmännyttighet låg inte enbart i det att de värnpliktigas och skyddskåristernas hälsa stärktes utan genom försvarsinstitutionernas verksamhet spreds idrottens hälsonyttor till hela folket vilket gagnade hela nationens välfärd. Med arméns samt skyddskårernas idrottsfostran och hälsonyttor som argument menade skribenterna att båda försvarsinstitutionerna spelade en central roll i folkhälsoarbetet. Det i sin tur legitimerade behovet att aktivt upprätthålla och utveckla försvarsinstitutionerna då de bidrog till att skapa en stark och ”livskraftig” nation.

Nationalanda och militärframgång

Det var inte bara idrotten som främjades i armén och skyddskårerna utan också andra andliga egenskaper. Nationalkänslan ansågs vara en av självständighetens hörnstenar och livsvillkoret för en nation. Utan en nationalkänsla riskerade nationen att rentav gå under. Nationalkänslan beskrevs som en slags mytisk kraftkälla för nationen.⁹¹ Likaså beskrevs även

⁸⁹ O. Keskinen, ”Kunniattomuutta”, *Suomen sotilas*, 11.9.1920; Tauno Lahtinen, ”Armeija ruumiinkulttuurin kehittäjänä”, *Suomen sotilas*, 26.3.1932; Siviili, ”Urheilu. Armeijamme urheilijoita”, *Suomen sotilas*, 7.5.1927.

⁹⁰ I., ”Liikuntakasvatusneuvojan työ suojeleuskunnissa.”, *Suomen sotilas*, 30.7.1921; K., ”Urheilu ja voimistelu Pioneeri-pataljoonassa”, *Suomen sotilas*, 21.7.1923.

⁹¹ ”Armeijan ja suojeleuskuntain lippujuhla 16.V.1923 Helsingissä”, *Suomen sotilas*, 26.5.1923; Heikki Nurmio, ”Suomen sotilas ja suojeleuskuntamies! Sinä puolustat kansasi vapautta!”, *Suomen sotilas*, 11.4.1925; Heikki Nurmio, ”Suomen sotilas ja suojeleuskuntamies! Sinä puolustat kansallisuuttamme tuhoutumasta slaavilaismereen!”, *Suomen sotilas*, 25.3.1925.

fosterlandskärleken och offerviljan som livsvillkor för en nations överlevnad. Kapten Wainio menade att ett folk som saknade en stark offervilja och fosterlandskärlek kunde inte stå emot en fiende och var dödsdömt. Denna starka fosterlandskärlek skulle i första hand genomsyra landets krigsmakt.⁹² Hur användes dessa andliga faktorer som argument för att legitimera arméns och skyddskårens nödvändighet?

Skribenten Y. Aarne använde Johan Vilhelm Snellman som auktoritet då Snellman hävdade att värnpliktsarmén främjade självmedvetenheten och det nationella medvetandet (kansallistajunta). Ett konkret bevis på påståendets riktighet blev ryssarnas beslut att demontera storfurstendömet Finlands egen krigsmakt på grund av den starka ”fosterländska stämningen” som rådde där. Således bevisade ryssarnas beslutsamma agerande att armén var den främsta institutionen som upprätthöll nationalkänslan och det ”nationella medvetandet”.⁹³ Enligt Johan Salava torde ryssarna även ha insett vilka ”degenererande effekter” frånvaron av militärfostran kom att ha på det finska folket och räknat med att detta skulle knäcka det finska folkets motstånd mot den ryska överhögheten. Därför menade Johan Salava att det mest effektiva tillvägagångssättet för att förintä ett helt folk var att demontera dess armé så att folket inte kunde få den ”livsviktiga” militärfostran. Det bekräftade Snellmans uttalanden om att värnpliktsarmén var det förträffligaste redskapet för att fostra folket till sedlighet, laglydnad samt stärka nationalkänslan och väcka den ”verkliga” och ”äkta” fosterlandskärleken.⁹⁴ Armén och militärtjänstgöringen skildrades följaktligen som rentav livsviktiga för staten och nationens fortlevnad och det legitimerade upprätthållandet av värnpliktsarmén. Men vilken betydelse hade de andliga egenskaperna i militära sammanhang?

Signaturen Soturi presenterade i en skrivelse slaget vid Issos, då Alexander den store ledde makedonierna till seger över perserna. Enligt Soturi visade detta historiska exempel att å ena sidan var försvarsviljan avgörande, medan å andra sidan att tapperhet och krigskonst hade en större betydelse än manskapets storleksmässiga överlägsenhet. Nationalkänslan och de övriga andliga egenskaperna tillskrevs likt idrotten även en militär betydelse, i den bemärkelsen att de hävdades vara livsvillkoret för ett litet folk att klara sig i en väpnad konflikt. Även Hindenburg

⁹² ”Latvialaisten koettelemukset”, *Suomen sotilas*, 1.9.1935; Kapteeni Wainio, ”Kunnia – velvollisuudentunto – isänmaanrakkaus.”, *Suomen sotilas*, 21.10.1922.

⁹³ Y. Aarne, ”7:s Hämeen Suomen Tarkkampusjapataljoona.”, *Suomen sotilas*, 26.8.1922; H. N., ”Haapaniemen sotakoulu. Ajatuksia muistomerkin pystyttämisen johdosta Haapaniemen kadettikoulun paikalle.”, *Suomen sotilas*, 4.7.1931.

⁹⁴ Johan Salava, ”Mitä meistä suomalaisista aiottiin tehdä?”, *Suomen sotilas*, 2.4.1921; ”J. V. Snellman ja asevelvollisuus”, *Suomen sotilas*, 8.5.1926.

användes som auktoritet för att understryka betydelsen av den ”rätta andan”. Enligt honom behövde armén inte enbart män utan andan, en orubblig övertygelse, om att striden som utkämpades var oundviklig.⁹⁵ Andra avgörande andliga faktorer var seger- och offerviljan. Matti Selanen försäkrade att en stark offervilja kunde få även ett litet folk med otillräcklig beväpning att uppnå militära framgångar.⁹⁶ En anonym skribent hänvisade till det Polsk-sovjetiska kriget och att den underlägsna polska folkarmén hade gått segrande ur striden mot den överlägsna fienden tack vare det att den polska armén genomsyrades av en ”helig, fosterländsk entusiasm”.⁹⁷

Erkki Hannula förklarade att det som man kallade för tapperhet var summan av andliga egenskaper, som till exempel fosterlandskärlek, pliktkänsla, offervilja samt viljan att strida för att uppnå det gemensamma målet. Hannula hänvisade till krigshistorien som pekade på att ett manskaps ”andliga övermakt” kunde ha lika stor betydelse som motståndarens vapenmässiga övermakt. Hannula exemplifierade detta med att hänvisa till Tysklands krigsföring under första världskriget. Tyskarnas andliga övermakt, hävdade han att bringade dem militär framgång trots att fienden var materiellt överlägsen och tyskarnas nederlag i sin tur berodde inte på att krigsmaskineriet kollapsade, utan att ”folksjälen” knäcktes. Hannula tillade att den militärtekniska utvecklingen gjorde att de ”andliga faktorernas” betydelse i krig ökade markant.⁹⁸ Arméns anda var minst lika avgörande, om inte till och med i högre grad, än krigskonsten. Signaturen Asevelvollinen URR:stä menade att frihetskriget var ett bevis på att detta stämde: ”Vårt frihetskri­g är ett levande exempel på det att även ett otränat manskap kan få stora saker till stånd då det känner att det strider för stora värden och rätt sak [...]”.⁹⁹

Det här kan tolkas som svar till dem som tvivlade på Finland chanser att klara sig mot militärt överlägsna fiender. Om finländarna gick till strid med den ”rätta andan” så kunde de trots bristfällig beväpning och få soldater besegra en överlägsen fiende. Signaturen Jääkäri preciserade att ett framgångsrikt försvar således byggde på en stark försvarsvilja och en

⁹⁵ Soturi, ”’Yksi kymmentä vatsaan’. II. Issoksen taistelu v. 333 e. Kr.”, *Suomen sotilas*, 12.2.1927; Piiripäällikkö Karimo, ”Kaakkoinen rajaseutu”, *Suomen sotilas*, 29.4.1922; ”Hindenburgin ajatuksia”, *Suomen sotilas*, 23.5.1925.

⁹⁶ Vihtori Simonen, ”Sanan voima Suomen sodissa”, *Suomen sotilas*, 1.2.1936 nummer 3; Matti Selanen, ”Päivä PL. Väinämöisellä”, *Suomen sotilas*, 1.4.1937.

⁹⁷ ”Warsovan taistelu”, *Suomen sotilas*, 13.8.1921.

⁹⁸ Erkki Hannula, ”Taistelun sielullinen aines. Muutamia näkökohtia”, *Suomen sotilas*, 11.12.1926; ”Vapaus velvoittaa!”, *Suomen sotilas*, 1.11.1935.

⁹⁹ ”Vapausotamme on elävä esimerkki siitä että harjaantumattomallakin aineksella saadaan suuria aikaan silloin kun se tuntee taistelevansa suurien arvojen ja oikean asian puolesta [...]”. T. P., ”Tärkeä työmaa. Asevelvollisen mietteitä valistustyöstä armeijassa”, *Suomen sotilas*, 17.5.1930.

fosterländsk anda. Armén var det främsta verktyget med vilket man skulle väcka och upprätthålla en försvarsvilja i såväl armén som folket.¹⁰⁰ Det var främst den ”fosterländsk-militära folkbildningen” i armén som utvecklade soldaternas andliga egenskaper. Sammanfattningsvis kan det konstateras att flera skribenter hävdade att avgörande i ett krig var soldaternas militära utbildning, krigskondition och fosterländska sinne.¹⁰¹ Armén som försåg soldaterna med dessa färdigheter var därför oskiljbart förbunden med staten och nationens fortlevnad och framgång.

Arméns ”fosterlandskärlek” var dock förknippat med ett centralt problem. I åtskilliga skrivelser i *Suomen sotilas* skiner en bakomliggande oro om att alla soldater inte var tillräckligt patriotiska och såg möjligtvis det östra grannlandet som sitt fosterland.¹⁰² Det var av central betydelse att de finska soldaterna såg Finland som sitt fosterland och värt att offra sitt liv för. Kärleken till fosterlandet kunde också bidra till att soldaterna förhöll sig positivt till försvaret och insåg dess nödvändighet. Det var också nödvändigt att armén i kristider förhöll sig lojalt till staten och villkoret för det var att statsmakten åtnjöt soldaternas stöd och acceptans. Fosterlandskärleken och den rätta andan tolkar jag som delar av samma mynt, det vill säga soldaternas politiska lojalitet till det vita Finland. Förekom det då politisk upplysningsverksamhet i armén och skyddskårerna? Hur förhöll man sig till politik i försvaret?

Med hänvisning till de andliga egenskapernas avgörande betydelse i krig vurmade en anonym skribenten för en allt effektivare upplysning och fostran i armén för att upprätthålla den ”rätta andan”. Intressant nog betonade skribenten särskilt betydelsen av undervisningen i samhällslära, med hänvisning till den sovjetiska arméns satsningar på politisk fostran. I samband med det här påpekade dock skribenten att den finska armén inte fick blanda sig i politik likt exempelvis den sovjetiska armén som bedrev en politisk fostran. Skribenten tangerade således en fascinerande paradox. Varken armén eller skyddskårerna fick blanda sig i politik. Det verkar som att då institutionernas upplysningsarbete tolkades som politiskt till sin karaktär så kunde det leda till att arméns fostran sågs som politisk verksamhet (politikointi) vilket var oacceptabelt. Upplysningsarbetet i armén var de facto också delvis ideologiskt till sin

¹⁰⁰ Jääkäri, ”Viel’ elää isäin henki!”, *Suomen sotilas*, 1.8.1935 nummer 15–16; Heikki Nurmio, ”Sananen sotilaspedagogiikkaa. Miten harrastusta sotilastehtäviin herätetään.”, *Suomen sotilas*, 13.9.1924.

¹⁰¹ Vihtori Simonen, ”Sanan voima Suomen sodissa”, *Suomen sotilas*, 1.2.1936 nummer 3; ”Taistelu vapaudesta”, *Suomen sotilas*, 29.1.1927.

¹⁰² Ahlbäck, *Manhood and the Making of the Military*, s. 111–112; J. Sohlo, ”Suomalaisen miehen soturiominaisuudet”, *Suomen sotilas*, 31.1.1931.

karaktär.¹⁰³ Det ideologiskt färgade innehållet baserade sig starkt på det vita Finlands värderingar och direkt antikommunistisk propaganda var inte heller uteslutet.¹⁰⁴ Det ideologiskt och sannolikt politiskt färgade upplysningsarbetet sågs knappast med blida ögon, av exempelvis vänstern som fruktade att arbetarungdomar skulle vändas emot sin klass i armén eller bli till kapitalismens ideologiskt blinda lakejer.¹⁰⁵ Jag antar att syftet med upplysningsarbetet i armén var att få de värnpliktiga att anta det vita Finlands värderingar och en antikommunistisk världssyn för att säkerställa deras politiska lojalitet till staten. Men med vilka argument legitimerade skribenterna detta upplysningsarbete och att det inte var det samma som politisk verksamhet?

En anonym skribent argumenterade för att armén trots allt hade ”[...] rätt och en plikt att undervisa våra ynglingar i samhälls- och statslära så att de inser hur mycket fosterlandet betyder för var och en av oss och att samhälls- och statsbyggnaden var värda att försvara ända till det sista andetaget.” Militärpastor Kaksonens poäng var i princip den samma, att fostringsarbetet i armén skulle göra klart för soldaterna att de hade ett fosterland som var värt att älska och vid behov lida och offra sitt liv för.¹⁰⁶ Därför var ”upplysningen” i armén inte det samma som politisk verksamhet även om den egentligen var avsedd för att motarbeta en politisk ideologi, kommunismen, och att säkerställa soldaternas politiska lojalitet till det vita Finland. Det var ur militär synvinkel en nödvändig åtgärd att fostra soldaterna till denna ”fosterlandskärlek” eftersom det avgjorde arméns militära framgångar och därmed också fosterlandets framtid. En anonym skribent påpekade att det var av yttersta betydelse att försvaret genomsyrades av en stark fosterländsk anda då landet hotades av den yttre fienden ryssen och de inre fienderna. De inre fienderna, ”ryssens hantlangare”, beredde väg för bolsjevismen genom att märk väl utnyttja de ”omdömeslösa” massorna. Om massorna var bildade så skulle fienden ha det svårare att utnyttja dem för att ta över landet. E. Virkki konstaterade att med tanke på Sovjetunionens krigsföring, högst antagligen med propagandakrigsföringen i åtanke, så var det ytterst nödvändigt att garantera det finska försvarets politiska pålitlighet.¹⁰⁷ Med dessa argument

¹⁰³ Rauhanystävä, ”Väärästä päästä. Pari sanaa A. Pekurisen esiintymisen johdosta”, *Suomen sotilas*, 11.1.1930; ”Armeijan henki”, *Suomen sotilas*, 10.9.1927.

¹⁰⁴ ”Armeijan henki”, *Suomen sotilas*, 10.9.1927; Kronlund, *Suomen puolustuslaitos*, s. 326.

¹⁰⁵ Ahlbäck, *Manhood and the Making of the Military*, s. 39, 59.

¹⁰⁶ ”[...] meillä on oikeus ja velvollisuus opettaa nuorukaisillemme yhteiskunta- ja valtio-oppia siten, että he huomaavat, kuinka paljon Isänmaa meille itsekullekin merkitsee ja kuinka sen yhteiskunta- ja valtionrakennus on puolustamisen arvoinen viimeiseen hengenvetoon asti”. ”Armeijan henki”, *Suomen sotilas*, 10.9.1927; P.P.P. 1:n Sotilaspastori Kaksonen, ”Valistustalo-aate ja armeijan valistustyö”, *Suomen sotilas*, 15.3.1924.

¹⁰⁷ ”Kansanvallan vaarallisin vihollinen”, *Suomen sotilas*, 5.11.1927; E. Virkki, ”Karjalan kannas”, *Suomen sotilas*, nummer 4–5.

legitimerades det ”vita” och antikommunistiska upplysningsarbetet i armén. Det var en ytterst nödvändigt militär åtgärd och inte direkt politisk verksamhet.

Under flera år skapade man en bild av skyddsorganisationen som en opolitisk försvarsorganisation. Påståendet om att exempelvis skyddskårerna inte sysslade med politik är riktigt ifall man utgår ifrån definitionen av begreppet politik som enbart partipolitik. Skyddskårernas förhållningssätt till vänstern och högern var öppet politiskt, de utgjorde trots allt en icke-socialistisk organisation.¹⁰⁸ Arvo Sipilä hävdade att skyddskårsverksamhetens syften var att väcka och förbättra medborgarnas fosterländska sinne och utveckla deras nationalkänsla i en mera ”sund och fruktbar riktning”. Också det tedde sig kontroversiellt med tanke på skyddskårernas skenbara opolitiskhet och inrikespolitiska uppgifter. I skyddskårernas fall verkar man ha resonerat på liknande sätt som beträffande arméns skenbart opolitiska upplysningsverksamhet. Skyddskårerna motarbetade ”osunda ideologier”, främst bolsjevismen, vilket också kunde tolkas som minst lika politiskt som arméns delvis antikommunistiska upplysningsarbete. Det sågs dock som en rättfärdig verksamhetsform särskilt i gränstrakterna då man fruktade att okunskapen skapade en bördig grogrund för den ”bolsjevistiska agitationen” att rota sig. Enligt Arvo Airanne var skyddskårsverksamheten som ett ”vitt motgift mot den giftiga agitationen” under den förevändningen att den tjänade till ett gott syfte – man ämnade väcka fosterlandskärleken, stärka samhörighetskänslan och understryka försvarets betydelse.¹⁰⁹ Ändamålet helgade medlen i såväl skyddskårernas som arméns fall. Att stärka fosterlandskärleken var ett ändamål som gick över all politik.

På grund av att armén inte heller fick blanda sig i politik innebar det att försvarets stampersonal saknade rösträtt och inte fick vara medlemmar i politiska partier eller delta i politisk verksamhet. Det innebar dock inte att stampersonalen inte skulle ha haft egna politiska åsikter. Politikförbudet till trots gällde det inte all politik och exempelvis skyddskårernas språkrör *Suojeluskuntalaisten lehti* innehöll en hel del politiskt material.¹¹⁰ Likaså kan även *Suomen sotilas* betraktas som politisk då den deltog i försvarsdebatten, spred antikommunistiskt material och var en del av det delvis ideologiska upplysningsarbetet som bedrevs i armén. Dessutom lästes militärtidskriften *Suomen sotilas* av de värnpliktiga på soldathemmen. Hur förhöll sig då skribenterna till politik på garnisonerna?

¹⁰⁸ Selén, *Sarkatakkien maa*, s. 114–115, 165, 348–349.

¹⁰⁹ Arvo Sipilä, ”Onko suojeluskuntatyössä eksytty ruumillisen kuulttuurin yliarvointiin?”, *Suomen sotilas*, 16.9.1922; ”Suomussalmen suojeluskunta saanut oman talon”, *Suomen sotilas*, 18.7.1925.

¹¹⁰ Selén, *Sarkatakkien maa*, s. 114–115, 165.

En anonym skribent var uppenbarligen medveten om att armén inte fick blanda sig i politik men ansåg ändå att det knappast fanns några hinder för alla som tjänstgjorde i armén att bekanta sig med politik och ”bilda sina egna uppfattningar”. Signaturen Asevelvollinen URR:stä menade att väldigt få värnpliktiga hade redan hunnit bilda egna politiska åsikter men de var i den åldern då de egna politiska åsikterna bildades. Därför var det viktigt att de unga männen skulle börja tänka ”samhälleligt” särskilt som den kommunistiska agitationen enligt Asevelvollinen URR:stä gynnades av okunskap. Skribenten menade att då en yngling i värnpliktsåldern knappast hade hunnit utveckla sin egen världssyn så kunde då armén genom att erbjuda sin ”samhälleliga folkupplysning” hjälpa dessa ynglingar att utveckla en ”sund” världssyn.¹¹¹ Om man tolkar det här i termer av politisk socialisation så avsåg man med ”en sund världssyn” förmodligen en politiskt lämplig världssyn. En sådan världssyn innefattade sannolikt ett avståndstagande från kommunismen, antimilitarismen samt pacifismen, med andra ord alla politiska åskådningar som innebar ett negativt förhållningssätt till försvaret och det vita Finland. Eftersom det var frågan om att styra de värnpliktigas världssyn i en ”sund” riktning så var det acceptabelt att låta dem bekanta sig med politik även innanför garnisonernas portar, vilket innebar att de med gott samvete kunde ta del av det politiska materialet som trycktes i *Suomen sotilas*.

Bildning, fostran och försoning i armén och skyddskårerna

Försvarsinstitutionernas allmännyttighet manifesterades även i form av det bildningsarbete som bedrevs i dem. En anonym skribent konstaterade exempelvis att skyddskårsorganisationens insatser beträffande folkbildningen var anmärkningsvärda och att det därför inte var lämpligt att underskatta organisationens bildningsarbete. V. Kerkkonen hade hållit ett tal under en festtillställning på reservofficersskolan och han kallade armén för en ”internatskola eller folkhögskola”.¹¹² Hur användes bildningsrelaterade argument för att legitimera behovet av att upprätthålla armén, skyddskårerna och militärtjänstgöringen?

Likt flertalet andra skribenter strävade Einari Peura till att aktivt motbevisa den ”felaktiga” uppfattningen om att armén bringade knappt någon praktisk nytta för de unga männen. Peura betonade att armén var särskilt nyttig för de unga män som var analfabeter, inte kunde räkna,

¹¹¹ Kronlund, *Suomen puolustuslaitos*, s. 409; ”Kirjamiehen kiikarista”, *Suomen sotilas*, 11.10.1930; T. P., ”Tärkeä työmaa. Asevelvollisen mietteitä valistustyöstä armeijassa”, *Suomen sotilas*, 17.5.1930.

¹¹² ”Ehdotus”, *Suomen sotilas*, 1.9.1923; V. Kerkkonen, ”Siviili- ja sotilasyhteiskunta”, *Suomen sotilas*, 16.1.1926.

inte hade gått skriftskolan eller hade bristfällig allmänbildning – det kunde nämligen arméns folkbildning råda bot på. Militärpastor Artur Malin menade att bildningsarbetet i armén kompletterade det bildningsarbete som kyrkan, folkskolan och hemmet stod för men som utav flera orsaker förblev bristfälligt. Malin påpekade att unga värnpliktiga saknade till och med helt kunskap som varje ”ordentlig medborgare” behövde för att vara en nyttig medborgare. Malin argumenterade för att lösningen på problemet var arméns elementärundervisning, tack vare vilken de allra flesta som lämnade armén kunde läsa och skriva.¹¹³ Elementärundervisningen baserade sig på folkskolans läroplan och innefattade läroämnena som historia, samhällslära, läsning, skrivning och räkning. En anonym skribent framhävde att det dessutom var möjligt att skaffa sig en yrkesutbildning inom alla vapenslag och enheter. Det var frågan om exempelvis olika slag av mekanikerutbildningar, medicinsk - och hantverksutbildning, som man kunde ha direkt nytta av i arbetslivet.¹¹⁴

Arméns bildningsverksamhet användes också som argument av skribenterna för att motsätta sig nedskärningar i försvarets utgifter. En anonym skribent tog upp det hur man både på statligt och privat håll hävdade att nedskärningar i försvarets utgifter var berättigade för att frigöra pengar för folkbildning. Samma skribent poängterade att den folkbildning som bedrevs i armén inte var slöseri med statens pengar utan var tvärtom lukrativ ur en nationalekonomisk synvinkel då arméns bildningsarbete var ”förstklassigt och mångsidigt”. Skribenten hänvisade till de färdigheter de unga männen lärde sig i armén som de hade nytta av senare i livet och betydelsen av den nykterhetsfostran som bedrevs där. Vidare påpekade skribenten att en förkortning av tjänstgöringstiden samtidigt hade varit som ett slag mot folkbildningen.¹¹⁵

Jägarmajor Gustafsson lyfte fram det att hela folket hade nytta av den ordning, punktlighet och sparsamhet som lärdes ut i armé och skyddskårerna: ”Allt det goda som en soldat lärt sig under sin tjänstgöring, verkställer han även i sitt privata liv, t.ex som jordbrukare tar han väl hand om sina redskap, som affärsman ser han till att han förvarar sina saker på ett ordentligt sätt och idkar ordning även i sina andra sysslor.”¹¹⁶ Jägarkapten Wainio poängterade att redan under

¹¹³ Einari Peura, ”Asevelvollisuus ja peräpohjolan nuoriso”, *Suomen sotilas*, 19.6.1926; A. Malin, ”Vähäsen sotilaitoksemme valistustyöstä”, *Suomen sotilas*, 15.12.1923.

¹¹⁴ Kronlund, *Suomen puolustuslaitos*, s. 325; ”Sotapalveluksessa saadun koulutuksen hyödyistä siviilielämässä”, *Suomen sotilas*, 20.11.1926; Emil J. Ovaska, ”Sotilaskasvatus ja siviilielämä”, *Suomen sotilas*, 6.2.1932.

¹¹⁵ ”Armeija ja kansalaiskasvatus”, *Suomen sotilas*, 28.7.1928.

¹¹⁶ ”Kaiken sen hyvän, minkä sotilas asevelvollisuutta suorittaessaan on oppinut panee hän yksityiselämässään täytäntöön, esim. maanviljelijänä pitää hän työkalunsa hyvässä kunnossa, liikemiehenä huolehtii hän kunnollisesta tavaroittensa säilyttämisestä ja harrastaa muissakin toimita järjestyttä.” Jääk.majuri Gustafsson, ”Sotapalveluksessa opitun järjestyksen ja säästäväisyyden merkityksestä”, *Suomen sotilas*, 4.6.1921.

tjänstgöringstiden präntade man in i soldaterna ett intresse för hälsovård och idrott. Sedan kunde dessa lärdomar gagna hela folkets hälsa och välfärd genom att soldaterna förde med sig lärdomarna till sina hem.¹¹⁷ Skribenten Matti Selander påpekade att den man, som ville ta till sig av allt han blev lärd i armén, skulle återvända till det civila livet som en mycket mer vis, entusiastisk och hurtig människa än vad han var innan tjänstgöringen. Skribenten Jägarkapten Wainio sammanfattade tämligen uttömmande flera skribenters resonemang beträffande arméns allmännyttiga karaktär: ”armén är en skola inför krig, men den är även lika mycket en skola inför livet.”¹¹⁸ Även Militärpastor N. A. Malin betonade att armén verkligen inte var blott en ”krigsskola” utan en institution där hemmets, skolans och kyrkans arbete på ett ”harmoniskt vis” fanns representerade.¹¹⁹ Med det avsåg han sannolikt att armén och dess verksamhet tjänade till lika ädla syften som de tidigare nämnda institutionerna och därmed kunde inte armén ha en ”korrumperande inverkan” på de unga männen som vissa hävdade att den hade. Samtidigt vittnar det här om att skribenterna tillskrev armén och militärtjänstgöringen andra betydelser utöver det militära.

Det allmänna förhållningssättet till försvaret gällde även i lika stor grad skyddskårerna, vilket innebar exempelvis att ifall man ansåg att försvaret var onödigt så var även skyddskårerna det. Skyddskårernas nödvändighet ifrågasattes av främst vänstern, som tvivlade på dess militära betydelse. Vänsterns motvillighet till att bevilja anslag för skyddskårerna baserade sig även på argumentet om att det handlade om pengar som istället kunde användas för att driva igenom sociala reformer.¹²⁰ För att motivera skyddskårernas nödvändighet användes, precis som i arméns fall, även bildningsrelaterade argument. Även skyddskårsverksamheten fostrade medlemmarna till punktlighet och samvetsgrannhet, som de kunde ha nytta av både i andra former av samhällsaktivitet och i det vardagliga livet, poängterades det. Skyddskårsverksamheten framhövdes därtill som en slags förberedande skolning inför militärtjänstgöringen och den skulle bidra till att lösa de problem den för korta militärtjänstgöringstiden förde med sig. De värnpliktiga som redan innan militärtjänstgöringen hade skolats i skyddskårerna kunde sedan i armén fördjupa sina kunskaper i enlighet med de krav som den samtida militärtaktiken och tekniken ställde. Yrjö Jalli tillade att genom

¹¹⁷ Jääk.kapt. Wainio, ”’Mylleröimään’ arnejassakin!? P. J. Müller’in voimistelujärjestelmän sovelluttaminen sotaväessä.”, *Suomen sotilas*, 12.3.1921.

¹¹⁸ ”Armeija on koulu sotaa varten, mutta se on yhtä paljon myöskin koulu elämää varten.” Matti Selander, ”Me tahdomme olla kunnollisia sotilaita”, *Suomen sotilas*, 11.2.1933; Jääk.kapt. Wainio, ”’Mylleröimään’ arnejassakin! P. J. Müller’in voimistelujärjestelmän sovelluttaminen sotaväessä.”, *Suomen sotilas*, 12.3.1921.

¹¹⁹ T., ”Sotarovasti N. A. Malin”, *Suomen sotilas*, 16.4.1927.

¹²⁰ Selén, *Sarkatakkien maa*, s. 195, 199, 204.

skyddskårsverksamheten kunde de som redan utfört sin militärtjänstgöring repetera det de lärt sig i armén och anamma ny kunskap eftersom Jalli såg detta som ytterst nödvändigt då likt all annan kunskap riskerade det man lärt sig i armén att falla i glömska.¹²¹

Skolelevernas deltagande i skyddskårsverksamheten ökade redan kort efter inbördeskriget. Denna slags ungdomsverksamhet ägde rum i de så kallade ekorrskompanierna (oravakomppaniat) i vilka pojkar i åldern 13–16 år var med så aktivt att det hade en negativ inverkan på deras skolgång. Ekorrskompanierna verkar ha väckt en del förargelse även bland anhängarna av skyddskårsrörelsen, men skribenten U. L. Lehtinen försvarade deras allmännyttighet genom att hävda att målet var inte enbart var att lära gossarna vapenhantering. Det slutliga målet var att fostra folket till styrka och enhetlighet, de unga skulle ges en chans att med sina egna gärningar tjäna det allmänna bästa och dessutom kunde gossebarn från olika samhällsklasser genom denna verksamhet fostras till samförstånd, försäkrade Lehtinen.¹²² En anonym skribent lyfte fram de positiva resultat man uppnått i Janakkala skyddskårs ekorrskompani vilket bekräftade därmed deras allmännyttiga karaktär. Gossebarnen hade inte bara genomgått militärfostran utan också åhört föreläsningar i bland annat naturvetenskaper, nationalekonomi och historia samt i största allmänhet fostrats till gott beteende och goda vanor. ” [De goda resultaten] [...] har gjort motståndet mot skyddskåreerna mycket lindrigare och fått motståndarna att begripa skyddskåreernas nyttighet samt vilken betydelsefull uppgift de har”, konstaterade skribenten.¹²³

Skribenterna framhävde också en annan väsentlig nytta med bildnings- och fostringsarbetet i armén och skyddskåreerna. En anonym skribent hävdade att arméns fostrings- och bildningsverksamhet tjänade till syftet att sammanföra män från alla folklager och att verksamheten som ägde rum innan för kasernens portar främjade effektivt fredsviljan, försoningssträvandena och samförståndet. Signaturen Vanha sotilas påpekade att militärtjänstgöringen inte bara bidrog till en starkare fosterländskhet och allmänt bättre uppförande bland de värnpliktiga, utan de vänskapsband som slöts värnpliktiga emellan hade potential att ena det splittrade folket. Vanha sotilas menade att detta var möjligt då en mans

¹²¹ SK:laine E. L.; ”Veltous pois!”, *Suomen sotilas*, 20.11.1920; Kirj. Everstil. Stahel, ”Nuoriso, sotaväki ja suojeluskunta”, *Suomen sotilas*, 17.11.1923; Yrjö Jalli, ”Liity suojeluskuntaan!”, *Suomen sotilas*, 6.5.1932.

¹²² Selén, *Sarkatakkien maa*, s. 276; ”Se [hyvät tulokset] on paljon lieventänyt vastustusta suojeluskuntaan nähden ja saanut vastustajat ymmärtämään suojeluskuntain hyödyllisyyttä ja tärkeätä tehtävää.” U. L. Lehtinen, ”Tampereen Oravakomppania”, *Suomen sotilas*, 24.4.1920.

¹²³ ”Janakkalan suojeluskunnan oravakomppania.”, *Suomen sotilas*, 24.1.1920.

förmåga att respektera sina likars och alla medborgares rättigheter utvecklades snabbare i kasernen än i det offentliga livet.¹²⁴ Även skribenten Johan Salava tänkte i liknande banor och framhävde att armén inte enbart var den institution som gav folket sin hållning, sunda kraft, tron på sig själv utan den förde individerna samman till en flock med samhörighetskänsla. J. O. Hannula kompletterade Salavas resonemang då han menade att avgörande i en strid var också det att soldaterna knöts ihop till ett manskap av en stark samhörighetskänsla, som enligt honom utgjorde grunden till krigskonsten.¹²⁵

Sammanfattning

Att upprätta ett nationellt försvar efter det traumatiska inbördeskriget var ingen enkel uppgift. I synnerhet krigets förlorare betraktade armén och skyddskårerna med misstro eftersom institutionerna associerades så starkt med krigets våldsamheter. Vänstern fruktade att försvarsinstitutionerna, armén och skyddskårerna, skulle bli till överklassens förtrycksinstrument och att de utgjorde ett hot mot demokratin. Tolkat i termer av politisk socialisation innebar detta att skribenterna med sina skrivelser strävade till att få allmänheten att associera skyddskårerna och armén med fred och trygghet. Syftet med det var att försvaret skulle vinna allmänhetens acceptans samt stöd så att väljarna sedan skulle engagera sig politiskt till fördel för försvaret. Arméns och skyddskårernas position var nämligen under flera år inte tryggad med lag och behovet av ett försvar ifrågasattes upprepade gånger under 1920-talet.

Armén och skyddskårerna var till för att förebygga krig och garantera freden, inte starta krig påpekade skribenterna. Staten behövde försvaret för att förmå fungera optimalt. Skyddskårerna var lagens väktare genom att de övervakade att förbudslagen efterlevdes och motarbetade andra former av kriminalitet. Skyddskårerna och armén försvarade demokratin alltså kunde de inte utgöra ett hot mot den eller vara förtrycksinstrument mot de lägre klasserna. Trots att skyddskårsorganisationen skildrades som en opolitisk försvarsorganisation hade den inrikespolitiska uppgifter som tedde sig kontroversiellt med tanke på dess roll som demokratis väktare. Men kampen mot de inre fienderna rättfärdigades med påståenden om att de inre fienderna ämnade omintetgöra demokratin och värnade inte om det gemensamma bästa.

¹²⁴ ”Ajatuksia vuoden vaihteessa”, *Suomen sotilas*, 12.1.1935; Vanha sotilas, Puolustuslaitoksemme tulevaisuus vaaliuurnalla”, *Suomen sotilas*, 18.3.1922.

¹²⁵ Vanha sotilas, ”Toverielämästä sotaväessä”, *Suomen sotilas*, 4.8.1923; Johan Salava, ”Mitä meistä suomalaisista aiottiin tehdä?”, *Suomen sotilas*, 2.4.1921; J. O. Hannula, ”Vanhan ajan sotataito”, *Suomen sotilas*, 21.1.1928.

Försvaret framhävdes följaktligen som samhällets främsta trygghetsfaktor. Armén och skyddskårerna var därtill blott konkreta uttryck för folkets fosterlandskärlek och statens ”självförsvar” och inte militarism.

Skribenterna ämnade också övertyga allmänheten om att det lönade sig för Finland upprätthålla ett försvar och satsa på fredstida förberedelser för krig. Somliga tvivlade på Finlands chanser att stå emot en militärt överlägsen fiende och ansåg därför att det var onödigt att upprätthålla ett försvar. Historiska exempel visade att små nationer hade goda möjligheter att stå emot överlägsna fiender. Manskapets storlek var inte avgörande utan dess utbildningsgrad, beväpning och fysiska samt psykiska kondition. Finland hade skäl att ersätta sin storleksmässigt underlägsna armé med en vältränad, välskolad och välutrustad armé och det målet kunde enbart uppnås genom fredstida förberedelser. Om Finland ersatte kvantitet med kvalitet så förmådde landet stå emot även en överlägsen fiende och bevara sin självständighet. Arméns fosterlandskärlek var en väsentlig egenskap med tanke på militära framgångar och under den förevändningen var det acceptabelt att bedriva upplysning som baserade sig på vita värderingar och var antikommunistisk. Det var således inte politik utan en nödvändig militär åtgärd enligt skribenterna. Arméns och skyddskårernas upplysningsarbete tjänade sannolikt till syftet att skapa politiskt lojala soldater, som inte föll för kommunismen och erkände det vita Finland som sitt fosterland. *Suomen sotilas* var en del av detta upplysningsarbete och det är i den kontexten som man bör tolka detta källmaterial.

Arméns och skyddskårernas nödvändighet underströks ytterligare genom att de skildrades som allmännyttiga institutioner, det vill säga att de inte enbart producerade stridsdugliga soldater utan gagnade nationen och samhället även på andra vis. Idrottsfostran i armén och skyddskårerna bidrog till att idrotten spreds till hela folket och stärkte nationen. Militärtjänstgöringen tillskrevs till och med direkta hälsoeffekter. I armén upprätthölls nationalandan och militärfostran i sig var ”livsviktiga” för nationens fortlevnad. Skribenterna hävdade att med tanke på det anmärkningsvärda utbildningsarbetet som bedrevs i armén och skyddskårerna var de lika mycket skolor inför livet som för krig. Skribenterna antydde att bägge försvarsinstitutionerna var ytterst nödvändiga att upprätthålla då de spelade en central roll i såväl folkhälso- som folkbildningsarbetet.

3. Militära hotbilder

President Ståhlberg förkunnade år 1921 att fredsfördraget med Sovjetunionen i Dorpat innebar att Finland övergick till en fredlig tillvaro. Däremot verkar anhängarna av ett starkt försvar inte ha velat dela samma åsikt med presidenten. Dorpatfreden verkar ha inneburit något av en legitimitetskris för försvarets del. När det väl rådde fred mellan Finland och Sovjetryssland kunde man eventuellt fråga sig om Finland verkligen behövde ett försvar eller ifrågasätta nödvändigheten att ha allmän värnplikt. Om detta vittnar hur skribenten löjtnant Hanén tilltalade de värnpliktiga i februari 1921: ”Ni frågar er säkert om fosterlandet är i fara när ni mobiliserats. Varför måste ni hålla vakt medan de andra får vila?”¹²⁶ Fredsfördraget gjorde att det direkta hotet bakom östgränsen avtog. Efter Dorpatfreden började exempelvis socialdemokraterna och agrarerna framföra krav på att byta militärsystem till en folkmilis vars tjänstgöringstid hade varit enbart varit några veckor lång. Dessutom hade Dorpatfreden en märkbar effekt på försvarsutgifterna då bland annat försvarsanslagen minskade efter freden. I början av 1920-talet började riksdagen sträva efter att skära ner på de försvarsutgifter som regeringen föreslog. Dorpatfreden hade således en lugnande effekt och gjorde att behovet av försvaret följaktligen minskade. År 1932 slöts dessutom ett icke-angreppsavtal mellan Finland och Sovjetunionen.¹²⁷ Försvarets nödvändighet var starkt förankrad i hotbilder som aktivt konstruerades av skribenterna i *Suomen sotilas*. Vilka slags hotbilder om yttre hot konstruerade skribenterna och hur brukade skribenterna dem? Hur övertygade man läsarna att Finland fortsättningsvis behövde upprätthålla ett starkt försvar Dorpatfreden och icke-angreppspakten till trots?

Den opålitliga östra grannen

Trots att det rådde fred mellan Finland och Sovjetunionen så konstruerade skribenterna i *Suomen sotilas* en bild av den östra grannen som ”ärkefienden” och som ett konstant militärt hot, för att visa att freden inte gjorde grannen mera pålitlig. Det i sin tur legitimerade försvarets fortsatta upprätthållande. Redan år 1922 krävde nämligen agrarerna att militärtjänstgöringen skulle förkortas till nio månader medan socialdemokraterna gick ett steg längre och krävde en

¹²⁶ Bruno Jalander & K. J. Ståhlberg, ”Tasavallan Presidentin sotilaskäsky N:o 1”, *Suomen sotilas*, 15.1.1921; Eklund, ”Eduskunnan Sotilasasiainvaliokunta tutustumassa armeijamme erikoisjoukkoihin”, *Suomen sotilas*, 29.5.1920; ”Kysytte ehkä, onko isänmaa vaarassa, kun teidät on kutsuttu aseisiin. Miksi teidän on oltava vahdissa, kun muut saavat levätä?”, Hanén, ”Sotilaan päävelvollisuus”, *Suomen sotilas*, 19.2.1921.

¹²⁷ Kronlund, *Suomen puolustuslaitos*, s. 109, 180, 263, 285, 355.

förkortning till 4–5 månader med hänvisning till den drastiska nedrustningen i Skandinavien. Tidvis försökte skribenterna uppenbarligen väcka läsarnas oro genom att, som signaturen T. K. gjorde i oktober 1925, hävda att ett militärt anfall från en yttre fiende, högst sannolikt Sovjetunionen, var att vänta när som helst. Oron och rädsla kunde vara användbar för att styra allmänheten till att donera medel för införskaffningar av krigsmateriel eller ge sin röst åt sådana beslutsfattare som jobbade för ett starkt försvar.¹²⁸ Men hur övertygades läsarna om att hotet var konstant Dorpatfreden och senare icke-angreppsavtalet till trots?

Skribenterna betonade med olika argument att Dorpatfreden inte alls gjorde den östra grannen mindre farlig eller mera pålitlig. Den östra grannens rykte som Finlands ”ärkefiende” bottnade enligt skribenterna i första hand i historiska erfarenheter särskilt de otaliga striderna som finländarna hade utkämpat mot ”österns faror” i det förflutna. I hotbilden ingick även antydningar om att ryssen hade för avsikt att förinta Finlands folk och lägga vantarna på ”förfädernas arv”.¹²⁹ Detta var ett argument som starkt vädjade till läsarnas känslor och syftade förmodligen till att väcka läsarnas indignation och misstro mot ryssen så att de skulle tvivla på ryssarnas fredliga intentioner. Ryssland hade ofta utövat militär aggression mot Finland under tidigare århundraden och historien kunde troligen upprepa sig. Redan de historiska erfarenheterna i sig omintetgjorde i teorin betydelsen av Dorpatfreden som en garanti för fredlig samexistens med den östra grannen, antydde skribenterna. Ryssland hade alltid varit en opålitlig och farlig granne och var det fortfarande.

Allt sedan Sovjetunionen hade gått med i Nationernas förbund trodde man allmänt att landet hade definitivt gått in för att bruka nya slags metoder i sin diplomati. I Paris år 1928 gick över 60 stater med i den så kallade Briand-Kelloggs-pakten, som förpliktade parterna att överge krig som ett politiskt medel och lösa framtida konflikter enbart genom förhandlingar. Sovjetunionen var en av dessa länder som ingick i pakten. Samtidigt gjorde Sovjetunionen egna fredsinitiativ genom att till exempel erbjuda randstaterna icke-angreppsavtal och genom att delta i nedrustningsförhandlingar. Förhållandet mellan Sovjetunionen och västmakterna blev tidvis bättre.¹³⁰ Hur argumenterade skribenterna för att Sovjetunionen ändå var allt annat än fredligt sinnat?

¹²⁸ Meinander, ”Självständighetstiden”, s. 97; T. K., ”Vapaat kansalaisyhtymät armeijan vahvistamiseksi!”, *Suomen sotilas*, 31.10.1925.

¹²⁹ Juhani Rinne, ”Savonlinna”, *Suomen sotilas*, 18.7.1925; ”Sotapojille”, *Suomen sotilas*, 14.2.1925.

¹³⁰ Kronlund, *Suomen puolustuslaitos*, s. 280, 358; Meinander, ”Självständighetstiden”, s. 156.

Ett välbrukat argument blev Sovjetunionens planer på världsrevolution. En anonym skribent hävdade att de sovjetiska myndigheterna hade själva erkänt att den röda armén inte var till för att försvara landet utan var tvärtom en armé avsedd för offensiv och att omsätta planerna på världsrevolution i praktiken.¹³¹ Även signaturen E-o P-n intygade att till skillnad från alla andra arméer i världen så var röda arméns uppgift inte bara att försvara Sovjetunionens territoriella integritet utan också att sprida bolsjevismen.¹³² En annan anonym skribent poängterade att det skenbart ”fredsälskande” Sovjetunionen ödslade resurser för sin armé mest av alla länder i världen för att ”bolsjevisera” hela världen och göra alla folk till sina ”slavar”.¹³³

Sovjetunionens upprustning bekräftade i sin tur att landet hade allt annat än fredliga avsikter och förberedde sig ständigt för krig.¹³⁴ Sovjetunionens ”extrema” militära upprustning framhövdes som ett av de främsta bevisen på att landet inte var det minsta fredligt sinnat och med det argumentet kunde man framhäva Sovjetunionens ”dubbelmoral”. Skribenterna gjorde klart att det därför inte fanns godtagbara skäl att tro på ryssarnas prat om fred. ”Om Sovjet verkligen strävar mot världsfred så skulle där inte pågå en sådan febril militarisering av folket [...]”, konstaterade en anonym skribent. Således framhövdes all tilltro till Sovjetunionen som något som kunde ha ”ödesdigra följder”. Skribenterna hänvisade även till historiska exempel. Georgien menade man att hade trott på Sovjetunionens ”fredskärlek” och följaktligen demonterat sitt försvar, vilket i sin tur hade lett till att bolsjevikerna inom kort ockuperade landet.¹³⁵ Georgiens öde blev underförstått ett varningens exempel för Finland och hur det kunde gå ifall man trodde blint på Sovjetunionens ”falska fredskärlek” och demonterade det nationella försvaret.

Icke-angreppsavtalet mellan Finland och Sovjetunionen år 1932 verkar ha lett till att somliga aktörer såg det som berättigat att satsa mindre på försvaret. Sovjetunionens strävan att ingå icke-angreppsavtal med sina västliga grannar under året 1932 kommenterades i *Suomen sotilas*

¹³¹ ”Tärkein tehtävämme”, *Suomen sotilas*, 17.3.1928; Frederic Eccard, ”Maailmanvallankumous. Neuvosto-Venäjän varustelut tähtäävät siihen”, *Suomen sotilas*, 18.6.1932; ”Antimilitaristinen propaganda”, *Suomen sotilas*, 2.3.1929.

¹³² E-o P-n, ”Puna-armeijan poliittinen koulutus”, *Suomen sotilas*, 23.12.1933.

¹³³ ”Neuvosto-Venäjän armeija”, *Suomen sotilas*, 26.2.1927; Venäjältä paennut, ”Valistuslaitokset Venäjällä sotilaitoksen palveluksessa”, *Suomen sotilas*, 30.5.1931; ”Pikkutietoja suurista asioista”, *Suomen sotilas*, 20.6.1931.

¹³⁴ ”Naapuri varustautuu sotaan!”, *Suomen sotilas*, 30.7.1932.

¹³⁵ ”Jos Neuvostola vakavissaan pyrkisi maailmanrauhaan, ei siellä olisi käynnissä sellainen kuumeinen kansan militarisoitintyö [...]”, ”Narripeliä”, *Suomen sotilas*, 27.4.1929; ”Ukrainan murrosajoilta”, *Suomen sotilas*, 26.9.1931; N. Jordania, ”Neuvostoliiton uusi valtiosääntö”, *Suomen sotilas*, 1.11.1936 nummer 23.

i en något optimistisk ton och avtalet betraktades som en potentiell garant för fred, men man framhävde samtidigt Sovjetunionens fortsatta opålitlighet.¹³⁶ I februari 1932 hade man preliminärt undertecknat avtalet och *Suomen sotilas* kommenterade att man förhöll sig förhoppningsfullt till avtalet. Däremot avvisade skribenterna bestämt påståenden i pressen om att man tack vare avtalet kunde börja ägna färre ansträngningar åt att stärka försvaret:

Låt oss inte glömma att det just nu kokar och sjuder runtom i världen. Låt oss inte heller glömma att man från sovjetiskt håll riktar med samma iver och kraft som förut röd propaganda mot alla grannländer och i själva verket för att göra slut på alla civiliserade länder. Situationen kan när som helst urartas till det att vi blir tvungna att in i det sista beskydda vår frihet och ära.¹³⁷

Felix Iversen hade i september 1932 i Finlands fredsförbunds språkrör *Rauhaa kohti* uttalat sig om att man nu kunde satsa mindre på försvaret då hotet från öster för tillfället var ”extremt litet”. Tauno Lahtinen opponerade sig mot Iversens påståenden och menade att man inte kunde lita blint på avtal, utan den enda garantin för Finlands fred var och förblev den stående armén. Lahtinen hänvisade också till Sovjetunionens upprustning och militarisering av såväl kvinnor som ungdomar, vilket tydde på att den östra grannen inte hade några avsikter på att rusta ned. Likt Dorpatfreden kunde följaktligen också icke-angreppsavtalet med Sovjetunionen orsaka legitimitetsproblem för försvaret. Det föreföll som om hotet från ”ärkefienden” var eliminerat, alltså behövde Finland eventuellt inte lika febrilt rusta upp och stärka sitt försvar som innan. Skribenterna motarbetade sådana uppfattningar genom att framhäva Sovjetunionens fortsatta opålitlighet och att själva icke-angreppsavtalet inte eliminerade det militära hotet.

Signaturen E-o P-n ansåg att det icke-angreppsavtal som Sovjetunionen slutit med Finland enbart var en del av den sovjetiska ”fredspropagandan”. Än förklarade ryssarna sig vara fredens förkämpar, än förde de en hatisk retorik mot andra folk och uppmanade andra länders medborgare till uppror mot sina regeringar och fosterland. Dessutom bistod Sovjetunionen militärt rebeller som till exempel de röda i Kinas inbördeskrig. I Finland hade man också gripit

¹³⁶ ”Tapahtumia. ...hyökkäämättömyyssopimusten...”, *Suomen sotilas*, 23.1.1932.

¹³⁷ ”Älkäämme unohtako, että maailmassa tällä hetkellä kiehuu ja kuohuu. Ja älkäämme myöskään unohtako, että Neuvostoliitosta käsin harjoitetaan entisellä innolla ja voimalla punaista propagandaa naapurimaitten ja itse asiassa koko sivistysmaailman päälle menoksi. Tilanne voi minä hetkenä tahansa kehittyä sellaiseksi, että meidän on pakko henkeen ja vereen asti käydä suojaamaan vapauttamme ja kunniamme.”Huomioita. Puolustuskuntomme...”, *Suomen sotilas*, 20.2.1932.

finska medborgare som fått militärskolning i Sovjetunionen och sedan kommenderats till Finland för att arbeta för landets införlivning med Sovjetunionen. Med dessa argument ”bevisade” signaturen E-o P-n Sovjetunionens ”dubbelmoral” och konstaterade: ”Allt det här borde vara för varje förnuftigt tänkande medborgare klara bevis på röda arméns och Sovjetunionens verkliga intentioner.”¹³⁸

Med jämna mellanrum under året 1932 kommenterade *Suomen sotilas* icke-angreppsavtalet mellan Sovjetunionen och Finland. I april 1932 rapporterades det om fortsatt rysk spionageverksamhet i armén trots alla avtal och de ömsesidigt vänliga förhållandena till den östra grannen. I juli 1932 rapporterades det om att Sovjetunionen hade framfört förslag på nedrustning men en anonym skribent påminde om att landet inte hade gett upp planerna på världsrevolution.¹³⁹ En anonym skribent kritiserade Briand-Kellogg-pakten för att den förbjöd krig men inte revolutioner och uppror vilket gav Sovjetunionen fria händer att fortsättningsvis hålla på med att basunera ut propaganda, rubba disciplinen i andra länders arméer och på så sätt bereda väg för världsrevolutionen. Det var främst genom propagandautövning som sovjetmakten störde disciplinen i utländska arméer. Signaturen H. N. hävdade att eftersom Sovjetunionen strävade till att driva igenom världsrevolutionen så hade uppror brutit ut i alla randstater utom Finland och därför var det fullständigt otänkbart att Finland skulle genomföra en total nedrustning.¹⁴⁰ Briand-Kelloggs-pakten och icke-angreppsavtalet föreföll inte kunna garantera att Sovjetunionen inte skulle lyckas genomföra världsrevolutionen och skapa ett bolsjeviserat Finland. Genom att hänvisa till det fortsatta spionaget visade skribenterna att Sovjetunionen fortsättningsvis hotade Finland och att ett uppror som skulle leda till ett bolsjeviserat Finland var fortfarande möjligt.

Hotet från Sovjetunionen blåstes upp också med hänvisningar till olika hotfulla uttalanden som gjorts på sovjetiskt håll. En sovjetisk ambassadör, Ivan Majskij, lär ska i en bok ha uttalat sig om att det enligt honom enbart var en tidsfråga innan småstater som Finland och de baltiska länderna skulle upphöra att existera genom att de skulle införlivas med större stater. En anonym

¹³⁸ Tauno Lahtinen, ”Sotilasmenoarvio”, *Suomen sotilas*, 5.11.1932; ”Tämä kaikki pitäisi olla jokaiselle järkevälle kansalaiselle selvänä todisteena puna-armeijan ja Neuvostoliiton todellisesta pyrkimyksestä.” E-o P-n, ”Puna-armeijan poliittinen koulutus”, *Suomen sotilas*, 23.12.1933.

¹³⁹ ”Huomioita. Venäläisvakoilu”, *Suomen sotilas*, 9.4.1932; ”Venäjä ja varustusten supistamiskonferenssi”, *Suomen sotilas*, 3.7.1932.

¹⁴⁰ ”Rauhan puolesta”, *Suomen sotilas*, 8.9.1928; Kronlund, *Suomen puolustuslaitos*, s. 280; ”Venäjä ja varustusten supistamiskonferenssi”, *Suomen sotilas*, 3.7.1932; H. N., ”Taas sananen rauhan aatteesta”, *Suomen sotilas*, 7.1.1928.

skribent hävdade i augusti 1928 att man i sovjetiska militärtidningar hade uttryckt sina intentioner att alltid erövra Finland först i en krigssituation ifall inte Finland själv kunde avvärja kränkningar av sin neutralitet.¹⁴¹ Skribenternas budskap var att Finland var således illa tvunget att i varje fall ägna sig åt en beväpnad neutralitet för att undvika att bli ockuperat av Sovjetunionen. Samtidigt kan detta tolkas som försök att väcka rädsla och oro bland läsarna för att de skulle börja tvivla på icke-angreppsavtalet som en garant för fred och istället gå in för att aktivare stödja försvaret.

Finlands geografiska läge var också ett argument för att det säkerhetspolitiska hotet inte skulle upphöra att existera.¹⁴² Professor Lauri Ingman ansåg att Ryssland under alla tider hade strävat västerut för att anskaffa sig makt och inflytande där. Samma intentioner hade även det bolsjevistiska Ryssland, men metoderna var nya: infiltrering, agitation och finansiering brukades av Sovjetunionen för att till sist föra Europa under bolsjevistisk makt och inflytande. Eino Virkki tänkte i samma banor och konstaterade att Ryssland alltid hade och kom att alltid hota Finland. Det låg i Rysslands intressen, då landet var en inlandsstat, att expandera mot kusterna och i vägen låg ju Finland.¹⁴³ Man hävdade också att Sovjetunionen hade för avsikt att återbörda de områden landet förlorade i och med revolutionen 1917. Eino Virkki såg Sovjetunionens militära aggression mot Estland och Polen samt ockupationen av Georgien som tydliga ”bevis” på detta.¹⁴⁴ Med dessa argument hävdade skribenterna att militär aggression från Sovjetunionens sida mot Finland inte var uteslutet av vare sig Dorpatfreden eller icke-angreppsavtalet och därför gällde det att inte försumma försvarets behov.

Signaturen K. A. S sammanfattade väl det huvudsakliga budskapet bakom hotbilden beträffande Sovjetunionen. De konkreta formerna av statens ”självbevarelsedrift”, det vill säga armén och skyddskårerna, hade inte varit nödvändiga för Finland att upprätthålla, om inte landet var granne med ett folk som genom historien hade upprätt fientligt och visat en sådan erövringslust. Armén och skyddskårerna hade inte heller behövts om inte grannlandet var som det var – ett outvecklat folk som dessutom fallit för den ”asiatiska råheten”, hävdade K. A.

¹⁴¹ ”Suomen asema sodanvaaran kannalta”, *Suomen sotilas*, 28.8.1926; ”Pala sieltä – toinen täältä. Eikö pienillä valtioilla ole elämisen oikeutta?”, *Suomen sotilas*, 1.4.1935 nummer 7.

¹⁴² ”Suojeluskunnat”, *Suomen sotilas*, 29.10.1921.

¹⁴³ Eino Virkki, ”Yleinen asevelvollisuus. Vanhan vaarin kertomuksen mukaan”, *Suomen sotilas*, 12.1.1929; Lauri Ingman, ”Itä ja länsi”, *Suomen sotilas*, 13.10.1928.

¹⁴⁴ E. Virkki, ”Suomen sotilaspoliittinen asema. Vaarat, jotka uhkaavat maamme itsenäisyyttä suoranaisten hyökkäyksen muodossa”, *Suomen sotilas*, 1.4.1936 nummer 7; ”Suomen asema sodanvaaran kannalta”, *Suomen sotilas*, 28.8.1926.

S.¹⁴⁵ Kapten Eklund sammanfattade precis de flesta skribenters budskap beträffande det hur Sovjetunionens hot skulle förstås i förhållande till försvarsfrågan. Innan man kunde börja förkorta tjänstgöringstiden och satsa mindre på försvaret så skulle man ha i minnet att den östra grannen alltid var opålitlig oberoende vem som styrde landet, påpekade Eklund.¹⁴⁶

Världsläget

Förutom hotbilden om Sovjetunionen så målade skribenterna upp andra yttre hot och det var de omgivande stormakterna och det spända världsläget. Finländarna trodde nämligen i största allmänhet att Finland nog skulle hållas utanför de internationella dispyterna. En anonym skribent påminde om att Finland varken kunde lita på ryssarnas löften om fred eller ”naivt” tro att de stora världshändelserna inte skulle komma att beröra Finland. Uteblivna satsningar på armén kunde därför ha ödesdiga följder.¹⁴⁷ Med hänvisning till försvarsministeriets försvarsrevisions betänkande konstaterade man även att oberoende vem Sovjetunionen råkade i krig med i östersjöområdet så skulle Finlands neutralitet och territoriella integritet vara i fara. Dock ansågs faran från sovjetiskt håll vara betydligt större än från något annat håll.¹⁴⁸

Redan från och med början av 1930-talet började skribenterna måla upp en hotbild om ett andra världskrig. Leo Rainio redogjorde för olika faktorer som kunde få ett storkrig att bryta ut och förhöll sig skeptiskt till att Nationernas förbund och Briand-Kellogg-pakten verkligen kunde trygga världsfreden. Arbetslösheten kunde leda till att människorna blev antingen kommunister eller fascister. Såväl Sovjetunionen som Tyskland kunde starta krig. De europeiska stormakterna hade blivit av med sina kolonier och flera stater var missnöjda med sina gränser. Rainio menade att det fanns för tillfället lika mycket spänning i luften som i augusti 1914 och till och med i högre grad än det året.¹⁴⁹ Signaturen Maanpuolustaja menade att även om Finland inte råkade i krig med den östra grannen så riskerade Finland också att oväntat dras med i internationella konflikter. Följaktligen var Finlands självständighet konstant hotad.¹⁵⁰

¹⁴⁵ K. A. S., ”Kansallinen itsensävarjeleminen”, *Suomen sotilas*, 18.8.1923.

¹⁴⁶ Eklund, ”Eduskunnan Sotilasasiainvaliokunta tutustumassa armeijamme erikoisjoukkoihin”, *Suomen sotilas*, 29.5.1920.

¹⁴⁷ Kronlund, *Suomen puolustuslaitos*, s. 413; ”Korjaamista kaipaavia mielipiteitä”, *Suomen sotilas*, 9.4.1927.

¹⁴⁸ ”Suomen asema sodanvaaran kannalta”, *Suomen sotilas*, 28.8.1926.

¹⁴⁹ Leo Rainio, ”Tulevaisuuden sodasta. Sen syistä ja luonteesta. Mitä siitä sanotaan?”, *Suomen sotilas*, 18.7.1931.

¹⁵⁰ Maanpuolustaja, ”Nuorison sotilaallisesta alkeisvalmennuksesta”, *Suomen sotilas*, 14.4.1934.

I juli 1931 kunde läsarna förkovra sig i rapporter om kommunistgripandena i Estland och vad det ”avslöjade” om Sovjetunionens planer. I en notis hävdades det att man i samband med gripandena kommit över de estniska kommunistledarnas arkiv. Man hade funnit dokument som ”bevisade” Sovjetunionens planer på att militärt angripa västmakterna genom att använda andra länders kommunister som sina hantlangare.¹⁵¹ Heikki Paasuna gjorde reklam för en bok som man kunde köpa för en tia på akademiska bokhandeln: *Der unvermeidliche Krieg zwischen der Soviet-Union und den Westmächten*, vilket på svenska lyder ungefär: ”Det oundvikliga kriget mellan Sovjetunionen och västmakterna”.¹⁵² Bokens titel i sig är talande nog. Även om Finland och Sovjetunionen inte råkade i krig med varandra så skulle västmakterna och Sovjetunionen nog göra det förr eller senare. Ett krig mellan Sovjetunionen och västmakterna tedde sig på alla vis oundvikligt och det var inte troligt att Finland kunde hålla sig utanför och klara sig oskadd ur en sådan storkonflikt.

Man antydde också att det kunde vara svårt för Finland att verkligen behålla sin neutralitet i en storkonflikt. Juoseppi Luutahäntä och Armas J. Pulla hänvisade till Belgiens neutralitet som enbart hade existerat på ett papper och hade därmed inte hindrat Belgien från att bli angripet av tyskarna under första världskriget.¹⁵³ Man antydde således att det var naivt att tro att neutralitet, som enbart existerade till pappers, skulle skona Finland från krigets fasor. Ifall inte Finland försvarade neutraliteten med vapen så riskerade landet att bli stormakternas spelpjäs i ett storkrig, likt Belgien under första världskriget.

Mannerheim sammanfattade tämligen väl de flesta skribenters resonemang gällande världsläget, hur det hotade Finland och hur det skulle förstås i förhållande till försvarsfrågan. Mannerheim påminde i januari 1933 om att trots att det på senare tider hade förekommit fredsfördrag i den internationella politiken så garanterade inte dylika internationella avtal att Finland kunde bevara sin självständighet. Med det oroliga världsläget i åtanke förespråkade Mannerheim således ett stärkande av försvaret och betonade att både armén och skyddskårerna, märk väl, fortfarande var av central betydelse för försvarandet av självständigheten. I talet framkom det även att det hade framförts krav eller förslag på mindre satsningar på det finska

¹⁵¹ ”Viimeinen lehti. Pikkutietoja suurista asioista”, *Suomen sotilas*, 18.7.1931; A. J. Pulla, ”Tahtooko Venäjä sotaa?”, *Suomen sotilas*, 7.11.1931.

¹⁵² Heikki Paasuna, ”Paasunan pauhuja. Hullut raivoavat”, *Suomen sotilas*, 1.3.1930.

¹⁵³ Juoseppi Luutahäntä, ”Luutahännän leimauksia. Rosvoretikikunta”, *Suomen sotilas*, 15.2.1930; Armas J. Pulla, ”Riisuutumalla aseista ei yksityinen valtio saata itsensä vaaraan. Paras tie aseistariisumiseen – aseistariisuutuminen. Albert Einsteinin mielipide asiasta.”, *Suomen sotilas*, 19.4.1930.

försvaret som en följd av de fredliga strävandena inom den internationella politiken. Mannerheim hade uppenbarligen för avsikt att i sitt tal opponera sig mot dylika förslag och betona arméns och skyddskårens fortsatta nödvändighet. En anonym skribent uttryckte också ett annat ofta förekommande budskap om att alla fredsavtal hade betydelse enbart om det bakom dem fanns ”militära krafter”, alltså en stark och handlingskraftig försvarsmakt.¹⁵⁴ Utan skyddskåren och armén kunde Finland inte trygga sin neutralitet och självständigheten var konstant hotad av det spända världsläget som kunde urartas till ett storkrig. Skribenterna gjorde klart att det inte fanns några godtagbara skäl till nedrustning eller minskade satsningar på försvaret. Försvarets betydelse ökade i takt med att världsläget blev allt spändare under 1930-talet och känslan av ett överhängande hot fick faktiskt medborgarna att aktiveras och att se över sin egen säkerhet med nya ögon. Den allmänna opinionen fick i slutändan också riksdagen att godkänna införskaffningar av krigsmateriel.¹⁵⁵

Sammanfattning

I detta kapitel visar jag hur skribenterna använde sig av militära hotbilder för att legitimera upprätthållandet av försvaret och motsätta sig nedskärningar i försvarets anslag, förkortning av tjänstgöringstiden samt planer på byte av militärsystem. Såväl Dorpatfreden år 1920 som icke-angreppsavtalet år 1932 mellan Finland och Sovjetunionen ledde till att behovet av försvaret ifrågasattes. Skribenterna framhävde hur pass opålitlig och farlig den östra grannen var trots att Sovjetunionen deltog i nedrustningsförhandlingar och gjorde egna fredsinitiativ. Sovjetunionens febrila upprustning visade enligt skribenterna att landet definitivt inte var fredligt sinnat och ämnade starta sin världsrevolution samt ta tillbaka de områden som gått förlorade i samband med det ryska imperiets sammanbrott 1917. Inga fredsavtal kunde eliminera det militära hotet från den östra grannen och att blint tro på dess ”falska fredskärlek” kunde ha ödesdigra följder. Skribenterna framställde det oroliga världsläget som ett hot mot Finlands självständighet och poängterade att landet kunde oväntat dras med i ett storkrig. Ett krig mellan västmakterna och Sovjetunionen tedde sig oundvikligt och Finland riskerade trots sin neutralitet att bli till stormakternas spelpjäs. Man gjorde klart med hjälp av hotbilderna att Finland hade inga godtagbara skäl att demontera sitt försvar och att man var illa tvungen att försvara neutraliteten med vapen i hand. Tolkat i termer av politisk socialisation så tjänade

¹⁵⁴ Mannerheim, ”Valkoisen kenraalin tervehdys”, *Suomen sotilas*, 11.2.1933; ”Kotimaisesta tykkiteollisuudesta ja sen merkityksestä”, *Suomen sotilas*, 20.10.1934.

¹⁵⁵ Kronlund, *Suomen puolustuslaitos*, s. 413.

skribenternas hotbilder troligen till syftet att skapa en känsla av otrygghet hos läsarna så att de, ledda av denna otrygghet och rädsla, skulle aktivare stödja försvaret och engagera sig politiskt till fördel för försvaret.

4. Upprustning, militarisering och nedskärningar

Finlands socialdemokrater hade likt sina ideologiska bröder i Sverige också en stark tilltro till världsfreden. Under hela 1920-talet stödde socialdemokraterna nedskärningar i försvaret och nedrustning så länge man trodde att Nationernas förbund kunde trygga de mindre staternas säkerhet. Optimismen beträffande Nationernas förbund ledde till att armén och skyddskåreerna ägnades enbart subsidiär uppmärksamhet. Dorpatfreden gjorde också att behovet av försvaret minskade vilket i sin tur försämrade försvarets möjligheter att få materiellt stöd.¹⁵⁶

Som jag visar i föregående analyskapitel innebar såväl Dorpatfreden som icke-angreppsavtalet med Sovjetunionen legitimitetsproblem för försvaret. Skribenterna motsatte sig de föreslagna nedskärningarna i försvaret genom att konstruera hotbilder som pekade på att det militära hotet från Sovjetunionen inte hade eliminerats tack vare Dorpatfreden och icke-angreppsavtalet, alltså fanns det inga godtagbara skäl att rusta ned och satsa mindre på försvaret. Förutom det hade det rått mer eller mindre konsensus över partigränserna om det att Finlands armé inte skulle ha en chans att stå emot någon av de omgivande, militärt överlägsna stormakterna. Dessa olika ståndpunkter förekom redan år 1917 i de politiska debatterna beträffande en proposition om upprättandet av ett nationellt försvar.¹⁵⁷ Tvivlen på Finlands möjligheter att kunna försvara sig mot en överlägsen fiende levde sannolikt vidare och kunde leda till att behovet av att införskaffa ny krigsutrustning ifrågasattes. Om situationen var hopplös så varför skulle man slösa resurser på försvaret?¹⁵⁸ Hur legitimerade och motiverade skribenterna upprustning och militarisering? Med vilka argument opponerade sig skribenterna mot all aktivitet som innebar negativa följder för försvaret? Hade Finland överhuvudtaget råd att rusta upp? Hur argumenterade skribenterna för att upprustning och militärfostran var trots allt nödvändigt och att det inte tjänade till militaristiska ändamål?

Allmän upprustning och väpnad neutralitet – att gå med strömmen

Under hela 1920-talet föreföll det verkligen som om Nationernas förbund förmådde garantera de mindre staternas säkerhet. Den optimismen gjorde att man såg det som berättigat att vidta

¹⁵⁶ Kronlund, *Suomen puolustuslaitos*, s. 119, 355.

¹⁵⁷ Ahlbäck, *Manhood and the Making of the Military*, s. 34–37, 39.

¹⁵⁸ A. F. Airo, ”Maamme puolustuksen valmistelun välttämättömyys ja yleiset edellytykset”, *Suomen sotilas*, 1.5.1936 nummer 11.

sparåtgärder genom att förkorta militärtjänstgöringstiden och minska på antalet tjänstgörande. I början av 1920-talet strävade riksdagsledamöterna till att skära ned på försvarets anslag och den ekonomiska depressionen i början av 1930-talet påverkade även försvarsbudgeten.¹⁵⁹ Skribenterna var därför tvungna att först och främst rubba allmänhetens tilltro till Nationernas förbund för att få dem att inse behovet av en fortsatt upprustning. Skribenterna lyfte fram hur Nationernas förbund spelade en allt mindre roll i lösandet av internationella konflikter och att den inte hade förmått förebygga krig. Kriget mellan Italien och Abessinien framhövdes som ett konkret bevis på hur pass ”kraftlös och handfallen” Nationernas förbund var. Det huvudsakliga budskapet var att Finland och alla andra små länder hade därför skäl att ”lita på sina egna krafter” och stärka sitt försvar.¹⁶⁰ Nödvändigheten att ”lita på de egna krafterna” blev en central motivering för fortsatt upprätthållande av försvaret. Men med vilka andra argument motiverades behovet av materielinförskaffningar och upprustning?

I *Suomen sotilas* rapporterades det också flitigt om hur andra länder började rusta upp under 1930-talet. I april 1935 kunde man läsa ”korta militärnyheter” i vilka det noterades hur flera av världens länder rustade upp och förbättrade sitt försvar. Skribenterna gjorde också klart att utvecklingen hängde samman med det spända världsläget. Om Danmark rapporterades det att man där hade tidigare förhållit sig något negativt till armén men det spända världsläget fick det danska folket att ”kräva kraftiga förbättringar av försvaret”.¹⁶¹ Det spända världsläget fick även Sverige att åter börja satsa på sitt försvar. Sverige och Danmark exemplifierade också det att neutralitet kunde försvaras med vapen. Likaså blev Schweiz ett föredömligt exempel på en väpnad neutralitet. Leo Rainio konstaterade att Schweiz aldrig seriöst hade trott på några som helst avtal om nedrustning och fred och att avtalen skulle garantera landets neutralitet. Schweiz hade hållit fast vid sitt försvar trots sitt neutrala status och tack vare det hade landet undkommit första världskrigets förödelse, påpekade Rainio.¹⁶²

Med hänvisningar till den allmänna upprustningen i världen ämnade skribenterna antagligen visa hur den allmänna tilltron till Nationernas förbund som en garant för världsfreden hade

¹⁵⁹ Kronlund, *Suomen puolustuslaitos*, s. 119, 314, 451–452.

¹⁶⁰ ”Huomioita. Italialais-abessinialainen selkkaus”, *Suomen sotilas*, 1.8.1935; ”Pala sieltä – toinen täältä”, *Suomen sotilas*, 1.11.1935 nummer 24; A. F. Airo, ”Maamme puolustuksen valmistelun välttämättömyys ja yleiset edellytykset”, *Suomen sotilas*, 1.5.1936 nummer 11.

¹⁶¹ ”Pala sieltä – toinen täältä. Sotilasuutisia eri maista”, *Suomen sotilas*, 1.4.1935 nummer 7; ”Tanska”, *Suomen sotilas*, 1.4.1935 nummer 8; ”Tapahtumia. Varustuksia lisätään”, *Suomen sotilas*, 1.3.1935 nummer 6.

¹⁶² G. Von Schoultz, ”Skandinavian laivastot”, *Suomen sotilas*, 18.5.1929; ”Ruotsi”, *Suomen sotilas*, 1.5.1936 nummer 11; Leo Rainio, ”Sveitsi ja maailmansota”, *Suomen sotilas*, 9.1.1932.

urholkats och att det inte fanns längre skäl till ”naiv” optimism. Varje land var nu tvunget ty sig till sig självt, vilket de flesta länder redan omsatte i praktiken genom att satsa på sitt försvar, även Sverige och Danmark vilka tidigare hade vurmat för nedrustning.¹⁶³ Om de andra rustade upp så antydde man förmodligen att Finland borde gå med strömmen och att det var nödvändigt att försvara neutraliteten med vapen då man inte kunde lita på varken Nationernas förbund eller några som helst avtal om fred och nedrustning. Skribenterna antydde att små nationer likt Finland riskerade rentav att gå under om de inte var tillräckligt rustade och således blåste skribenterna upp frågan om upprustning till en närmast existentiell fråga.

Skribenterna brukade således de militära hotbilderna de konstruerat för att legitimera och få läsarna att inse upprustningens absoluta nödvändighet. Man underströk det akuta behovet att genomföra materiellinförskaffningar genom att hänvisa till det ”överhängande” militära hotet från Sovjetunionen. Det framfördes varningar om att självständigheten i högre grad än någonsin tidigare var i fara. Även försvarsrevisionen ansåg att på grund av Sovjetunionens hot krävdes det att Finland rustade upp och man föreslog följaktligen att under åren 1927–1936 skulle det genomföras ett grundanskaffningsprogram. Anslagen som genomförandet av ifrågasvarande program hade krävt var mer än vad Finlands ekonomi hade klarat av, fruktade agrarerna och Framstegspartiet. Socialdemokraterna däremot motsatte sig detta program då de krävde att anslagen för försvaret skulle skäras ned.¹⁶⁴ Socialdemokraterna motsatte sig anslag för upprustning under hela 1930-talet. Vändningen kom först år 1938 då socialdemokraterna godkände regeringens förslag på tilläggsanslag för försvaret. Mot mitten av 1920-talet började socialdemokraterna visserligen förhålla sig positivare till försvaret men ansåg ändå att försvarsutgifterna inte fick bli så höga att de förhindrade genomdrivandet av sociala reformer.¹⁶⁵ Det var alltså inrikes- och finanspolitiska faktorer som förhindrade genomförandet av grundanskaffningsprogrammet.¹⁶⁶ Med tanke på kommande val var skribenterna följaktligen tvungna att övertyga väljarna om att upprustning var absolut nödvändigt och att man nog kunde skrapa ihop pengar för att genomföra införskaffningarna.

Skribenterna ägnade också särskilt mycket uppmärksamhet åt den östra grannens ”militarism och upprustning”. Sovjetunionens upprustning och ”extrema militarisering” blev också ett

¹⁶³ G. von Schoultz, ”Skandinavian laivastot”, *Suomen sotilas*, 18.5.1929.

¹⁶⁴ Kronlund, *Suomen puolustuslaitos*, s. 283.

¹⁶⁵ Kalemaa, *Sankareita vai pelkureita*, s. 150, 232.

¹⁶⁶ Kronlund, *Suomen puolustuslaitos*, s. 285.

centralt argument med vilket skribenterna motiverade och legitimerade militär upprustning i Finland. Sovjetunionens upprustning beskrevs som ett hot mot Sovjetunionens grannländer vilket i sin tur legitimerade grannarna, inklusive Finland, att också rusta upp.¹⁶⁷ Det verkar som om somliga skribenter egentligen betraktade Sovjetunionen som en militär förebild. Det kunde de dock inte offentligt medge eftersom de kunde beskyllas för militarism.¹⁶⁸ Skribenterna poängterade att det var bolsjevikerna som var militarister men inte Finlands försvarsanhängare som vurmade för att stärka förvaret. Eftersom Sovjetunionen uppenbart inte hade fredliga avsikter så var en upprustning i högsta grad berättigad för grannländerna och på motsvarande sätt ansåg flera skribenter att Finland kunde enbart rusta ned ifall Sovjetunionen gjorde samma.¹⁶⁹

En anonym skribent menade att kriget i Abessinien var en lärdom för alla de små folken då det kriget visade att man var tvungen att ha lika moderna vapen som fienden.¹⁷⁰ Den lärdomen gällde i högsta grad Finland då ett framtida krig mot Sovjetunionen skulle inte heller gå till på samma sätt som år 1918 utan nu var manskapets storlek och vapnens antal av avgörande betydelse. Indirekt antydde skribenterna att Finland hade en chans att stå emot ett militärt angrepp från Sovjetunionen enbart ifall man var tillräckligt rustad. Skribenterna framhävde med dessa argument att det inte fanns några skäl till att agera i enlighet med det vad de ”sjuka” och ”barnsliga” fredsälskarna tyckte. Finland hade inga skäl att underkasta sig Sovjetunionen som febrilt rustade upp utan Finland skulle ”svara med samma mått”, som signaturen Kirjamies uttryckte sig.¹⁷¹

Behovet av moderna vapen

Även om exempelvis försvarsviljan spelade en avgörande roll i krig så var den i sig inte tillräcklig, utan moderna vapen var också ett måste. Signaturen I. O. poängterade att även om de små staterna hade problem med att hänga med i kapprustningen så var ett vapenlöst folk inget alternativ. Det moderna kriget skulle också vara som ett krig mellan maskiner. Antimilitarister och andra kritiker menade att småstaterna inte hade en chans att rusta upp sig i

¹⁶⁷ ”Tapahtumia. Venäjä lisää laivastovoimiaan”, *Suomen sotilas*, 1.2.1936 nummer 4; ”Huomioita. Punaista armeijaa”, *Suomen sotilas*, 1.8.1936 nummer 16–17; ”Punainen armeija 10-vuotias”, *Suomen sotilas*, 10.3.1928.

¹⁶⁸ E. Puroinen, ”Neuvosto-Venäjäns kaasuvärustelut”, *Suomen sotilas*, 13.8.1932.

¹⁶⁹ Tauno Lahtinen, ”Sotilasmenoarvio”, *Suomen sotilas*, 5.11.1932.

¹⁷⁰ ”Tapahtumia. Abessinian kohtalo”, *Suomen sotilas*, 1.4.1936 nummer 8.

¹⁷¹ ”Suomen puolustusvoimien kokoonpano, aseistus ja järjestely”, *Suomen sotilas*, 9.10.1926; Kirjamies, ”Kirjamiehen kiikarista”, *Suomen sotilas*, 18.5.1929.

samma takt som de rika industriländerna vilka med lätthet kunde införskaffa dessa dyra krigsmaskiner. Signaturen F.F.N-i besvarade kritiken med att försäkra att det trots allt lönade sig att rusta upp och satsa på sitt försvar under fredstid hur än hopplöst ett framtida krig verkade och trots att fienden var en överlägsen sådan. Även den mest överlägsna fienden hade sina akilleshälar som småstaterna kunde dra nytta av i krig. En välrustad mindre granne kunde därtill ha en avskräckande effekt på en större granne, försäkrade F.F.N-i.¹⁷² Överste A. F. Airo försäkrade å sin sida att Finland hade goda chanser att klara sig mot en överlägsen fiende ifall man utnyttjade den fördelaktiga terrängen och hade en kvalitetsmässigt förstklassig armé som var utrustad med de bästa vapnen. Skribenterna var åter noggranna med att förklara att stärkandet av försvaret inte bottnade i aggression, krigshets, kapprustning eller militarism. Det var enbart frågan om försvar.¹⁷³

Skribenterna visade att de emellertid var medvetna om vilka begränsningar Finlands ekonomi satte för satsningar på försvaret: ”Vi förstår nog att vårt land är fattigt och att vi har mycket utgifter. Däremot är det så att alla andra uppoffringar vi gjort är fruktlösa ifall om gränsen inte håller och fienden stormar in i landet.” Förutom att bruka skrämselektiken framförde skribenterna även konstruktiva förslag. En anonym skribent argumenterade att det visserligen var möjligt att reservera mera pengar för försvaret genom att skära ner på ”onyttiga” och ”onödiga” utgifter, främst med konsumtionen av alkoholdrycker i åtanke. Vidare hävdades att det finska folket hade år 1934 spenderat sammanlagt 587 miljoner mark på alkoholdrycker och genom att avstå från spriten kunde man därtill stärka folket ”sedligt och moraliskt” så att det bättre kunde klara av ”ödets kommande prövningar”. Man hävdade dessutom att alkoholen hade i samband med krig fått katastrofala följder och att exempelvis tyskarna hade kommit fram till att alkohol var den största orsaken till deras nederlag i första världskriget.¹⁷⁴ Ett annat konstruktivt argument för införskaffningar av krigsmateriel löd att då beställningar gjordes för den inhemska industrin så skapade det sysselsättning för de arbetslösa, ökade pengarnas cirkulation och på det viset kunde materielinförskaffningar främja hela landets

¹⁷²”Vakava aika velvoittaa!”, *Suomen sotilas*, 15.9.1934 nummer 19; F.F.N-i, ”Sodan koneellistuminen ja sen asettamat vaatimukset”, *Suomen sotilas*, 1.6.1935; I. O., ”Itsenäisyyspäivänä”, *Suomen sotilas* 1.11.1935 nummer 24.

¹⁷³ A. F. Airo, ”Maamme puolustuksen valmistelun välttämättömyys ja yleiset edellytykset”, *Suomen sotilas*, 1.5.1936; ”Pala sieltä – toinen täältä. Yhdysvallat lisäävät laivastoaan”, *Suomen sotilas*, 13.1.1934.

¹⁷⁴ ”Ymmärrämme kyllä puolestamme täydelleen sen, että maamme on köyhä ja meillä on lukuisasti rahareikiä. Kuitenkin on niin, että kaikki muut urhukset ovat hyödyttömiä, jos raja kerran pettää ja vainolainen vyöryy maahan”. ”Huomioita. Ikuinen rauha”, *Suomen sotilas*, 1.11.1935 nummer 22–23; ”Ystävä vai vihollinen?”, *Suomen sotilas*, 1.11.1935 nummer 22–23.

välfärd.¹⁷⁵ Därmed föreföll materielinförskaffningarna vara en rentav ”allmännyttig” investering som gynnade det gemensamma bästa.

Vid flera tillfällen påminde skribenterna sina läsare om försvarets brister sannolikt i hopp om att allmänheten allt aktivare skulle stödja försvaret och råda bot på bristerna. I en notis i november 1935 upprepades samma mantra som i åtskilliga andra dylika notiser i *Suomen sotilas*, nämligen att försvaret borde utvecklas och effektiviseras ännu mera med tanke på det oroliga världsläget. Man specificerade kraven genom att tillägga att försvaret fortsättningsvis saknade grundläggande krigsmateriel och vissa specialvapen. Ännu i februari 1939 rapporterade man om hur flottan fortfarande inte uppfyllde de ”minimikrav” som ställdes på den beträffande fartygens antal och typ.¹⁷⁶ Med vilka argument försökte man aktivera allmänheten till att aktivare stödja försvaret och dess materiella behov?

Det moderna, totala kriget kräver mera flygplan och en bättre flotta!

I början av oktober år 1925 förliste torpedbåten S2 i stormigt väder utanför Reposaari. I den här tragiska olyckan omkom samtliga ombordvarande 53 personer.¹⁷⁷ Militärpastorn Rafael Ström skildrade senare olyckan och de döda som ett ”offer” och Ströms skrivelse vittnar om att det sannolikt från allmänhetens sida framfördes anklagelser mot militärledningen om att dess inkompetenta agerande hade orsakat olyckan. Ström likställde dylika anklagelser med skymfningar mot de döda ”hjältarna” och ansåg att det vittnade om brist på förståelse för ”detta offers oundviklighet”. Skribenterna hävdade att olyckan enbart hade orsakats av fartygets undermålighet och absolut inte av militärledningens eller manskapets inkompetens.¹⁷⁸

Redan kort efter olyckan började man vid flera tillfällen påminna om i hur pass dåligt skick exempelvis krigsflottan var och i det här sammanhanget var S2-olyckan av central betydelse.¹⁷⁹ De som dog i olyckan förklarades som ”hjältar” för att göra tragedin mera ”helig” och därmed ”oklanderlig”. Minnet av dessa ”hjältar” och själva olyckans orsaker omvandlades till ett

¹⁷⁵ ”Kotimaisesta tykkiteollisuudesta ja sen merkityksestä”, *Suomen sotilas*, 20.10.1934 nummer 21; ”Huomioita. Puolustuslaitoksen menoista”, *Suomen sotilas*, 10.9.1932.

¹⁷⁶ ”Huomioita. Ikuinen rauha”, *Suomen sotilas*, 1.11.1935 nummer 22–23; ”Laivastomme”, *Suomen sotilas*, 1.2.1939 nummer 3.

¹⁷⁷ Kronlund, *Suomen puolustuslaitos*, s. 317; Rafael Ström, ”Uhri”, *Suomen sotilas*, 24.10.1925; T.K., ”Vapaat kansalaisyhtymät armeijan vahvistukseksi!”, *Suomen sotilas*, 31.10.1925.

¹⁷⁸ Matti Selanen, ”Lokakuun 4. pv:n velvoitus”, *Suomen sotilas*, 1.10.1936 nummer 20–21.

¹⁷⁹ Ilmari Wirkkala, ”Laivaston merkeissä”, *Suomen sotilas*, 8.10.1927.

förpliktande minne, som enligt bland annat republikens president förpliktade finländarna till ytterligare satsningar på försvaret.¹⁸⁰ Olyckan användes således senare av skribenterna som en motivering och legitimering för införskaffningar av ny krigsmateriel. Att anklaga försvaret för olyckan påstods vara oacceptabelt och en skymf mot ”hjalteoffren”. Deras minne förpliktade medborgarna att istället ägna sig åt konstruktiv verksamhet, både för att hedra ”offren” och förebygga liknande olyckor, genom att aktivt understödja införskaffning av ny krigsmateriel. Då materielinförskaffningen stötte på mothugg i riksdagen uppmuntrade skribenterna i *Suomen sotilas* medborgarna att ta saken i egna händer. Man kunde exempelvis aktivt delta och stödja införskaffningar av krigsmateriel genom att gå med i medborgarsammanslutningar för flygvapnet och krigsflottan.¹⁸¹ Förbundet för Finlands flotta propagerade under 1920-talet för stiftandet av flottlagen medan Finlands Luftvärnsförbund grundades för att stödja den militära luftfarten. Dessa medborgarsammanslutningar utgjorde en del av försvarets och dess anhängares försök att driva igenom vissa saker och påverka statens beslut. Skribenterna påpekade naturligtvis även att man kunde stödja försvaret genom att skola sig militärt antingen i armén eller skyddskåreerna.¹⁸² Vilka försvarsgrenar krävde satsningar och med vilka argument framförde skribenterna sina ståndpunkter?

Det var flottan och luftförsvaret som skribenterna ansåg att behövde akut stärkas och förbättras.¹⁸³ Ilmari Wirkkala konstaterade att ifall den finska flottan utrustades till den grad att den kvalitetsmässigt var lika förträfflig som den ryska, så kunde den trygga freden i hela Norden. Eftersom Åland inte fick befästas så menade Wirkkala att det ytterligare motiverade behovet av en flotta. Åland var man tvungen att behålla under kontroll då Sovjetunionen först skulle erövra Åland och blockera hjälpsändningar från Sverige till Finland.¹⁸⁴ Flottan skulle också förebygga att fienden skar av utrikeshandeln och Finlands långa kust gjorde landet sårbart för angrepp ifall en flotta saknades. Ilmari Wirkkala betonade att handelssjöfarten och sjöförsvaret gick hand i hand. Finland var nämligen beroende av importen även under krigstid. Då den arbetsföra befolkningen var ute i krig gjorde det att produktionen minskade och

¹⁸⁰ Matti Selanen, ”Lokakuun 4. pv:n velvoitus”, *Suomen sotilas*, 1.10.1936 nummer 20–21; T.K., ”Vapaat kansalaisyhtymät armeijan vahvistukseksi!”, *Suomen sotilas*, 31.10.1925; ”Tasavallan Presidentin Sotilaskäskey n:o 56”, *Suomen sotilas*, 17.10.1925.

¹⁸¹ T.K., ”Vapaat kansalaisyhtymät armeijan vahvistukseksi!”, *Suomen sotilas*, 31.10.1925; ”Kansalaiset!”, *Suomen sotilas*, 7.4.1928.

¹⁸² Kronlund, *Suomen puolustuslaitos*, s. 413; ”Ylioppilaitten maanpuolustustyö. Muutamia lausuntoja”, *Suomen sotilas*, 1.7.1937 nummer 14–15.

¹⁸³ ”Pala sieltä – toinen täältä. Lisää sotalaivoja”, *Suomen sotilas*, 19.8.1933.

¹⁸⁴ Ilmari Wirkkala, ”Laivastoyhdistys ja rannikkopuolustuksemme”, *Suomen sotilas*, 14.11.1925; Ilmari Wirkkala, ”Merenvaltius – maanpuolustuksemme selkäranka”, *Suomen sotilas*, 22.12.1928.

varulagren nära fronterna riskerade att förstöras, vilket orsakade en konsumtionsökning och behov av varor från utlandet. Om Finland inte hade en flotta så skulle det därtill innebära större risker för de utländska handelsfartygen att lägga till i finska hamnar. Virkkala påpekade att detta var snarare en nationalekonomisk fråga än en politisk då alla medborgare, oberoende av klasstillhörighet, hade samma behov av basvaror, alltså gynnade en flotta i det långa loppet alla medborgare.¹⁸⁵ Försvaret av kusterna och sjöfarten angavs som ett livsvillkor för självständigheten och för Finlands neutralitet, flottan skulle även ha en avskräckande effekt på en potentiell angripare.¹⁸⁶ Skribenten J. Roso hävdade att eftersom Sovjetunionen hade för avsikt att erövra tillbaka specifikt de hamnar landet förlorat i revolutionen så var Finland i behov av en stark flotta.¹⁸⁷

Beträffande flygvapnet betonade skribenterna konsekvent dess avgörande roll i framtida krig.¹⁸⁸ Man betonade också vilken förödande effekt flygvapnet hade: blomstrande städer kunde på ett ögonblick förvandlas till rykande ruiner då flygbombningarna riktades mot bosättningar med syftet att förintaa det ekonomiska livets centrum samt den politiska och militära ledningens säten.¹⁸⁹ M. Karikoski menade att flygvapnet inte kände till neutrala zoner eller gränser och hotade därmed civilbefolkningen och den militära logistiken. Man använde också som auktoriteter ett antal experter vilka lär ska ha försäkrat att de små folkens militära kraft låg i luftförsvaret. En anonym skribent argumenterade för att flygvapnet var mycket kostnadseffektivt då det inte krävde ”oöverkomligt stora” ekonomiska uppoffringar. Flygvapnet krävde inte ett stort manskap och var ur militär synvinkel i hög grad ”effektivt”. En anonym skribent påpekade att ett tillräckligt starkt luftförsvar kunde i bästa fall stoppa fiendens flygplan redan i ett tidigt skede av en offensiv.¹⁹⁰

¹⁸⁵ ”Ylioppilaitten maanpuolustustyö. Muutamia lausuntoja”, *Suomen sotilas*, 1.7.1937 nummer 14–15;

¹⁸⁶ V. Valve, ”Mitä asiantuntijat lausuvat. Kenraalimajuri Valve lausuu ajatuksiaan merivoimistamme”, *Suomen sotilas*, 1.2.1935 nummer 4; Valve, ”Ovatko rannikot viholliselle helppo saalis”, *Suomen sotilas*, 25.6.1927; Ilmari Virkkala, ”Laivaston merkeissä”, *Suomen sotilas*, 8.10.1927.

¹⁸⁷ J. Roso, ”Merivartiolaitos ja meripuolustuksemme”, *Suomen sotilas*, 6.5.1932.

¹⁸⁸ M. Karikoski, ”Suurvaltojen ilma-armeijat ja niiden vaikutus pienten kansojen sotilaspoliittiseen asemaan”, *Suomen sotilas*, 1.12.1936 nummer 25–26; J. J., ”Taistelu ilman valloittamiseksi”, *Suomen sotilas*, 1.4.1938 nummer 8.

¹⁸⁹ ”Lentoase ilmapommittajana”, *Suomen sotilas*, 20.10.1934 nummer 21; ”Ilmailu ja ilmanpuolustus”, *Suomen sotilas*, 10.3.1928.

¹⁹⁰ ”Vakava aika velvoittaa!”, *Suomen sotilas*, 15.9.1934 nummer 19; ”Ilma- vai kaasusuojele?”, *Suomen sotilas*, 13.4.1929; ”Mitä asiantuntijat lausuvat. Pienten kansojen voima on niiden ilmapuolustuksessa”, *Suomen sotilas*, 1.3.1935.

Diskursen om det moderna och totala kriget fungerade också som en legitimering för upprustning och materielinförskaffningar. Det moderna kriget skulle ju vara som ett krig mellan maskiner och de små folken behövde de modernaste vapnen för att ha en chans att klara sig. Med det moderna krigets totala natur framhävde man att hela nationer skulle strida mot varandra och på så vis antydde man att ingen medborgare kunde stå utanför försvarsfrågan. Folkets och arméns öde var nära sammanlänkande och dessa två var beroende av varandra, med andra ord skulle hela folket vara med och försvara sin frihet och inte armén ensam som skribenten Vihtori Simonen uttryckte det.¹⁹¹ En anonym skribent menade att man knappast kunde längre tala om någon ”fredlig civilbefolkning” i krigssammanhang och att även civilbefolkningen borde göra sig beredd på att försvara sig.¹⁹² Städerna, hemmen och byarna kunde bäst skyddas med ett starkt luftförsvar. Utan ett luftförsvar skulle barnen och kvinnorna vara tvungna att uppleva krigets fasor, ett argument som starkt vädjade till läsarnas känslor. Utan ett välfungerande luftförsvar skulle de allra svagaste i samhället sålunda vara tvungna att bevittna krigets fasor. Ett starkt och heltäckande försvar gynnade i slutändan alla medborgare oberoende av klasstillhörighet vilket uppmuntrade medborgarna till att stödja försvaret. Slutligen framhävdes det att alla försvarsgrenar både på land och till havs krävde flygvapnets stöd.¹⁹³ Samtliga försvarsgrenar var därmed beroende av varandra och ingen av dem kunde lämnas utanför ekvationen beträffande materielinförskaffningar.

Kritik mot nedskärningar

Ett centralt spörsmål som skribenterna i *Suomen sotilas* diskuterade var frågan om militärtjänstgöringstidens förkortning. Förslagen på en förkortning av tjänstgöringstiden hängde ihop med sparåtgärder och det var främst vänstern som förespråkade förkortningen.¹⁹⁴ Under året 1926 lades det fram tre propositioner i riksdagen med krav på en förkortning av tjänstgöringstiden.¹⁹⁵ Vänsterns gemensamma valtema året 1929 utgjordes av krav på förkortning av militärtjänstgöringstiden, nedskärningar i försvarets anslag och en nedläggning

¹⁹¹ ”Tapahtumia. Abessinian kohtalo”, *Suomen sotilas*, 1.4.1936 nummer 8; Vihtori Simonen, ”Koti ja kasarmi”, *Suomen sotilas*, 17.1.1931; R., ”Sodan kansantaloutta. Kaupan ja teollisuuden sodanaikainen merkitys isänmaallemme”, *Suomen sotilas*, 28.11.1931.

¹⁹² ”Ilma- vai kaasusuojelu?”, *Suomen sotilas*, 13.4.1929.

¹⁹³ ”Ylioppilaitten maanpuolustustyö. Muutamia lausuntoja”, *Suomen sotilas*, 1.7.1937 nummer 14–15; ”Suomen aseellisen puolustuksen periaatteista”, *Suomen sotilas*, 4.9.1926; ”Suomen puolustusvoimien kokoonpano, aseistus ja järjestely”, *Suomen sotilas*, 23.10.1926.

¹⁹⁴ Juoseppi Luutahäntä, ”Luutahännän leimauksia. Palvelusaika”, *Suomen sotilas*, 13.7.1929;

¹⁹⁵ Kronlund, *Suomen puolustuslaitos*, s. 288.

av skyddskåreerna.¹⁹⁶ Akademiska Karelen Sällskapet hävdade i sin skrivelse att en förkortning av tjänstgöringstiden till nio månader skulle utgöra det ”allra farligaste steget” med tanke på Finlands framtid. Skrivelsen sammanföll med valåret 1929 då vänsterns valtema innefattade en förkortning av tjänstgöringstiden.¹⁹⁷ Akademiska Karelen Sällskapets upplysning om ”farorna” med en för kort tjänstgöringstid hängde ihop med det att frågan om tjänstgöringstiden skulle avgöras av väljarna och att det följaktligen ytterst viktigt att se till att man serverade väljarna ”rätt information” så att de gjorde val som gynnade försvaret. Skribenten E. A. Tuomivaara menade att de breda folklagren behövde upplysas om vilka ”skadliga följder” en förkortning av tjänstgöringstiden kunde ha.¹⁹⁸ Vad ansåg skribenterna i *Suomen sotilas* om förkortandet av tjänstgöringstiden? Vilka var då de ”skadliga följderna” som en förkortning kunde föra med sig?

Signaturen A. J. P. menade att en par månaders militärskolning var fullständigt otillräcklig med tanke på det moderna krigets natur och de mest moderna, välutrustade jätteaméerna som Finland eventuellt kunde råka i krig med.¹⁹⁹ Signaturen Heikki P. bagatelliserade för det första den samtida ett år långa tjänstgöringstiden genom att hänvisa till det faktum att tjänstgöringstiden hade under förra århundradet varit upp till tre år lång. För det andra ansåg även Heikki P. att en förkortning av tjänstgöringstiden skulle försätta landet i direkt fara då ”ärkefienden” Sovjetunionen rustade upp och världsläget var spänt. Alla som hävdade det motsatta var ”naiva och dumma kommunister” eller anhängare av totalvägraren Arndt Pekurinen, hävdade Heikki P. Skribenten Jahvetti Ronkainen jämförde förkortandet av tjänstgöringstiden med en förkortning arbetsdagen från åtta till fyra timmar med motiveringen att långa arbetsdagar tröttade ut arbetarna. Ronkainen menade att med samma logik kunde man tillika förkorta Fredriksgatan i Helsingfors med motiveringen att den var så lång att fotgängarnas skor blev utslitna efter promenader längs gatan. Med dessa liknelser framhävde Ronkainen en kortare tjänstgöringstid som fullständigt vansinne och lättsinne. Ronkainen förespråkade å sin sida explicit en förlängning av tjänstgöringstiden.²⁰⁰

¹⁹⁶ Kalemaa, *Sankareita vai pelkureita*, s. 110.

¹⁹⁷ Juoseppi Luutahäntä, ”Luutahännän leimauksia. Palvelusaika”, *Suomen sotilas*, 13.7.1929.

¹⁹⁸ E. A. Tuomivaara, ”Armeija ja kansa”, *Suomen sotilas*, 20.4.1929.

¹⁹⁹ A. J. P., ”Palvelusajasta vieläkin”, *Suomen sotilas*, 7.9.1929.

²⁰⁰ Heikki P., ”3 vuotta vakinaisessa väessä”, *Suomen sotilas*, 8.11.1930; Jahvetti Ronkainen, ”Asevelvollisuusajasta ja me sotilaat”, *Suomen sotilas*, 28.1.1928.

Även andra ”experter” bekräftade att med hänsyn till krigskonstens och militärteknikens utveckling krävdes en grundlig militärskolning. Den dåvarande tjänstgöringstiden ansågs av dessa experter vara för kort för att uppfylla detta ändamål. En anonym skribent hänvisade också till Finlands behov att kompensera sin militära, storleksmässiga underlägsenhet med kvalitet, alltså ett välutbildat manskap. Det behovet kunde inte uppfyllas ifall tjänstgöringstiden var för kort. Likaså fruktade signaturen H.N. att en förkortad tjänstgöringstid kunde leda till att det synnerligen viktiga ”fosterländska fostringsarbetet” skulle avskaffas. Den ”rätta andan” och soldaternas andliga kondition var ju avgörande i krig och den konditionen skulle bli lidande ifall ifrågakvarande fostringsarbete avskaffades.²⁰¹ E. A. Tuomivaara underströk också det att manskapets utbildning skulle lida av en förkortning och det i sin tur skulle leda till ”onödiga offer” i krig, vilket hade varit slöseri med mänskliga resurser. Tuomivaara hänvisade till erfarenheter från första världskriget och de visade att ett krigsdugligt manskap hade behövt tio månaders oavbruten skolning, vilket motsvarade en fredstida utbildning på 14–16 månader.²⁰² En alldeles för kort tjänstgöringstid skulle således ruinera Finlands chanser att stå emot överlägsna fiender och överhuvudtaget klara sig militära i krig av det moderna slaget.

Artur Malin påpekade att den korta tjänstgöringstiden bidrog till att tiden inte heller räckte till för att ge de värnpliktiga elementärundervisning. Einari Peuras skrivelse vittnar om att de som tyckte att armén var för dyr och tjänstgöringstiden för lång kunde tänka sig att avskaffa elementärundervisningen för att få till stånd en kortare tjänstgöringstid. Peura opponerade sig mot avskaffandet av elementärundervisningen eftersom det enligt honom fanns definitivt ett behov för den för att råda bot på de värnpliktigas bristfälliga ”folkskolebildning”. Det att soldater inte alltid uppförde sig väl och att fostringsarbetet inte uppnådde önskvärda resultat sågs också som ett resultat av den alldeles för korta tjänstgöringstiden.²⁰³ Signaturen H.N. hävdade att en förkortad tjänstgöringstid riskerade att göra tjänstgöringen alldeles för påfrestande vilket kunde påverka negativt de värnpliktigas motivation. En anonym skribent hävdade att ifall tjänstgöringstiden förkortades så skulle manskapsstyrkan försvagas och man kunde bli tvungen att exempelvis sluta bevaka gränserna. E. A. Tuomivaara menade att

²⁰¹ E. A. Tuomivaara, ”Armeija ja kansa”, *Suomen sotilas*, 20.4.1929; H. N., ”Mitä armeijassa arvelaan asevelvollisten palvelusajan lyhentämisestä”, *Suomen sotilas*, 10.10.1925; ”Asevelvollisten palvelusaika”, *Suomen sotilas*, 21.7.1928.

²⁰² E. A. Tuomivaara, ”Armeija ja kansa”, *Suomen sotilas*, 20.4.1929.

²⁰³ A. Malin, ”Alokkaiden sivistystasosta sananen”, *Suomen sotilas*, 16.4.1927; Einari Peura, ”Tarvitsevatko Perä-Pohjolaista saapuvat asevelvollisemme kansalaisopetusta?”, *Suomen sotilas*, 7.5.1927; ”Tapahtumia. Huomaavaisuus”, *Suomen sotilas*, 10.6.1933.

scenariot ifråga även kunde innebära att man inte skulle kunna försvara Karelska näset och därmed hade fienden fri infart till Karelen.²⁰⁴

Signaturen H. N. ansåg att de som vurmade för en förkortad tjänstgöringstid nog skulle ha tänkt i andra banor om de inte hade varit ”partimän” utan soldater. Skribenten ifrågasatte starkt politikernas kompetens att behandla militära spörsmål. Om man en gång skulle spara så kunde man lika även stänga alla gymnasier samt folkhögskolor och nöja sig med en tvåårig folkskola, påpekade H. N. Skribenten opponerade sig mot alla sparåtgärder som drabbade försvaret med att konstatera: ”Ett folk som inte orkar betala för sin självständighet, behöver inte heller någon självständighet!”²⁰⁵ Självständigheten krävde finansiella uppoffringar och ifall man inte var beredd att offra medel för självständigheten så riskerade man att förlora den. Försvaret beskrevs som en slags ”försäkring” för självständigheten som man nu bara var illa tvungen att betala ifall man önskade behålla självständigheten. Det att försvaret var för kostsamt hävdade signaturen H. N. att var pressens och andra ”agitorers” ensidiga ”klagande”. Sammanfattningsvis kan det konstateras att skribenterna opponerade sig mot en förkortning av tjänstgöringstiden med den huvudsakliga motiveringen, att den enda garantin för att freden kunde tryggas och självständigheten bevaras var att Finland hade en välutbildad armé och skyddskårsorganisation. Alla åtgärder som försvagade försvaret skulle hota medborgarnas säkerhet och barnens framtid, hävdades det.²⁰⁶

Militär ungdomsfostran

För skyddskårerna var skolväsendet av central betydelse eftersom man där kunde påverka barnens förhållningssätt till försvaret. Undervisning i skyddskåristisk anda var något vänstern motsatte sig och det var långt ifrån alla föräldrar som godkände dylik indoktrinering av deras barn. Samtidigt fanns det de som ville införa försvarsundervisning i läroinrättningarna och många av dem var skyddskårister. De ansåg att skolans viktigaste uppgift var att mana fram en stark försvarsvilja och fosterländsk anda bland skoleleverna. Vad exakt försvarsundervisningen skulle innefatta rådde det olika åsikter om. De flesta verkar ha varit överens om att

²⁰⁴ H. N., ”Mitä armeijassa arvellaan asevelvollisten palvelusajan lyhentämisestä”, *Suomen sotilas*, 10.10.1925; E. A. Tuomivaara, ”Armeija ja kansa”, *Suomen sotilas*, 20.4.1929; ”Minkätähden emme voi lyhentää asevelvollisuusaikaa”, *Suomen sotilas*, 1.5.1926.

²⁰⁵ ”Kansa, joka jaksaa maksaa itsenäisyyttään, ei myöskään itsenäisyyttä tarvitse”. H. N., ”Mitä armeijassa arvellaan asevelvollisten palvelusajan lyhentämisestä”, *Suomen sotilas*, 10.10.1925.

²⁰⁶ ”Puolustuslaitokset menoista”, *Suomen sotilas*, 10.9.1932; H.N., ”Laivastovierailu ja Laivastoyhdistyksen propaganda Savon vesillä”, *Suomen sotilas*, 16.7.1927; (U.S.), ”Invaliidiosasto”, *Suomen sotilas*, 2.3.1929.

frammanandet av den fosterländska andan var det mest centrala. Militärskolning och introduktion till vapenhantering i skolorna både stöddes och kritiserades. Somliga menade att försvarsundervisningen skulle bli ett obligatoriskt undervisningsämne medan andra motsatte sig militärfostran samt vapenövningar med motiveringen att detta inte var något som hörde hemma i skolorna. En del av lärarna förskräcktes av tanken att låta barn hantera vapen. *Suomen sosialidemokraatti* motsatte sig starkt det att skolorna skulle bli till instanser som tjänade enbart skyddskårernas och arméns intressen och behov. Arbetarföräldrar samlades till ett möte där de motsatte sig det att element som krigiskhet och hatretorik mot andra folk ingick i skolundervisningen. Skolan skulle, enligt dem fostra barnen till humanitet och solidaritet.²⁰⁷ Felix Iversen och Fredsförbundet fördömde militariseringen av skolundervisningen.²⁰⁸ I fortsättningen benämner jag försvarsundervisningen som militär ungdomsfostran. Hur motiverade skribenterna behovet av att fostra de finländska ungdomarna i militär anda? Vilka konkreta nyttor kunde militär ungdomsfostran bidra med?

Grannskapet med Sovjetunionen och det spända världsläget gjorde att Finland var ett land som befann sig under ett konstant militärt hot, hävdade skribenterna. Det var ett tvingande skäl för Finland att införa militär ungdomsfostran ansåg en anonym skribent. Sovjetunionen, Tyskland och USA hade redan infört militärungdomsfostran. Samma hade även Estland och Polen gjort och de var länder som likt Finland befann sig under ett konstant militärt hot.²⁰⁹ Även i detta sammanhang menade skribenterna att omständigheterna gav Finland skäl att följa med strömmen. Sovjetunionens ”extrema militarisering” som till och med berörde kvinnor och barn bevisade inte bara att den östra grannen definitivt var på krigsstigen utan sågs som ett tvingande skäl för Finland att ta i bruk militär ungdomsfostran. Underförstått och implicit var förmodligen skribenternas budskap det att man inte kunde vara sämre än fienden i denna bemärkelse. För att förmå kämpa framgångsrikt mot Sovjetunionen i ett framtida krig så var det nödvändigt att de finska soldaterna hade fått militärträning sedan barnsben. Vissa skribenter var till och med beredda att också militarisera de finska kvinnorna i den bemärkelsen att även de skulle få lära sig vapenhantering, eftersom det hot Sovjetunionens militarism och upprustning utgjorde för Finlands säkerhet krävde ifrågavarande åtgärd.²¹⁰ H. Österman påpekade att den militärtekniska

²⁰⁷ Selén, *Sarkatakkien maa*, s. 462–464.

²⁰⁸ Kalemaa, *Sankareita vai pelkureita*, s. 133.

²⁰⁹ ”Puolustuslaitosta on tehostettava!”, *Suomen sotilas*, 20.8.1927; ”Vieläkin sana sotilaallisesta nuorisokasvatuksesta”, *Suomen sotilas*, 5.11.1927; ”Vanhan ajan sparttalaiset”, *Suomen sotilas*, 8.10.1927.

²¹⁰ ”Sotilaallinen nuorisokasvatus”, *Suomen sotilas*, 9.3.1929; ”Pala sieltä – toinen täältä”, *Suomen sotilas*, 28.10.1933.

utvecklingen gick konstant så pass mycket framåt att det blev nödvändigt att outhärligen lägga till specialutbildning i arméns utbildningsprogram. Det ledde till att den korta tjänstgöringstiden inte längre kunde garantera arméns kvalitet.²¹¹ Militärtjänstgöringstiden kunde inte förkortas eftersom annars hade militärutbildningen och arméns ”förstklassiga kvalitet” påverkats synnerligen negativt. Militär ungdomsfostran framhävdes som ett komplement till den alldeles för korta tjänstgöringstiden som inte garanterade en tillfredsställande utbildningsgrad bland soldaterna. En otillfredsställande utbildningsgrad bland soldaterna kunde i sin tur påverka negativt Finlands försvarsförmåga.²¹² H. Österman menade att i denna bemärkelse var militär ungdomsfostran enbart en utbildningsfråga.²¹³ Eftersom Finland inte förmådde upprätthålla en stor armé och var tvunget att istället satsa på militärutbildning och militärfostran, framstod då militär ungdomsfostran som ett ändamålsenligt alternativ.

En anonym skribent menade att spartanerna blev utomordentliga soldater eftersom de redan från barnsben hade uppfostrats i en militär anda och hade därför varit militärt framgångsrika i striderna mot de överlägsna perserna. Med det historiska exemplet i åtanke framstod militär ungdomsfostran som ett förträffligt redskap för att upprätthålla landets försvarsförmåga den korta tjänstgöringstiden till trots. Felix Iversen på Finlands fredsförbund fruktade dock att militär ungdomsfostran skulle innebära att barnen uppfostrades till ”bestar”.²¹⁴ Kommunisterna i sin tur motsatte sig militär ungdomsfostran då de såg det som militarism. En anonym skribent kritiserade kommunisterna genom att hävda att deras kritik framfördes på order från Moskva och påpekade att de ryska kommunisterna själva, paradoxalt nog, använde sig av militär ungdomsfostran trots att de vurmade för fred. Stärkandet av försvaret hävdade man att försämrade kommunisternas möjligheter att göra uppror och genomföra världsrevolutionen, vilket också var orsaken till att de finska kommunisterna motsatte sig militär ungdomsfostran.²¹⁵ Också när det gällde vurmandet för militär ungdomsfostran så var skribenterna tvungna att försäkra allmänheten om att det inte var frågan om militarism,

²¹¹ ”Mitä asiantuntijat lausuvat. Nuorison sotilaallinen alkeisvalmennus”, *Suomen sotilas*, 1.3.1937 nummer 5.

²¹² ”Sotilaallinen nuorisokasvatus”, *Suomen sotilas*, 9.3.1929; Aarne Sihvo & Paavo Talvela, ”Maanpuolustus ja kouluopetus. Yleisesikunnan kirjelmä Kouluhallitukselle”, *Suomen sotilas*, 30.3.1929; ”Sotilaallinen nuorisokasvatus”, *Suomen sotilas*, 1.9.1936 nummer 19; ”Vieläkin sana sotilaallisesta nuorisokasvatuksesta”, *Suomen sotilas*, 5.11.1927; ”Puolustuslaitosta on tehostettava!”, *Suomen sotilas*, 20.8.1927.

²¹³ ”Mitä asiantuntijat lausuvat. Nuorison sotilaallinen alkeisvalmennus”, *Suomen sotilas*, 1.3.1937 nummer 5.

²¹⁴ ”Vanhan ajan sparttalaiset”, *Suomen sotilas*, 8.10.1927; Maanpuolustaja, ”Nuorison sotilaallisesta alkeisvalmennuksesta”, *Suomen sotilas*, 14.4.1934 nummer 12.

²¹⁵ ”Sotilaallinen nuorisokoulutus Neuvosto-Venäjäällä”, *Suomen sotilas*, 29.6.1929.

krigshets eller att man skulle angripa militärt något annat land. Det var åter enbart frågan om att främja tryggheten av freden enligt principen ”om du vill ha fred, rusta dig för krig”.²¹⁶

H. Österman försökte få militär ungdomsfostran att framstå som något allmännyttigt för att tona ner dess potentiellt militaristiska framtoning. Han hävdade att militär ungdomsfostran enbart innefattade idrottsfostran och undervisning, bland annat fosterländskhetsfostran, alltså var det inte frågan om militarism. Österman föreslog att militär ungdomsfostran även kunde innefatta befolkningskydd. Om alla medborgare hade kunskaper i befolkningskydd kunde det leda till att man kunde undvika onödiga förluster och moraliska rubbningar i krig.²¹⁷ A. E. Martola såg konkreta fostringsnyttor med militär ungdomsfostran. Enligt honom kunde den ännu effektivare än den vanliga skolfostran fostra de unga männen till ett manligt, självständigt, disciplinerat och ordningsamt sätt att tänka och agera. Det var ju varje pojkes dröm att bli en man och Martola poängterade att militär ungdomsfostran kunde hjälpa pojkarna att uppnå de manliga idealen. J. Madise redogjorde för hur pass framgångsrikt militär ungdomsfostran som koncept hade visat sig vara i Estland. Där hade man infört militär undervisning och fostran i skolorna och den föll eleverna i smaken. Den militära undervisningen invercade inte heller negativt på den övriga undervisningen. Dessutom visade erfarenheterna i Estland att militär ungdomsfostran hade blivit till ett nytt verktyg för lärarna att främja samhällelig disciplin bland eleverna och när de sedan utförde sin värnplikt hade de gjort bättre ifrån sig än tidigare, hävdade Madise.²¹⁸

Det främsta argumentet för militär ungdomsfostran var således att den garanterade en välutbildad armé den allt för korta tjänstgöringstiden till trots. Välutbildade arméer gjorde att de små staterna som inte kunde upprätthålla stora arméer hade en chans att försvara sig, då de förfogade över ”kvalitémässigt förstklassiga” arméer även om motståndaren var militärt överlägsen. Ju kortare tjänstgöringstiden var, desto sämre militärutbildning hade soldaterna och det innebar större mänskliga förluster i krig. ”En tillräckligt lång tjänstgöringstid innebär seger i krig och att dyrbara människoliv kan besparas.”, konstaterade en anonym skribent.²¹⁹

²¹⁶ Aarne Sihvo & Paavo Talvela, ”Maanpuolustus ja kouluopetus. Yleisesikunnan kirjelmä Kouluhallitukselle”, *Suomen sotilas*, 30.3.1929.

²¹⁷ ”Mitä asiantuntijat lausuvat. Nuorison sotilaallinen alkeisvalmennus”, *Suomen sotilas*, 1.3.1937 nummer 5.

²¹⁸ A. E. Martola, ”Nuorison sotilaallisen alkeisvalmennuksen tarpeellisuudesta”, *Suomen sotilas*, 1.3.1939 nummer 6; J. Madise, ”Nuorison sotilaallinen kasvatus Eestissä”, *Suomen sotilas*, 1.5.1936 nummer 9–10.

²¹⁹ ”Sotilaallinen nuorisokasvatus”, *Suomen sotilas*, 1.9.1936 nummer 19; ”Riittävän pitkä palvelusaika merkitsee voittoa sodassa ja säästyneitä kallisarvoisia ihmishenkiä”. ”Puolustuskunnosta”, *Suomen sotilas*, 5.1.1929.

Sammanfattning

Optimismen gällande Nationernas förbunds möjligheter att trygga freden gjorde att beslutsfattarna gick in för att skära ner på försvarets anslag och med finanspolitiska motiveringar förhindrades grundanskaffningsprogrammets genomförande. Dessutom motsatte sig socialdemokraterna länge beviljandet av anslag för upprustning. Tolkat i termer av politisk socialisation innebar det att väljarna måste övertygas om att upprustning var nödvändigt och därtill uppmuntrades medborgarna att ta saken i egna händer och gå med i medborgarsammanslutningarna. Medborgarsammanslutningarna verkade för att genomföra införskaffningar av krigsmateriel. Skribenterna försökte rubba tilltron till Nationernas förbund genom att lyfta fram dess misslyckanden och betona att den allmänna upprustningen i världen berodde på att många länder inte längre trodde att Nationernas förbund skulle kunna trygga deras säkerhet. Finland hade skäl att gå med strömmen och försvara sin neutralitet med vapen i hand likt förebilderna. Åter kom således hotbilderna till nytta – det spända världsläget och Sovjetunionen. I det förra kapitlet visar jag att de brukades för att motivera behovet att upprätthålla försvaret och opponera sig mot nedrustning. I det här kapitlet visar jag att de brukades även för att motivera upprustning och militarisering. Sovjetunionens ”extrema” militarisering och upprustning skildrades som ett tvingande skäl för dess grannländer att rusta upp. För att ha en chans att stå emot ett sovjetiskt angrepp var det av yttersta betydelse att Finland var rustat. För att klara sig skulle de små folken dessutom bevisligen förfoga över lika förträffliga och moderna vapen som fienden.

Även om försvarsviljan var av avgörande betydelse i krig så krävde det moderna kriget att man var utrustad med de modernaste vapnen. Det lönade sig att rusta upp trots att ett framtida krig mot en överlägsen fiende föreföll vara hopplöst. Eftersom Finland i militära sammanhang inte kunde tävla i kvantitet så var det nödvändigt att satsa på kvalitet. Det moderna kriget krävde att manskapet skulle vara välutbildat och förfoga över moderna vapen. Diskursen om det moderna krigets krav brukades av skribenterna för att opponera sig mot sparåtgärder som tog sig uttryck i form av krav på en förkortning av tjänstgöringstiden. Militärteknikens och krigskonstens framsteg krävde en grundlig militärutbildning som inte kunde garanteras av den för korta tjänstgöringstiden. Det i sin tur skulle försämra den finska arméns kvalitet och därmed ruinera Finlands chanser att stå emot en modern jätteamé. Militär ungdomsfostran framhövs som en lösning på den alldeles för korta tjänstgöringstiden och de problem den medförde. Fredsförbundet fördömde militariseringen av skolundervisningen medan kommunisterna ansåg

att det var frågan om militarism. Militär ungdomsfostran promotades genom att skribenterna skildrade den som ”allmännyttig” då det enbart var frågan om idrottsfostran och fosterländskhetsfostran. Den tillskrevs också positiva fostringsnyttor. Det moderna kriget skulle också vara i betydligt högre grad totalt än tidigare. Med det antydde sannolikt skribenterna att ingen medborgare hade råd att förhålla sig likgiltigt eller negativt till försvaret. Ett starkt försvar gynnade alla, oberoende av klasstillhörighet. Med detta resonemang uppmuntrade skribenterna indirekt läsarna till att göra politiska val och syssla med politisk verksamhet som gynnade försvaret eller gå med i medborgarsammanslutningarna och stödja försvarets materielinförskaffningar.

5. Att tysta kritikerna och kritiken

I maj 1920 samlades en grupp med författare, konstnärer och annat kulturfolk till en kongress i Helsingfors för att diskutera behovet av en ny fredsorganisation i Finland. Kongressen mynnade ut i grundandet av Suomen Rauhanliitto – Finlands Freds Förbund. Dess målsättningar baserade sig på kristendomens budskap om fred och broderskap. En del av förbundets medlemmar var högt uppsatta i samhället och det gjorde att förbundet tidvis fick sin röst hörd. År 1925 grundade organisationen sitt eget språkrör, tidningen *Rauhaa kohti*. Förbundets mera radikala medlemmar grundade senare Finlands Antimilitaristiska Förbund (Suomen antimilitaristinen liitto) som förkunnade att det motsatte sig all nationalism och militarism och arbetade för att lägga ned armén och värnplikten. Det Antimilitaristiska Förbundet krävde år 1927 att värnplikten skulle avskaffas, krigstillgångarna frysas och alla militära organisationer förklaras som kriminella.²²⁰

För fredsrörelsen var armén demoraliserande, våldsamt och odemokratisk. I *Rauhaa kohti* publicerades många negativa erfarenheter av armén och man försäkrade att det inte var frågan om enstaka fall utan en generell sanning beträffande militärtjänstgöringen. I tidningen publicerades också ett manifest med krav på att avskaffa militär ungdomsfostran och värnplikten. Enligt manifestets upphovsmakare var militärfostran en form av slaveri och avskaffandet av värnplikten skulle i det långa loppet leda till fred. Detta manifest hade skrivits under av flera utländska och prominenta militärpersoner.²²¹ Bakom pacifism och vapenvägran låg också religiösa motiveringar, inte enbart ideologiska så som kommunism eller socialism. Även religionsbaserad pacifism utgjorde ibland ett hinder för skyddskårens verksamhet och via nykterhetsrörelsens kanaler spreds därtill försvarsnegativa attityder. I Vasa var fredsrörelsen ett större hinder för skyddskårens än kommunisterna.²²²

Trots att skribenterna i *Suomen Sotilas* var noggranna med att inte framtona sig själva som ”krigsgalningar” eller ”militarister” så kunde de inte avstå från att i sina skrivelser tillrättavisa och kritisera fredsanhängarna.²²³ Ofta skedde detta på ett intertextuellt sätt genom att skribenterna kommenterade och kritiserade det som fredsanhängare hade uttalat sig om i sina

²²⁰ Kalemaa, *Pelkureita vai sankareita*, s. 80–82, 102–103.

²²¹ Kalemaa, *Pelkureita vai sankareita*, s. 95.

²²² Kalemaa, *Pelkureita vai sankareita*, s. 87–88; Selén, *Sarkatakkien maa*, 144–145, 338.

²²³ Rauhanystävä, ”Väärästä päästä. Pari sanaa A. Pekurisen esiintymisen johdosta”, *Suomen sotilas*, 11.1.1930; ”Huomioita. Rauhanaate”, *Suomen sotilas*, 25.3.1933.

språkrör. Möjligtvis vittnar det här om att man fruktade det att fredsanhängarna skulle dra till sig allt fler anhängare och därmed med sin offentliga aktivitet undergräva försvarets position och legitimitet. Man fruktade sannolikt också att värnpliktiga skulle anta en allt mera negativ inställning till militärtjänstgöringen om de blev anhängare av fredsaktivismen.²²⁴ Hur bemötte skribenterna kritikerna och försvarskritiska åsikter? Med vilka argument kritiserades fredsanhängarna och fredsideologin?

Det oundvikliga kriget och en evig fred är en utopi – nej till nedrustning

För att övertyga den breda allmänheten om fredsideologins utopistiska natur och nödvändigheten att upprätthålla försvarsväsendet i Finland framförde skribenterna argument som antydde att krig var något oundvikligt. I en skrivelse frågade sig skribenten E. Virkki om det var möjligt att helt och hållet förebygga krig i världen. Virkki argumenterade för att krig egentligen bottnade i ”naturliga orsaker”. Alla levande ting, såväl djur som människor, kämpade för sin existens. Djurriket utplånade antingen växter eller svagare individer – den enas död var den andras livsvillkor. Alla levande ting hade en självbevarelsedrift och den tvingade dem till kamp om sin existens. Överallt i naturen pågick denna skoningslösa kamp, en kamp som naturvetenskapen hade konstaterat att hade pågått sedan tidernas begynnelse, påpekade Virkki. Dessa krafter påverkade även lika mycket människan som djuren och hon stod maktlös inför dessa krafter. Människan styrdes av dessa naturlagar, drifter och instinkter. Virkki hävdade att på liknande sätt som djur instinktivt samlades i flockar samlades även människor på samma naturliga grunder till stammar och folk. Det tedde sig som en omöjlighet att hela människosläktet kunde bilda en enda familj, vars alla medlemmar kunde komma överens med varandra. Det var emot naturens lagar. Virkkis budskap var att krig i grund och botten utgjorde samma form av kamp om existens som förekom i djur- och växtriket. Således var krig oundvikliga då människan var oförmögen att påverka de naturliga orsaker och krafter som låg till grund för kriget. Av förekommen anledning var en evig fred omöjlig att få till stånd. Därför hävdade Virkki att de förslag på total nedrustning som hade föreslagits i Nationernas förbund var utopism som inte förmådde förebygga krig. Flera andra skribenter påminde om att hotet om krig inte hade försvunnit och skulle inte komma att försvinna heller, då människans natur i

²²⁴ ”Rikollisia evästyksiä”, *Suomen sotilas*, 9.11.1929.

grund och botten inte hade förändrats. Fortfarande var människan egoistisk, hämndlysten och ärelysten vilket gjorde att krig kunde bryta ut även i fortsättningen.²²⁵

Skribenterna opponerade sig mot fredsanhängarnas ”idealism” genom att peka på Nationernas förbunds misslyckanden. Nationernas Förbunds misslyckanden och den tilltagande militära upprustningen i världen visade också att evig fred var en fullständig utopi.²²⁶ De civiliserade staterna i Europa ansågs visserligen vara ”mogna” för att rusta ner men det var inte realistiskt då ”den asiatiska barbarin”, det vill säga Sovjetunionen med sina planer på världsrevolution utgjorde ett hot för hela världsfreden. Inga fredspakter förmådde eliminera Sovjetunionens hot.²²⁷ Följaktligen brukade skribenterna åter de militära hotbilderna för att kritisera fredsanhängarna och motsätta sig nedrustning.

Gemensamt för flera skribenters kritik mot fredsanhängarna var således att de ansåg att fredsanhängarnas vurmande för fred var en ”naiv” och ”utopistisk idealism” som saknade verklighetsförankring. Albert Einstein fick också en dos med kritik då han hade gjort offentliga uttalanden om nedrustning. Einstein bedömde att det var fullständigt ofarligt för världens stater att genomföra total nedrustning. Skribenterna i *Suomen sotilas* uppenbart ogillade det att fredsanhängarna hade fått en så prominent auktoritet på sin sida. Albert Einstein stödde nämligen offentligt och aktivt vapenvägran. Han visade sitt stöd för totalvägraren Arndt Pekurinen och skrev under en protestskrivelse i vilken man krävde att Pekurinen skulle behandlas rättvist.²²⁸ Einsteins status som ett naturvetenskapligt geni ifrågasattes inte men en skribent hävdade att det var ”allmänt känt” att genier som Einstein inte kunde tänka praktiskt eller sätta sig in i ”vardagliga problem”. Man ifrågasatte därmed starkt hans kompetens särskilt när det gällde säkerhetspolitiska frågor och kritiserade hans sätt att underskatta Sovjetunionen, som man aldrig kunde förhålla sig för försiktigt till, som det även påpekades.²²⁹ På det viset undergrävde skribenterna Einsteins auktoritet och trovärdighet.

²²⁵ E. Virkki, ”Miksi ihmiskunta sotii”, *Suomen sotilas*, 2.3.1929; ”Vain kuvitteluako?”, *Suomen sotilas*, 26.11.1927; ”Huomioita”, *Suomen sotilas*, 1.1.1936.

²²⁶ G. Von Schoultz, ”Skandinavian laivastot”, *Suomen sotilas*, 18.5.1929; G. Von Schoultz, ”Laivastojen aseistariisuminen”, *Suomen sotilas*, 13.7.1929; ”Rauhanaatteen toteuttamismahdollisuuksista. Erään asevelvollisen mietteitä”, *Suomen sotilas*, 1.12.1936.

²²⁷ ”Rauhanpyrkimyksiä”, *Suomen sotilas*, 21.4.1928; ”Rauhan puolesta”, *Suomen sotilas*, 8.9.1928; Juoseppi Luutahäntä, ”Luutahännän leimauksia”, *Suomen sotilas*, 28.11.1931; ”Huomioita. Suuri rauhankongressi”, *Suomen sotilas*, 1.9.1936 nummer 19.

²²⁸ Kalemaa, *Sankareita vai pelkureita*, s. 79, 108, 126.

²²⁹ Armas J. Pulla, ”Riisuutumalla aseista ei yksityinen valtio saata itsensä vaaraan”, *Suomen sotilas*, 19.4.1930.

Fredsideologin skildrades som en rentav ”skadlig” ideologi. Nedrustning och evig fred var ”farliga” illusioner särskilt om ”omdömeslösa” personer vägledades av dem och började sedan försvaga försvaret. Det vittnar om vilket motiv som torde ha funnits bakom skribenternas kritiska skrivelser beträffande fredsideologin. I termer av politisk socialisation var det nödvändigt att upplysa väljarna om ”farorna” med fredsideologin för att förhindra att det valdes in politiker som med fredsideologiska motiveringar gick in för att börja försvaga försvaret. Därför framhävde skribenterna bland annat vikten av att ett land var rustat och att det inte var ett särdeles dåligt alternativ. Juoseppi Luutahäntä använde greve Richard von Coudenhove-Kalergi som auktoritet för att bevisa att upprustning inte alltid ökade risken för krig. Enligt von Coudenhove-Kalergi hade inte Tyskland anfallit det neutrala Belgien år 1914 om landet hade varit beväpnat med de modernaste vapnen och ordentligt befäst. Rumänien hade däremot efter första världskriget upprätthållit sin armé och undkom ett sovjetiskt anfall mot Bessarabien, vilket annars hade lett till att landet kunde ha mött samma öde som Georgien. von Coudenhove-Kalergi betonade att det var mycket ytligt att tänka sig att fredens centrala fråga enbart berörde nedrustning. Upprustningen i Europa var inte en orsak utan blott en följd av det spända internationella läget. Signaturen H.N lyfte fram Georgiens öde som ett exempel på hur det kunde gå om man, som Georgien hade gjort, trodde blint på fredsideologin. Skribenten varnade med exemplets makt att så fort det finska folket likt Georgien lämnade ifrån sig sina vapen skulle ”ärkefienden” komma till makten och slakta folket. Åter försökte skribenterna styra läsarnas opinion genom att ingjuta skräck. Således karaktäriserades Georgiens öde som ett ”slag mot fredsideologin” som bevisade att ideologin kunde föra med sig ”katastrofala” följder.²³⁰ De historiska exemplen visade sig att det lönade sig att vara rustad och ett liknande skräckscenario som i Georgien kunde förverkligas även i Finland. Signaturen E. K-lo ansåg därför att pratet om att sänka vapnen och montera ner försvaret var som att bygga likkistan för den ”dyrköpta friheten”.²³¹

Följande liknelser beskriver och sammanfattar väl hur skribenterna i *Suomen sotilas* skildrade fredsanhängarnas tankegångar som ”barnsliga” och ”naiva”: att försvaga eller nedmontera försvaret ansågs vara lika barnsligt som att tro att bränder inte längre uppkom om man avskaffade alla brandkårer, eller tvärtom, att man rentav skulle ha önskat att det uppkom

²³⁰ H. N., ”Taas sananen rauhan aatteesta”, *Suomen sotilas*, 7.1.1928; Juoseppi Luutahäntä, ”Luutahännän leimauksia. Rauhanaate”, *Suomen sotilas*, 29.6.1929; R.-, ”La limitation des armements”, *Suomen sotilas*, 10.9.1932; H. N., ”Suomen sotilaat ja rauhan aate”, *Suomen sotilas*, 29.8.1925.

²³¹ E. K-lo., ”Tuuti lasta tuonelahan”, *Suomen sotilas*, 19.10.1929.

bränder då man aktivt upprätthöll brandkårer. Inte önskade heller försvarsanhängarna att krig skulle bryta ut bara för att de vurmade för ett starkt försvar, påpekade Katri Bergholm.²³² Värnplikten, skyddskårerna och all militärskolning framhövdes av skribenterna som det enda möjliga sättet att trygga freden, särskilt som ingen av Europas stater heller skulle komma Finland till undsättning i en krigssituation, alltså fanns det inget annat realistiskt alternativ än att upprätthålla ett försvar. Enligt Vernereri Louhivuori fanns det inte någon internationell rätt i världen alltså var varje land tvunget att säkra sitt eget ”rättsskydd” genom att ha ett försvar. Louhivuori exemplifierade detta med minnet från året 1917 då man var tvungen att först med vapen i hand slå ner ”huliganismen” för att rätt och fred åter skulle råda.²³³ Santeri Alkio tänkte i liknande banor och hänvisade till 1918 års händelser och menade att den som kämpade emot militarism och blodutgjutelse var tvungen att ändra sin världssyn om hen råkade uppleva det som hade skett under frihetskriget. Alkio menade att minnet av frihetskriget visade att en stat inte behövde avstå från sin rätt till självförsvar även om det skulle leda till blodsutgjutelse. Om en stat inte försvarade sig så kunde det leda till ännu hemskare blodsutgjutelse, vilket skulle ha skett i Finland 1918 om landet inte hade utkämpat frihetskriget och låtit bolsjevikerna komma till makten. Alkio menade att det var nödvändigt att bruka våld i syfte att förebygga ännu våldsammare våldsutövning och därmed framhövdes fredsanhängarnas och antimilitaristernas avståndstaganden från våldsutövning som ”naiva” och ”läattsinniga”. Det var till hela nationens fördel att staten brukade sin rätt till ”självförsvar” och förhindrade att värre oförrätter fick ske.²³⁴ Kärnan i skribenternas kritik mot fredsanhängarna kan åter sammanfattas med ordspråket: ”Om du vill ha fred, rusta dig för krig!”.

De ”landsförrädiska” fredsanhängarna

Signaturen H.N påpekade också hur man på ett ”dåligt sätt” hade propagerat för fredsideologin genom att uppmana värnpliktiga till att rymma från armén eller vägra utföra sin militärtjänstgöring.²³⁵ Det återspeglade antagligen de allra flesta skribenters oro och motiven bakom deras kritik mot fredsanhängarna. Således verkar försvarsanhängarna ha uppfattat fredsideologin som ett reellt hot mot försvarets legitimitet och ansåg att ideologin kunde rubba

²³² Hannes A., ”Suomen sotilaskotiliiton työmaalta. Mikkelin uutta sotilaskotia vihkimässä 19.1.1930”, *Suomen sotilas*, 1.2.1930; ”Huomioita. Rauhanaate”, *Suomen sotilas*, 25.3.1933.

²³³ ”Huomioita. Rauhanaate”, *Suomen sotilas*, 25.3.1933; Mauno Lindgren, ”Puolustuslaitosta lujittamaan!”, *Suomen sotilas*, 10.9.1932; Vernereri Louhivuori, ”Pasifismi”, *Suomen sotilas*, 1.2.1938 nummer 3.

²³⁴ Santeri Alkio, ”Sotilas seisoo vartiopalveluksessa estääkseen sodan tuloa”, *Suomen sotilas*, 17.12.1921.

²³⁵ H. N., ”Suomen sotilaat ja rauhan aate”, *Suomen sotilas*, 29.8.1925.

det stöd försvaret åtnjöt från väljarnas och beslutsfattarnas sida. Skribenterna påpekade hur ”fel” det var att fredsanhängarna fritt fick ”antasta” försvaret i sina skrivelser och agitera emot alla ”förnuftiga och nödvändiga” åtgärder som vidtogs. Eftersom fredsideologin, pacifismen samt antimilitarismen och dess anhängares verksamhet upplevdes av försvarets anhängare som ett hot mot försvaret gick vissa skribenter in för något som liknade en smutskastningskampanj mot fredsanhängarna.

Yrjö J. E. Alanen likställde pacifism med anarki, då han ansåg att pacifisterna förnekade statens rätt till självförsvar och förnekade därmed statens existens. Alanen menade att kärlek till fred och avsky gentemot krig inte skulle betyda att man började motsätta sig försvar av fosterlandet eller upphöja till hjältar de som vägrade utföra sin värnplikt. Han poängterade dessutom att bolsjevikerna nog inte hade något emot det att man utövade pacifism i flera länder för det skulle ju underlätta bolsjevikernas maktövertagande och världsrevolutionens genomförande. En anonym notisskribent uttryckte liknande tankar och menade att fredsvännernas krav på nedrustning och försvagandet av arméerna skulle leda till att det blev ännu lättare för kommunisterna att förintä den kapitalistiska världen. Med dessa motiveringar hängde man ut antimilitarister och totalvägrare, som exempelvis Arndt Pekurinen, som ”farliga brottslingar” eftersom de tillät fiendens härjningar i landet.²³⁶ En anonym skribent anklagade det Socialdemokratiska Arbetarungdomsförbundet (Sosialidemokraattinen Työläisnuorisoliitto) för brottslig verksamhet mot staten då de ordnade antimilitaristiska tillställningar för värnpliktiga. Skribenten försäkrade att tillställningarna nog uppskattades av den ”fredsälskande försvarsmakten” men det oacceptabla och kriminella med dessa tillställningar var att värnpliktiga uppmanades totalvägra.²³⁷

Heikki Nurmio gick ett steg längre och hävdade att de personer som strävade till att demontera försvaret och hävdade att inget krig var på antågande var i maskopi med fienden som förberedde ett anfall mot Finland för att förgöra det finska folket.²³⁸ Det var fredsanhängarna som arbetade för att fienden skulle få plundra hemmen och förslava det finska folket då både folket och hemmen vore oskyddade i frånvaron av ett försvar, hävdade signaturen H.N och konstaterade:

²³⁶ Rauhanystävä, ”Väärästä päästä. Pari sanaa A. Pekurisen esiintymisen johdosta”, *Suomen sotilas*, 11.1.1930; ”Huomioita. Suuri rauhankongressi”, *Suomen sotilas*, 1.9.1936 no 19; Yrjö J. E. Alanen, ”Rauhanaate”, *Suomen sotilas*, 1.3.1936 nummer 6.

²³⁷ ”Rikollisia evästyksiä”, *Suomen sotilas*, 9.11.1929.

²³⁸ Heikki Nurmio, ”Suomen sotilas ja suojeluskuntamies! Sinä puolustat isänmaatasi!”, *Suomen sotilas*, 21.2.1925.

”Det är således klart att en militär nedrustning innebär att Finland kommer att gå under.”²³⁹ I *Suomen sotilas* nummer 26–27 den 29.6.1929 framfördes det ännu allvarligare beskyllningar mot fredsanhängarna. De beskylldes för att aktivt arbeta för att smutsa ner arméns rykte, förkorta tjänstgöringstiden, skära ned på arméns finansiering samt upplösa skyddskårsväsendet. Som orsak till det angavs att fredsanhängarna egentligen förde Sovjetunionens sak och att de själva var ”krigsgalningar av det värsta slaget” då de ansåg att enbart en stat i världen, Sovjetunionen, hade rätt att föra krig. Signaturen K-o K-na var mindre skarp i sin kritik men instämde att fredsanhängarna, ledda av sina ”drömmar”, undergrävde självständigheten samt försvarsberedskapen. K-o K-na ansåg att fredsanhängarna kunde ”omedvetet” med sin verksamhet göra kommunisterna stora tjänster eller till och med vara ”bolsjevikernas hantlangare”.²⁴⁰ Genom att skildra fredsanhängarna som ”fosterlandsfiender” som ”förde fiendens sak” antydde skribenterna att fredsanhängarnas verksamhet var en del av en konspiration.

Skribenterna verkar också ha retat sig på vissa fredsanhängares positiva inställning till Sovjetunionen. Däremot kunde skribenterna dra nytta av detta för att ytterligare förstärka intrycket av fredsanhängarna som ”landsförrädiska äventyrare” av landets säkerhet. I *Suomen sotilas* nummer 48 den 30.11.1929 fick läsarna ta del av ett utdrag ur Felix Iversens skrivelse i tidningen, *Rauhaa kohti*. I det här utdraget kom Iversens ”broderliga” inställning till ryssarna till uttryck då han kritiserade något indirekt det antiryska klimatet i Finland och uppmanade läsarna att känna medlidande med det ryska folket. Skribenten Juoseppi Luutahäntä i *Suomen sotilas* var mycket explicit med att påpeka att den fredsförening som gav ut tidningen ifråga strävade aktivt till att göra Finland oförmöget att försvara sig och att det som Iversen skrev började likna ”kommunistiskt svärmeri”. Skribenten fördömde starkt Iversens sätt att kalla ryssarna för ”våra bröder” och skildrade som motargument skräckhistorier om ryssarnas härjningar under stora ofreden för att visa hur oacceptabelt det var att kalla ryssarna för bröder med tanke på de historiska erfarenheterna.²⁴¹ Även om Felix Iversen inte var medlem i kommunistiska partiet fick han också utstå hot om våld på grund av sin verksamhet. Finlands Antimilitaristiska Förbund stämplades faktiskt som en kommunistisk organisation.

²³⁹ ”On siis selvää, että aseitten riisuminen merkitsee Suomelle täydellistä tuhoa.” H. N., ”Taas sananen rauhan aatteesta”, *Suomen sotilas*, 7.1.1928.

²⁴⁰ Juoseppi Luutahäntä, ”Luutahännän leimauksia. Rauhanaate”, *Suomen sotilas*, 29.6.1929; K-o K-na., ”Rauhanaatteen toteuttamismahdollisuuksista. Erään asevelvollisen mietteitä”, *Suomen sotilas*, 1.12.1936.

²⁴¹ Juoseppi Luutahäntä, ”Luutahännän leimauksia. ’Veljemme venäläiset’”, *Suomen sotilas*, 30.11.1929.

Organisationens grundare Aarne Selinheimo hade visserligen vänsterorienterade åsikter men betonade att organisationen i sig var opolitisk.²⁴²

Tolkat i termer av politisk socialisation förväntade sig skribenterna eventuellt att allmänheten skulle ta avstånd från fredsideologin eftersom den kunde anses vara "landsförrädisk och brottslig verksamhet" mot staten, då krav på en förkortning av militärtjänstgöringstiden samt nedskärningar i anslagen till skyddskårerna och armén hotade landets säkerhet och självständighet. Om fredsanhängarna och antimilitaristerna liksom kommunisterna började uppfattas som "landsförrädare" kunde man undergräva deras auktoritet och på så sätt indirekt tysta ner deras kritik.²⁴³ Genom att måla upp skräckscenarier om fiendens invasion och skildra alla de som fattade negativa beslut för försvaret som äventyrare av landets säkerhet, kunde skribenterna eventuellt få väljarna att avstå från att rösta på försvarskritiska beslutsfattare.

Kommunisterna och försvaret

Försvarsfrågan gällde ytterst hur stor militär styrka som behövdes för att hålla röda armén bortom östgränsen. Försvarsfrågan var nära sammanlänkad med kampen mot den inhemska kommunismen i den bemärkelsen att yttervänsterns målsättning var ett socialistiskt och sovjetiserat Finland. Kommunisterna var mest aktiva med att framföra påståenden om hur till exempel skyddskårerna tjänade till att upprätthålla den "borgerliga diktaturen" och att de utgjorde en kamporganisation mot arbetarna. Deras motsättning till skyddskårerna tog sig uttryck i tal och lagmotioner beträffande en nedläggning av skyddskårerna. Kommunisterna krävde också nedrustning och att armén skulle avskaffas.²⁴⁴ Kommunisterna förhöll sig ytterst kritiskt till all form av militarisering medan socialdemokraterna nog kunde med tiden medge behovet av ett försvar. Partiets vänsterfalang ändrade däremot inte sin attityd gentemot försvaret. Socialdemokraternas kritik mot till exempel skyddskårerna avtog redan i början av 1920-talet men då kommunisterna hade kommit in i riksdagen fortsatte de föra samma kritik.²⁴⁵ Hur bemötte skribenterna i *Suomen sotilas* kommunisterna och deras kritik? Varför och hur kritiserade skribenterna kommunisterna?

²⁴² Kalemaa, *Sankareita vai pelkureita*, s. 127, 132–133.

²⁴³ Mauno Lindgren, "Puolustuslaitosta lujittamaan!", *Suomen sotilas*, 10.9.1932.

²⁴⁴ Meinander, "Självständighetstiden", s. 100; Selén, *Sarkatakkien maa*, s. 196, 229.

²⁴⁵ Meinander, "Självständighetstiden", s. 93; Kronlund, *Suomen puolustuslaitos*, s. 351; Selén, *Sarkatakkien maa*, s. 225, 229.

Ett centralt skäl till att man inom försvaret förhöll sig negativt till vänstern var att det fanns finska kommunister som leddes från Sovjetunionen. Försvarsanhängarnas misstänksamhet mot kommunisterna var inte obefogad eftersom agitation och infiltrationsarbete verkligen förekom i armén och kommunisterna försökte med ifrågavarande metoder påverka de värnpliktigas attityder. Signaturen Ent. vääpeli menade att förutom kommunistisk litteratur spred man med hjälp av flygblad fredsideologiska och antimilitaristiska budskap.²⁴⁶ Flygbladen var ett faktum och de hittades på garnisonerna i samband med kontroller. Kommunisternas agitation var dock inte särdeles effektiv och utgjorde inte någon större fara för försvaret. Generalstaben försökte i sin tur få bukt på agitationen genom att dela ut flygblad med sin egen motpropaganda.²⁴⁷ Därmed är det troligt att *Suomen sotilas* och dess antikommunistiska skrivelser fungerade som ett komplement till flygbladen med generalstabens egen motpropaganda. Om man ska tolka det här i termer av politisk socialisation så var skribenternas avsikt att påverka läsarnas politiska åsikter och engagemang beträffande kommunistfrågan. Skribenterna förnekade emellertid att de sysslade med politik när de behandlade frågan i sina skrivelser. En anonym skribent påpekade även det att man behandlade den ”avskryvärda” kommunistfrågan i *Suomen sotilas* inte för att blanda sig i politik utan för att den kommunistiska rörelsen var en angelägenhet som berörde försvaret.²⁴⁸ Hur argumenterade skribenterna då för att visa att kommunistfrågan var en angelägenhet som försvaret hade all rätt att blanda sig i?

Skribenterna skildrade kommunisterna som ett säkerhetspolitiskt hot, som man var tvunget att avvärja för fosterlandets väl. Allt som oftast skildrade skribenterna kommunisterna som ärkefiendens hantlangare och hävdade att de enbart hade onda avsikter, alltså stämplades kommunisterna som landsförrädare. Skribenterna menade att dessa ”landsförrädare” fanns det rikligt av inom armén och ett centralt krav från försvarsanhängarnas sida var att de skulle rensas ut från armén.²⁴⁹ Att rensa ut kommunisterna eller inte låta ”kommunistiska” värnpliktiga utföra sin militärtjänstgöring på grund av deras politiska åskådning kunde sannolikt tolkas som att armén blandade sig i politik. I det Finska kommunistiska ungdomsförbundets (*Suomen kommunistinen nuorisoliitto*) hemliga tidning hade anhängarna uppmanats att inte vägra militärtjänstgöring eftersom de behövde de militära färdigheterna för att genomföra

²⁴⁶ Kronlund, *Suomen puolustuslaitos*, s. 352; Ent. vääpeli., ”Joka mies kommunistista myyräntyötä vastustamaan!”, *Suomen sotilas*, 31.10.1934.

²⁴⁷ Kronlund, *Suomen puolustuslaitos*, s. 349, 352.

²⁴⁸ ”Lujia otteita”, *Suomen sotilas*, 5.5.1928.

²⁴⁹ Heikki Paasuna, ”Paasunan pauhuja”, *Suomen sotilas*, 4.4.1931; Sotilaskasvattaja, ”Suoria sanoja sotapojille. Vaarallinen sisäinen vihollinen”, *Suomen sotilas*, 7.11.1931; ”Kommunistit pois armeijasta”, *Suomen sotilas*, 18.4.1931.

revolutionen, hävdade en anonym skribent. Heikki Paasuna uttryckte därför en oro om att man redan under åratal hade lärt de ”landsförrädiska” kommunisterna vapenhantering.²⁵⁰ Det var därför viktigt och berättigat att rensa ut dem från armén då det var riskabelt och ”farligt” att lära ”upprorsmän” vapenhantering. I ett krig mot Sovjetunionen kunde ”upprorsmännen” antingen ställa sig på fiendens sida eller rikta sina vapen mot sina egna landsmän.²⁵¹ Kommunisterna bildade också celler vilka bedrev militärspionage för Moskvas räkning.²⁵² De inhemska kommunisterna, kommunistagenterna samt cellerna i armén likställdes med ”ärkefienden” ryssen.²⁵³ Med dessa argument ”bevisade” skribenterna att kommunisterna utgjorde ett säkerhetspolitiskt hot som krävde att särskilda åtgärder skulle vidtas. Heikki Paasuna hänvisade till Sovjetunionen och att man där inte tillät ”opålitliga personer” att lära sig vapenhantering men Paasuna förnekade att Sovjetunionen kunde vara en förebild i det här sammanhanget.²⁵⁴ Jag tolkar det som att Paasuna egentligen antydde att det av förekommen anledning fanns godtagbara skäl att förfara på samma sätt som Sovjetunionen och inte tillåta kommunisterna att utföra militärtjänstgöring, då de utgjorde ett allvarligt säkerhetspolitiskt hot.

Kommunisternas kritik – en del av en konspiration

De finländska kommunisterna var ingen direkt enhetlig grupp. En del av dem var det i Sovjetunionen verksamma Finlands kommunistiska partis trogna hantlangare medan andra försökte upprätthålla en viss autonomi och verka under en inhemsk ledning.²⁵⁵ Uppenbarligen ville inte skribenterna erkänna detta utan framhävde alla inhemska kommunister som blott ”fiendens hantlangare” och ”femtekolonnare”. En anonym skribent hävdade att kommunisternas kritik mot stärkandet av försvaret egentligen ljöd på order från Moskva eftersom ett starkt försvar skulle försvåra genomförandet av världsrevolutionen. Signaturen Väapeli tänkte i liknande banor och menade att kommunisterna kritiserade ljudligast skyddskårerna eftersom de i sin tur hindrade kommunisterna från att upprätta sitt ”ryska

²⁵⁰ ”Kommunistit ja armeija. Miten isänmaankavaltajat toimivat”, *Suomen sotilas*, 7.6.1930; Heikki Paasuna, ”Paasunan pauhuja. Kommunismi armeijassa”, *Suomen sotilas*, 26.7.1930.

²⁵¹ ”Kommunistit pois armeijasta!”, *Suomen sotilas*, 18.4.1931; ”Äskeitien kommunistipaljastusten johdosta”, *Suomen sotilas*, 31.12.1927.

²⁵² ”Välttämättömiä toimenpiteitä”, *Suomen sotilas*, 28.4.1928; ”Kommunistinen kiihotustyö armeijassa”, *Suomen sotilas*, 23.7.1927.

²⁵³ H. N., ”Miksei Suomessa ole onnistunut eikä onnistu kommunistinen vallankumous?”, *Suomen sotilas*, 24.3.1928; Ent. väapeli., ”Joka mies kommunistista myyräntyötä vastustamaan!”, *Suomen sotilas*, 31.10.1934.

²⁵⁴ Heikki Paasuna, ”Paasunan pauhuja. Kommunismi armeijassa”, *Suomen sotilas*, 26.7.1930.

²⁵⁵ Selén, *Sarkatakkien maa*, s. 320.

därhussystem”.²⁵⁶ På så sätt framställdes kommunisternas kritik mot försvaret som en del av deras ”landsförrådiska plan”. Det var ”fosterlandsförrådarna” och ”fiendens hantlangare” som försökte få den breda allmänheten att tro att inget hotade Finland militärt och att man inte hade råd att upprätthålla en armé.²⁵⁷ Med det sagt stämplade skribenterna i princip alla försvarskritiker som landsförrådare vars kritik tjänade till att avsiktligt försvaga försvaret och försätta fosterlandet i fara.

För att ytterligare undergräva kommunisternas men också andra försvarskritikers auktoritet presenterade skribenterna Sovjetunionens propagandakrigsföring och dess funktionssätt. Sovjetunionen förberedde sig för att effektivt bruka den i krig genom att syssla med propaganda redan under fredstid. Yttervänsterns kritik mot försvaret hävdade skribenterna att var en del av denna fredstida propagandakrigsföring och syftet med det var att omintetgöra det finska folkets tilltro till armén och dess förmåga att försvara landet och på så sätt förbereda vägen för ryssarnas offensiv.²⁵⁸ Propagandan som spreds i armén ansågs vara en del av Sovjetunionens plan att genomföra världsrevolutionen – med propagandan rubbade man disciplinen i andra länders arméer och infiltrerade dem med egna män så att de fick militärskolning och kunde genomföra revolutionen.²⁵⁹ Kommunisterna strävade således efter att försvaga armén genom att sprida sina flygblad där och rubba disciplinen. I flygbladen uppmanade man värnpliktiga till att vägra utföra sina plikter och till och med göra uppror och mörda officerare.²⁶⁰ Skribenterna avhandlade flygbladen antagligen för att övertyga särskilt de värnpliktiga om att det inte fanns godtagbara orsaker att ta till sig flygbladens budskap, då det var blott propaganda och en del av Sovjetunionens ”ondskefulla plan”.

²⁵⁶ ”Sotilaallinen nuorisokoulutus Neuvosto-Venäjällä”, *Suomen sotilas*, 29.6.1929; Vääpeli, ”Toverihenki voimakkaaksi suojeluskunnissa!”, *Suomen sotilas*, 30.4.1921.

²⁵⁷ ”Herää, Suomi!”, *Suomen sotilas*, 20.10.1928; ”Eikö ole syytä ja varaa?”, *Suomen sotilas*, 16.7.1927.

²⁵⁸ H. N., ”Miksei Suomessa ole onnistunut eikä onnistu kommunistinen vallankumous?”, *Suomen sotilas*, 24.3.1928; M. Chodacki, ”Eräitä huomioita Puolan-Venäjän sodasta 1920”, *Suomen sotilas*, 6.12.1930.

²⁵⁹ ”Rauhan puolesta”, *Suomen sotilas*, 8.9.1928; ”Kommunistit ja armeija. Miten isänmaankavaltajat toimivat”, *Suomen sotilas*, 7.6.1930.

²⁶⁰ ”Kommunistisia vaatimuksia”, *Suomen sotilas*, 4.5.1929; Heikki Paasuna, ”Paasunan pauhuja. Kommunismi armeijassa”, *Suomen sotilas*, 26.7.1930.

Bild 1. En varning till alla värnpliktiga. Att följa flygbladens anvisningar eller ha att göra med kommunistisk verksamhet kunde vara det samma som landsförräderi. Bildkälla: Suomen sotilas, 12.5.1928.

Skribenterna svartmålade även fackföreningar och kommunistiska föreningar genom att hävda att kommunisterna bedrev ”farlig, landsförrädisk” aktivitet där.²⁶¹ Signaturen Reserviläinen varnade alla värnpliktiga för kommunistiska skolor som upprättats på order från Moskva, i vilka kommunisterna skolade blivande värnpliktiga i att syssla med agitation och militärspionage. Signaturen Reserviläinen varnade också de värnpliktiga för de kommunistiska arbetarnas bildningsföreningar (työväen opintoyhdistykset). Reserviläinen påpekade att det visserligen fanns många religiösa, ideologiska och partipolitiska föreningar som de värnpliktiga med gott samvete kunde delta i eftersom de var nyttiga och tillförde ”omväxling och stimulans” till livet i kasernen. Arbetarnas bildningsföreningar var däremot förkastliga eftersom de inte erbjöd de värnpliktiga något nyttigt utan tvärtom utnyttjade de värnpliktiga för sina egna syften. Reserviläinen hävdade att de erbjöd kaffe och andra förfriskningar, till och med alkoholdrycker, som de värnpliktiga inte med lätthet kunde få tag på annanstans och på så sätt lockades de med i föreningens ”lömska” verksamhet. På det här sättet kunde arbetarnas bildningsföreningar sedan sprida kommunismen och lura värnpliktiga till att gå med i kommunistiska partiet och bli till ”Moskvas schackpjäser”. Därför uppmanade Reserviläinen alla värnpliktiga att förhålla sig

²⁶¹ Erti Haawe, ”Raja-Karjalaa samoilemassa. Piirteitä kadettien ’talvisotaretkeltä’”, *Suomen sotilas*, 23.3.1929; ”Kommunistisia vaatimuksia”, *Suomen sotilas*, 4.5.1929.

återhållsamt till alla arbetarnas bildningsföreningar och inte stanna för att höra på medlemmarnas ”vackra prat”.²⁶² Kommunistisk ”upplysning” var inget annat än uppvigling till uppror och man avrådde strikt värnpliktiga från att följa flygbladens anvisningar eftersom det hade uttryckligen varit det samma som landsförräderi.²⁶³

Militärspionaget och propagandaverksamheten i armén gjorde att arméns antikommunistiska upplysningsarbete framstod i ännu högre grad som berättigat och nödvändigt. Det framfördes påståenden om att kommunismen hade slått rot bland unga, finska män och barn. Signaturen Alokas URR:stä menade därför att de värnpliktiga arbetarna hade nästan helt och hållet fostrats till kommunismen i de kommunistiska barn- och ungdomsorganisationerna och det var just dessa personer som utgjorde ryggraden för den sovjetiska spionage- och propagandaverksamheten i armén. Därför fanns det godtagbara skäl att satsa på arméns ”folkupplysning” då den påstods vara det effektivaste verktyget mot kommunismen och det var ytterst nödvändigt att säkerställa arméns pålitlighet.²⁶⁴

Tolkat i termer av politisk socialisation strävade skribenterna efter att framhäva kommunisternas kritik som en del av en konspiration. Med den diskursen ämnade skribenterna undergräva kommunisternas auktoritet och framhäva den kritik de framförde i politiska sammanhang eller genom propaganda som föga beaktansvärd. Genom att ”visa” hur kommunisternas propagandaarbete fungerade och vilka syften det tjänade till urholkade man kommunisternas trovärdighet. Samtidigt vittnar kritiken mot såväl kommunisterna som fredsanhängarna om att skribenterna strävade efter att stämpla alla försvarskritiska ståndpunkter och kritiska yttringar som ”landsförrädisk aktivitet”. Om kommunisternas och andra försvarskritikers kritik uppfattades som otrovärdig kunde det leda till att såväl väljarna som de värnpliktiga tog avstånd till kritiken och avstod från att ägna sig åt politisk aktivitet som undergrävde försvarets anseende eller position. En anonym skribent hävdade till och med att alla de som ansåg att stärkandet av försvaret var militarism förde fiendens sak.²⁶⁵ Eventuellt

²⁶² Reserviläinen, ”Kommunismia vastaan! Vakava sana asevelvollisille ja reserviläisille”, *Suomen sotilas*, 10.8.1929; Reserviläinen, ”Kommunistiset ’Työväen opintoyhdistykset’ ja asevelvolliset”, *Suomen sotilas*, 1.3.1930.

²⁶³ ”Kommunistinen kiihotustyö armeijassa”, *Suomen sotilas*, 23.7.1927; ”Turmiolliset opit ja asevelvolliset nuorukaisemme.”, *Suomen sotilas*, 4.10.1924.

²⁶⁴ ”Kommunistisia vaatimuksia”, *Suomen sotilas*, 4.5.1929; Heikki Paasuna, ”Paasunan pauhuja. Isänmaa herää!”, *Suomen sotilas*, 12.7.1930; ”Voiton velvoitus”, *Suomen sotilas*, 22.11.1930; T. P., ”Tärkeä työmaa. Asevelvollisen mietteitä valistustyöstä armeijassa”, *Suomen sotilas*, 17.5.1930; Heikki Paasuna, ”Paasunan pauhuja. Kommunismi armeijassa”, *Suomen sotilas*, 26.7.1930.

²⁶⁵ ”Militarismiako?”, *Suomen sotilas*, 13.4.1929.

ännade man på detta vis höja tröskeln för både allmänheten och de politiska beslutsfattarna att yttra sig kritiskt om försvaret eller delta i försvarskritisk verksamhet.

Kommunistjakt och demokrati

Regeringens hårda åtgärder mot kommunisterna, det vill säga arresteringar av kommunistiska riksdagsledamöter och ett hundratal andra kommunister exempelvis år 1923 försvagade märkbart yttervänsterns verksamhetsmöjligheter. Det fanns inte en enda kommunist i riksdagen som kunde kritisera skyddskårerna under en tid, men redan 1924 infann sig kommunisterna åter i riksdagen. Arresteringarna och rättegångarna mot landsförrädare var statsmaktens sätt att avlägsna kommunisterna från det samhälleliga beslutsfattandet.²⁶⁶ Således var det med stor sannolikhet även i försvarets intresse att kommunisterna uteslöts ur det samhälleliga beslutsfattandet och deras verksamhets förbjöds så att de inte längre skulle kunna påverka försvarets angelägenheter.

Under åren 1927–1929 utvidgade dessutom de finska kommunisterna sin offentliga verksamhet och de gick framåt i riksdagsvalen. Vid samma tid ökade också antalet antikommunistiska skrivelser i *Suomen sotilas*. Antagligen till följd av kommunisternas valframgångar yttrades det vid samma tid i *Suomen sotilas* krav på att staten skulle vidta hårda åtgärder mot kommunisterna. Man försäkrade att ett sådant förfarande inte gick emot demokratins principer, utan det var en ”oundviklig militär åtgärd” av förekommen anledning. Kommunisterna var snarare ett säkerhetspolitiskt hot än att de jagades på grund av sin politiska åskådning, antydde skribenterna. Kommunisterna hade sannolikt å sin sida hävdad att kommunistgripandena stred mot demokratins principer.²⁶⁷ Skribenterna råkade således ut för en paradox de var tvungna att kringgå. Varför stred inte kommunistjakten emot demokratins principer enligt skribenterna? Med vilka andra argument svartmålade skribenterna kommunisterna och vilka motiv kan ha legat bakom detta?

Kommunistgripandena hade kritiserats i en del tidningar och av vänstern. Det hade dessutom framförts krav på att lägga ned Detektiva centralpolisen, vars uppgift var att förhindra

²⁶⁶ Selén, *Sarkatakkien maa*, s. 198; Aapo Roselius, Oula Silvennoinen & Marko Tikka. *Svart gryning: Fascismen i Finland, 1918–1944* (Stockholm: Lind & Co, 2018), s. 98–99.

²⁶⁷ Meinander, ”Självständighetstiden”, s. 101; H. N., ”Miksei Suomessa ole onnistunut eikä onnistu kommunistinen vallankumous?”, *Suomen sotilas*, 24.3.1928; ”Välttämättömiä toimenpiteitä”, *Suomen sotilas*, 28.4.1928.

landsförrädisk aktivitet. R. A. Wrede svarade på denna kritik med att hävda att kommunismen inte var en åsiktsinriktning och Finlands kommunistiska parti var inte ett parti likt alla andra, eftersom det leddes av bolsjevikerna i Sovjetunionen och medlemmarna strävade efter att införa den ryska diktaturen i Finland. Alltså var kommunisterna inget mer än brottslingar som man inte kunde leva i fredlig samexistens med, poängterade Wrede.²⁶⁸ Wrede sålunda depolitiserade och kriminaliserade kommunisterna. Flera skribenter skildrade kommunisterna som ett hot mot demokratin med den motiveringen att de ämnade införa samma diktatur som i Sovjetunionen. Eftersom kommunisterna uppenbarligen inte stödde demokrati utan diktatur så var det fullständigt acceptabelt att i demokratins namn gå hårt åt med kommunisterna.²⁶⁹ ”Det är klart att i demokratins namn är det inte möjligt att godta det att man trampar på och river ned demokratin.”, konstaterade en anonym skribent.²⁷⁰ Med samma argument försvarade signaturen F. A. Detektiva centralpolisens ingripande mot kommunisterna och menade att varje land var illa tvunget att ha en hemlig polis som övervakade ”statens fiender”. Kommunistgripandena bevisade enligt F. A. att Detektiva centralpolisens arbete var rättfärdigat och att det uppenbarligen fanns behov för det. Kommunisternas hot var reellt och då de ämnade införa diktatur så hotade det alla medborgares välfärd, vilket antagligen även kunde sporra allmänheten till att aktivare stödja antikommunistiska åtgärder.²⁷¹

Skribenterna erbjöd också information om hur pass ”misslyckad och rå” den ryska bolsjevismen var samtidigt som de dessutom kontrasterade Finlands ”demokratiska samhällsskick” mot den ”bolsjevistiska tyrannin” i det östra grannlandet. Det skräckvälde och den misär som rådde där visade att bolsjevikerna inte hade lyckats upprätta ett jämlikt och demokratiskt samhälle i enlighet med kommunismens läror.²⁷² Kommunismens fullständiga fallissemang i Sovjetunionen visade enligt skribenterna att kommunisterna oftast hänförde sig till samhällets

²⁶⁸ Selén, *Sarkatakkien maa*, s. 327; ”Miehen puhetta”, *Suomen sotilas*, 2.6.1928; ”Kommunistien sotilasvakoilu”, *Suomen sotilas*, 9.6.1928.

²⁶⁹ ”Tilinteon hetki”, *Suomen sotilas*, 11.2.1928; ”Lujia otteita”, *Suomen sotilas*, 5.5.1928; ”Pala sieltä – toinen täältä. Kommunistien johtomiehiä”, *Suomen sotilas*, 26.1.1935.

²⁷⁰ ”Tapahtumia. Saksan kommunistit”, *Suomen sotilas*, 11.3.1933; ”Onhan toki selvää, ettei demokratian nimessä voida sallia, että demokratiaa hävitetään ja poljetaan.” ”Välttämättömiä toimenpiteitä”, *Suomen sotilas*, 28.4.1928.

²⁷¹ ”Pala sieltä – toinen täältä. Kommunistien johtomiehiä”, *Suomen sotilas*, 26.1.1935; F. A., ”Hyvä kirja – paras toveri. Tsaarinaikuisen ’Ohranan’ salaisuudet saatettu päivänvaloon”, *Suomen sotilas*, 14.4.1934; ”Kommunistista valistusta”, *Suomen sotilas*, 30.3.1929.

²⁷² Heikki Paasuna, ”Paasunan pauhuja. Vähän kommunistisesta ’valistustyöstä’”, *Suomen sotilas*, 17.3.1928; H. N., ”Miksei Suomessa ole onnistunut eikä onnistu kommunistinen vallankumous?”, *Suomen sotilas*, 24.3.1928; ”Välttämättömiä toimenpiteitä”, *Suomen sotilas*, 28.4.1928; ”Miten ’uutta’ Venäjää luodaan”, *Suomen sotilas*, 5.11.1927; ”Kansanvallan vaarallisin vihollinen”, *Suomen sotilas*, 5.11.1927.

”moraliskt svagaste grupp” och var fullständigt oförmögna att skapa ett bättre eller ens dugligt samhälle.²⁷³

Demoniseringen av kommunisterna tjänade till syftet att bevisa hur pass grymma ”barbarer” de var och att de tillhörde ”samhällets slödder”. Exempel på det var fallet med ”landsförrädaren Toivo Antikainen”, som först hade stridit på de rödas sida under inbördeskriget och år 1922, under ett av frändefolkskrigen, hade hans röda kompani tillfångatagit ”hjalteynglingen” Antti Marjoniemi. Det framfördes påståenden om att Marjoniemi sedan på Antikainens befallning hade bränts levande på bål. Toivo Antikainen hade skolats i Sovjetunionen och kom till Finland för att leda Finlands kommunistiska partis underjordiska aktivitet i landet. Han hade knappt hunnit börja vara verksam innan Detektiva centralpolisen kom honom på spåren. Mordanklagelserna blev ett lämpligt verktyg för att göra Antikainen ofarlig och samtidigt varna alla andra kommunister. Mordet på ”hjalteynglingen Marjoniemi” bevisade att ifall bolsjevismen åter fick fotfäste i Finland så skulle det leda till blodbad likt det år 1918 – bolsjevikernas grymhet var gränslös.²⁷⁴ Dessa argument tycktes bekräfta signaturen Alokas URR:stä poäng om att kommunismen inte förmådde rätta till de samhälleliga problemen utan bara förvärrade dem. Bolsjevikerna hade i Sovjetunionen fått till stånd enbart mord, våld, ekonomisk katastrof och andligt mörker. Samma sak kunde de även få till stånd i Finland ifall deras hot inte blev avvärjt.²⁷⁵ Bolsjevismen innebar inget annat än ett klassvälde och klassförtryck och de ämnade inte bygga ett samhälle som var lika demokratiskt som den västerländska rättsstaten, poängterade en anonym skribent.²⁷⁶

Tolkat i termer av politisk socialisation tjänade demoniseringen till att få väljarna att uppfatta kommunismen som ett fullständigt otänkbart alternativ och att de hade skäl att ta avstånd till ideologin och dess anhängare. Genom att skildra kommunismen som en dekadent ideologi och dess anhängare som blott ”barbarer och kriminella” försökte man eventuellt skapa tvivel på kommunisternas förmågor att skapa ett bättre samhälle och få väljarna att avstå från att rösta på dem. Med att framställa kommunisterna som ett hot mot demokratin ämnade skribenterna troligen blåsa upp det kommunistiska hotet och få allmänheten att godkänna omfattande

²⁷³ Heikki Pasuuna, ”Punainen painajainen”, *Suomen sotilas*, 2.3.1929; ”Huomioita. Levottomuutta täynnä”, *Suomen sotilas*, 14.7.1934.

²⁷⁴ Kalemaa, *Sankareita vai pelkureita*, s. 130; ”Huomioita. Barbaarinen teko”, *Suomen sotilas*, 1.4.1935 nummer 7; ”Pala sieltä – toinen täältä. Raakuuden huippu”, *Suomen sotilas*, 1.3.1936 nummer 6.

²⁷⁵ T. P., ”Tärkeä työmaa. Asevelvollisen mielteitä valistustyöstä armeijassa”, *Suomen sotilas*, 17.5.1930; ”Bolshevismmin vaarallisin vihollinen – valistus.”, *Suomen sotilas*, 11.11.1922.

²⁷⁶ ”Kansanvallan vaarallisin vihollinen”, *Suomen sotilas*, 5.11.1927.

åtgärder mot kommunisterna och deras verksamhet. Inga kommunister i riksdagen hade inneburit att kommunisterna inte skulle kunna motarbeta försvaret på en politisk nivå. Ingen kommunistisk verksamhet hade inneburit att den kommunistisk propagandan i armén skulle avta och kommunisterna skulle sannolikt inte heller bli flera till antalet. Samtidigt tjänade kontrasteringen mellan Finlands demokratiska samhällsskick och Sovjetunionens ”grymma diktatur” till att göra klart för de politiskt ”opålitliga” läsarna och väljarna att det var fördelaktigt att lojalt försvara Finland och att uppfatta Finland som sitt fosterland, trots att det var ”vitt”. Skribenterna antydde troligen att alla medborgare oberoende av klasstillhörighet hade mera nytta av det att Finland behöll sitt demokratiska rättssamhälle, med alla sina friheter och rättigheter, och inte blev bolsjeviserat, vilket hade inneburit misär och diktatur.

Kommunismen i sig var en utmärkt fiende och ett vinnande koncept som i slutet av 1920-talet enade nästan hela det nationella politiska fältet i avsky för kommunismen. Av skrivelserna och skribenternas argumentation att döma kunde det även ha varit ett vinnande koncept beträffande försvarsfrågan. En gemensam fiende kunde ena beslutsfattarna och väljarna i försvarsdebatten om att det var fördelaktigt att upprätthålla ett starkt försvar som höll bolsjevikerna bakom östgränsen, vilket tryggade Finlands demokratiska samhällsskick. Att tysta yttervännen var sannolikt ett av de huvudsakliga syftena bakom skribenternas antikommunistiska skrivelser då särskilt vänstertidningar gärna publicerade skandaliserade skrivelser om armén och kritiserade skarpt försvaret.²⁷⁷ Således var målet att få kommunisternas kritik att förlora sin trovärdighet och ljuda som för döva öron. Syftet med skribenternas kritiska skrivelser om alla försvarskritiker torde tydligast illustreras av skribenten Armas J. Pullas resonemang. Han hävdade att man hjälpte de ”dekadenta” kommunisterna att komma till makten genom att försvaga försvaret, tro på vänstern och tillåta personer likt Pentti Haanpää att även i fortsättningen svartmåla försvaret.²⁷⁸

Arméns missförhållanden

Författaren Pentti Haanpää (1905–1955) föddes i en bildad bondefamilj i norra Finland. Han själv utbildade sig aldrig högre men trots det blev hans debut som författare tämligen framgångsrik. Hans tre verk fick under åren 1925–1927 mestadels positiva recensioner. Under den tiden hade han även utfört sin militärtjänstgöring på en garnison ute i ödemarken nära

²⁷⁷ Roselius, Silvennoinen & Tikka, *Svart gryning*, s. 100; Kalemaa, *Sankareita vai pelkureita*, s. 92.

²⁷⁸ Armas J. Pulla, ”Tosiasioita Neuvosto-Venäjäältä”, *Suomen sotilas*, 5.1.1929.

östgränsen. Militärtjänstgöringen blev för Haanpää en upplevelse som fick honom att känna en djup indignation över de undervisningsmetoder som brukades i armén på den tiden. Hans erfarenheter av armén mynnade senare ut i verket *Kenttä ja kasarmi* som han gav ut år 1928. Verket i sig är en novellsamling vars fiktiva berättelser utgör en kombination av expressionism och psykologisk realism. I dessa noveller skildrar Haanpää militärtjänstgöringen som en tid präglad av umbärande, våld och sadism vilket överhuvudtaget inte var till nytta för de värnpliktiga. När verket sedan gavs ut på hösten 1928 resulterade det i en stor skandal. Det var specifikt Haanpääs mycket fientliga inställning till armén som gjorde verket så kontroversiellt. Det började till och med framföras krav på att alla utgåvor av verket skulle konfiskeras. Trots det sålde boken rätt bra.²⁷⁹ Problemet för försvaret var förmodligen att Haanpääs *Kenttä ja kasarmi* inte var den enda negativa arméskildringen som cirkulerade och det antagandet stöds av ett stort antal skrivelser i *Suomen sotilas*, vilket jag visar i detta underkapitel.

Genom hela 1920-talet förekom det i dagspressen rapporter om missförhållanden i armén. Det var frågan om undermåliga och hälsovådliga boendeförhållanden, bristfällig hälsovård samt dålig behandling av de värnpliktiga. Missförhållandena debatterades även av såväl vänstern som de icke-socialistiska ledamöterna i riksdagen.²⁸⁰ Skandaler och missförhållanden kunde undergräva försvarets legitimitet, särskilt som man uppenbarligen i de försvarsvänliga kretsarna önskade att armén inte skulle uppfattas som enbart ett nödvändigt ont. Det var önskvärt att försvaret stöddes aktivt och var uppskattat av folket. Särskilt orolig verkar man ha varit över det att man förhöll sig negativt mot armén även i bildade kretsar. Sannolikt med detta i åtanke hävdade en anonym skribent att man inte bara skulle söka efter brister i försvaret, utan samhällets ”felaktiga” förhållningssätt till försvaret utgjorde liksom en brist som borde rättas till. ”För att uppnå [...] vår orubbliga försvarsberedskap måste armén få känna och veta att den stötts av en andlig ryggrad som utgörs av alla medborgarkretsarnas förståelse och sympati.”²⁸¹ Hur och varför besvarade då skribenterna kritiken beträffande missförhållandena i armén?

De negativa skildringarna kunde förmodligen bidra till att bekräfta socialdemokraternas, kommunisternas och antimilitaristernas kritik mot armén som sann och berättigad. Det kunde eventuellt leda till att kommunisterna och antimilitaristerna åtnjöt ett allt större stöd. Därför

²⁷⁹ Ahlbäck, *Manhood and the Making of the Military*, s. 147–148.

²⁸⁰ Ahlbäck, *Manhood and the Making of the Military*, s. 60–62.

²⁸¹ ”Voidakseen saavuttaa [...] horjumattoman puolustusvalmiutemme, täytyy armeijan saada tuntea ja tietää, että sen tukena on kaikissa kansalaispiireissä ymmärtämyksen ja myötätunnon muodostama henkinen selkäranka”. ”Yleisestä suhtautumisestamme puolustuslaitokseemme”, *Suomen sotilas*, 4.4.1925.

utgjorde de negativa skildringarna av armén och skyddskårerna i pressen och skönlitteraturen ett hot som kunde rubba allmänhetens acceptans av försvaret och värnplikten. Det i sin tur kunde leda till att väljarna och beslutsfattarna inte gjorde val och inte fattade beslut som gynnade försvaret. I praktiken kunde det innebära nedskärningar i försvarets anslag eller att värnplikten och den stående armén byttes ut till ett annat system, vilket exempelvis socialdemokraterna hade tankar om. Å ena sidan motsatte sig skribenterna kritiken genom att hävda att arméns missförhållanden och brister ständigt överdrevs. Å andra sidan erkände somliga skribenter i *Suomen sotilas* att missförhållandena i armén var verkliga och att det som lyftes fram i dagspressen inte var helt grundlöst. Men allt som oftast pekade man ut utomstående som skyldiga samtidigt som man betonade att armén nog strävade efter att rätta till missförhållanden. Somliga skribenter menade att försvarets ringa anslag bromsade förbättringarna. En anonym skribent konstaterade därför att "[...] om armén inte får tillräckligt med pengar så då kan man inte heller kräva att allt ska vara perfekt".²⁸²

Skribenterna hävdade också frekvent att pressen inte skildrade arméns förhållanden på ett verklighetstroget sätt, med andra ord ansåg man att pressens uppgifter var falska eller avsiktligt förfälskade exempelvis i syfte att tjäna pengar, som signaturen Y. J. uttryckte det.²⁸³ Anmärkningsvärt är att det var främst vänsterpressen som publicerade skandalartade artiklar om armén. Därför publicerades det i *Suomen sotilas* med jämna mellanrum skrivelser där man kommenterade, oftast i kritisk och nedlåtande ton, sådant som skrivits i främst vänstertidningar angående militära angelägenheter. Juoseppi Luutahäntä påpekade att vänsterpressen för det mesta publicerade skrivelser om armén i Pentti Haanpääs anda och att de år efter år erbjöd sina läsare "osanna skräckhistorier" om armén". Samma skribent konstaterade att när speciellt de unga läsarna hade "förgiftats" med dylika skräckhistorier så skulle de också ha svårt med att utföra sin militärtjänstgöring. Samma sak gällde alla uttalanden i pressen om att försvaret var onödigt att upprätthålla. Även det påståendet hävdades bidra till att ungdomarna inte utförde sin värnplikt på ett tillfredsställande sätt. En anonym skribent försäkrade att det nog var acceptabelt att yttra sig om armén med tanke på att Finland var ett demokratiskt land men

²⁸² "[...] jos armeija saa rahaa riittämättömästi, ei myöskään saa vaatia, että kaikki silloin on täydellistä".

"Vartenotettavia huomautuksia", *Suomen sotilas*, 21.1.1928; "Propagandaa armeijan hyväksi!", *Suomen sotilas*, 30.7.1927; "Miltä kasarnit näyttävät naapurimaassa", *Suomen sotilas*, 6.11.1926.

²⁸³ Y. J., "'Omaisten päivät'", *Suomen sotilas*, 13.7.1929.

kritiken mot armén var ”missbruk av yttrandefriheten” eftersom kritiken aldrig var konstruktiv och störde arméns arbetsro.²⁸⁴

En arbetartidning hade kritiserat militarismen och livet i kasernen och med motiveringen att dessa gjorde de unga männen råa och förslappade. Åter besvarades arbetartidningens kritik med argument om att det inte var konstigt att de unga männen for illa i armén om de hela tiden matades med enbart negativa skildringar av armén. Man hävdade att de som skarpt kritiserade och spred skräckhistorier om armén var ”ofosterländska” och rentav ”kriminella” som var fientligt inställda till samhället. De yttrade sig ytterst kritiskt även om saker och ting var rimligen i ordning. En anonym skribent spekulerade att dessa kritiker yttrade sin kritik som en hämnd för att de känt sig ”kränkta” av disciplinen i armén. Man upprepade att armén inte heller var tänkt att vara en plats där man blev bortskämd och enbart roade sig.²⁸⁵

Man hävdade dessutom åter att bakom kritiken låg någon form av konspiration – det var propaganda vars syfte var att förstöra arméns rykte, försvaga försvaret och vända den allmänna opinionen mot armén. Kritiken förklarades därmed vara ”kriminell aktivitet”.²⁸⁶ Juoseppi Luutahäntä kritiserade en arbetarskribent som uttalat sig kritiskt om armén och hävdade att Moskvas hantlangare nog såg till att det inte rädde brist på skräckhistorier om armén och frågade sig om Moskva hade utlovat ifrågavarande arbetarskribent en ”kommisarielön i Sovjetfinland”.²⁸⁷ Pentti Haanpääs skildring av armén kritiserades för att vara alldeles för ensidig eftersom den inte alls tog upp några positiva aspekter och var ”partisk”. Signaturen E. K. påpekade att beaktansvärd kritik alltid strävade efter objektivitet och det villkoret uppfyllde inte Haanpää, alltså var det inte värt att ta hans kritik på allvar. Man hävdade att Haanpää starkt generaliserade enstaka fall. Heikki Paasuna hävdade skämtsamt att verkets originalspråk egentligen var ryska och att Haanpää snarare skildrade förhållandena i röda armén.²⁸⁸ Med det antydde Paasuna att Haanpää sannolikt var ”rysse”, med andra ord förde han fiendens sak genom att kritisera armén på det vis han gjorde. Därmed betonade Paasuna att Haanpääs kritik var allt annat än saklig.

²⁸⁴ Kalemaa, *Sankareita vai pelkureita*, s. 92; ”Laiminlyöty kasvatustehtävä”, *Suomen sotilas*, 3.11.1928; ”Työrauhan puolesta”, *Suomen sotilas*, 10.11.1928; Juoseppi Luutahäntä, ”Luutahännän leimauksia. Palvelukseen astuminen”, *Suomen sotilas*, 21.9.1929.

²⁸⁵ ”Järjestelmänkö vika?”, *Suomen sotilas*, 18.2.1928; ”Mikä on totuus?”, *Suomen sotilas*, 27.10.1928.

²⁸⁶ ”Antimilitaristinen propaganda”, *Suomen sotilas*, 2.3.1929; ”Pala sieltä – toinen täältä. Yhä vain häpäisyjä!”, *Suomen sotilas*, 14.1.1933.

²⁸⁷ Juoseppi Luutahäntä, ”Luutahännän leimauksia. Haukkumisia”, *Suomen sotilas*, 2.3.1929.

²⁸⁸ H. Paasuna, ”Paasunan pauhuja. Kiittämättömyys”, *Suomen sotilas*, 3.11.1928; E. K., ”Armeijan häpäisyä. Mietteitä Pentti Haanpään tekeleestä ”Kenttä ja kasarmi””, *Suomen sotilas*, 27.10.1928.

Signaturen Jupisteeri spekulerade att det var ”bortskämda morsgrisar” som hade det på alla sätt svårt att anpassa sig till armén och spred rykten om hur usla förhållanden rådde där. I Jupisteeris skrivelse, liksom i flertalet andra dylika skrivelser som tillrättavisade ”felaktiga uppfattningar” om förhållandena i armén, brukade skribenterna oftast även betona vilka förbättringar som hade åstadkommit. Jupisteeri hävdade att kosten var rätt bra och likaså munderingen men att det förstås ännu fanns mindre angelägenheter som borde rättas till. Skribenten hänvisade också till forskning som visade att mellan åren 1919 och 1927 hade de finländska soldaternas kroppsvikt gått upp med i genomsnitt tre kilogram medan de utförde sin värnplikt. ”Vad säger ni till det? Inte skulle väl soldatgossarna gå upp i vikt och bli tjockare om det faktiskt rådde här i armén sådana usla förhållanden som dessa morsgrisar, deras mammor och fastrar och mostrar inbillar sig att det gör”, konstaterade skribenten och uttryckte en önskan om att man skulle sluta klaga när denna forskning uppenbart bevisade att soldaterna mådde väl.²⁸⁹ Det att soldaterna emellanåt fick utstå hunger och kyla ansågs vara ett nyttigt uthållighetsprov, som testade männens sedliga kondition och hur pass väl de kunde anpassa sig till fördel för det gemensamma bästa. Felet låg också i hemmet, då mammorna skämde bort sina söner och då var det inte undra på att sönerna upplevde militärtjänstgöringen som rena rama tortyren.²⁹⁰

Som motvikt till de negativa skildringarna av armén kontrasterade somliga skribenter den samtida militärtjänstgöringen mot den historiska motsvarigheten. Man framhävde hur ”lätt” militärtjänstgöringen var för de samtida värnpliktiga jämfört med hur förfädernas militärtjänstgöring. Förfäderna hade varit tvungna att vara soldat på livstid och dessutom brukade de sin egen jord för att tjäna sitt dagliga bröd. De samtida värnpliktiga fick bo ”bekvämt” i kaserner under sin, märk väl, ”korta” tjänstgöringstid. De värnpliktiga var väl omhändertagna i armén då staten försåg dem med alla de ”bekvämligheter” som förfäderna inte hade haft tillgång till. Signaturen Vartiopäällikkö försökte få den samtida disciplinen att verka lindrig genom att skildra de brutala kroppsstraff som tidigare hade tillämpats i militära sammanhang, exempelvis gatlopp. ”Numera är straffen rätt humana och lindriga, kanske till och med för lindriga [...] Kroppsstraff godkänns vanligtvis inte ens i princip: man anser att de är skamliga och sänker människovärdet”, konstaterade Vartiopäällikkö. Anders Ahlbäck menar

²⁸⁹ ”Mitäs sanotte? Ei kai sotapojat lihoisi ja paisuisi, jos täällä armeijassa tosiaan vallitsisi sellaiset kurjat olot, kuin miksi nuo mammanpojat ja heidän mammalsansa ja tätinsä ja musterinsa kuvittelevat”. Jupisteeri, ”Voi, voi niitä sotamiesparkoja!”, *Suomen sotilas*, 11.8.1928.

²⁹⁰ Antti Paloposki, ”Ravintokysymys”, *Suomen sotilas*, 28.11.1931; ”Sotilaan vapaudesta”, *Suomen sotilas*, 1.11.1937 nummer 23.

att berättelserna om de umbäranden jägarna tvingades stå ut med på den tyska östfronten kunde användas för att legitimera den hårda behandlingen av de värnpliktiga.²⁹¹ Eventuellt fyllde berättelserna om förfädernas militärtjänstgöring samma funktion som jägarberättelserna.

Signaturen A. S. sammanfattade väl de flesta skribenters resonemang genom att påpeka att det var främst ”vissa försvarskritiska kretsar” som överdrev alla fel och brister de kunde finna. Därtill generaliserade de enstaka fall, med vilket avsågs exempelvis fall då skyddskårister hade upprätt berusade. En anonym skribent till och med avrådde allmänheten från att offentligt diskutera arméns missförhållanden, även om det handlade om saklig kritik. Skribenten ansåg att kritiken framfördes på ”fel sätt” och att det var ansvarslöst, då kritiken kunde påverka negativt försvarsviljan. Denna skribent visade således hur man kunde på ett mera diskret sätt uppmana allmänheten att hålla tyst om missförhållandena i armén.²⁹² Signaturen Maanpuolustaja påminde om att i det moderna kriget skulle hela nationer, det vill säga armén och folket tillsammans gå i strid, men det tenderade man glömma bort när tillvaron länge hade präglats av fred och välfärd. Armén var fortfarande den enda tryggheten och dess rykte och ”heliga sak” var inget som man fick skända, påpekade Maanpuolustaja och antydde att ingen medborgare således hade skäl att yttra sig alldeles för kritiskt om försvaret.²⁹³

Sammanfattning

Freds rörelsen såg armén som odemokratisk och demoraliserande medan antimilitaristerna jobbade för att lägga ner armén och motsatte sig all form av militarism. I Fredsförbundets språkrör yttrades krav på en nedläggning av armén och avskaffande av militär ungdomsfostran. Ifrågavarande tidning publicerade otaliga negativa skildringar av militärtjänstgöringen. Uppenbarligen upplevde försvarsanhängarna fredsanhängarnas och antimilitaristernas verksamhet som ett hot mot försvaret då deras verksamhet hotade att vända den allmänna opinionen i en mera försvarskritisk riktning, vilket i sin tur kunde rubba allmänhetens stöd och acceptans gentemot försvaret. Det kunde i slutändan leda till att man på politisk nivå gick in för

²⁹¹ ”Nykyään ovat rangaistukset yleensä varsin inhimillisiä ja lieviä, ehkä liiaksikin. [...] Ruumiinrangaistusta ei yleensä hyväksytä edes periaatteessa: sitä pidetään häpeällisenä ja ihmisen arvoa alentavana”. Vartiopäällikkö, ”Pari tuokiokuvaa 100 vuotta sitten”, *Suomen sotilas*, 7.5.1927; Vanha karoliini, ”Kirjeitä sotapojille”, *Suomen sotilas*, 22.3.1924; Erik Lindh, ”Sotilaan elämästä rauhanaikana”, *Suomen sotilas*, 4.8.1923; Ahlbäck, *Manhood and the Making of the Military*, s. 96.

²⁹² ”Yleisestä suhtautumisestamme puolustuslaitokseemme”, *Suomen sotilas*, 4.4.1925; A. S., ”Arka asia”, *Suomen sotilas*, 25.4.1925.

²⁹³ Maanpuolustaja, ”Armeija ja kansa. Vakavat muistot velvoittavat!”, *Suomen sotilas*, 20.9.1930.

att fatta negativa beslut för försvarets del. Förmodligen av denna orsak gick skribenterna in för att i sina skrivelser kritisera och svartmåla fredsanhängarna. Skribenterna betonade fredsideologins ”omöjlighet” genom att framhäva krig som något oundvikligt. Det bottnade i okontrollerbara naturliga krafter i människans väsen, som till exempel egoism och girighet. Krig var egentligen kamp om existens vilket gjorde att en evig fred var omöjlig att uppnå. Nedrustning var helt otänkbart då fienden direkt skulle anfälla Finland och slakta det finska folket, varnade skribenterna. Georgiens öde lyftes fram som varningens exempel på det. Upprustning framhövdes som ett mera ändamålsenligt alternativ eftersom upprustning kunde förebygga militära angrepp utifrån. Fredsanhängarnas auktoritet undergrävdes och deras kritik tystades genom att de stämplades som ”landsförrädare”. Skribenterna hävdade att de antingen medvetet och avsiktligt eller omedvetet och oavsiktligt var fiendens hantlangare. Bolsjevikerna kunde ha nytta av att man i flera länder ägnade sig åt pacifism och försummade sitt försvar så att de lättare kunde genomföra världsrevolutionen. Antimilitaristiska tillställningar och vapenvägrare förklarades vara brottslig verksamhet sannolikt för att få allmänheten att ta avstånd från dylik verksamhet.

Kommunisterna motsatte sig all form av militarism och även de krävde nedrustning och att försvaret skulle avskaffas. Dessutom anklagades kommunisterna för att sprida flygblad med ”fredsideologiska och antimilitaristiska” budskap i armén. Armén hade därför ett intresse av att kommunisterna stängdes ut ur det politiska beslutsfattandet och att deras verksamhet upphörde. Kommunisterna stämplades som landsförrädare och fiendens hantlangare då skribenterna hävdade att de bedrev militärspionage i armén för Moskvas räkning. De var upprorsmän som kunde utgöra ett hot i en krigssituation ifall de ställde sig på fiendens sida. De framställdes således som ett säkerhetspolitiskt hot som försvaret hade all rätt att åtgärda, alltså var det inte frågan om det att försvaret sysslade med politik. Skribenterna avsåg att undergräva kommunisternas auktoritet och på så sätt tysta deras kritik genom att stämpla kommunisterna som landsförrädare och hävda att deras kritik var en del av Sovjetunionens propagandakrigsföring. Man varnade de värnpliktiga för att deltagande i kommunistisk verksamhet kunde betraktas som landsförräderi.

Kommunisterna svartmåladades genom att de depolitiserades och demoniserades. Kommunismen var ingen åsiktsinriktning och dess anhängare var ”barbarer och kriminella” som inte förmådde skapa ett bättre samhälle. De stödde enbart diktatur och hotade att omindetgöra demokratin och därmed var det berättigat att gå hårt åt med kommunisterna. Skribenterna ämnade sannolikt

med demoniseringen få läsarna och allmänheten att fullständigt ta avstånd från ideologin och dess anhängare samt acceptera hårda åtgärder mot kommunisterna. Därtill var eventuellt syftet med presentationerna av Sovjetunionens misär och grymma diktatur att få allmänheten och särskilt de politiskt opålitliga medborgarna att acceptera det vita Finland som sitt fosterland och se det som värt att försvara.

Något som hotade bekräfta kommunisternas, antimilitaristernas och fredsanhängarnas kritik samt rubba allmänhetens acceptans och stöd gentemot försvaret var negativa skildringar av armén. Det var frågan om rapporter gällande missförhållanden i armén, vilka publicerades i dagspressen och litteraturen. Skribenterna erkände delvis missförhållandena men pekade på skyldiga som inte fanns i försvarets led. Pressen beskylldes för att överdriva och det påstods att missförhållandena berodde på dålig finansiering. Även i det här fallet ansåg skribenterna att bakom de negativa skildringarna låg en konspiration vars syfte var att försvaga försvaret och vända den allmänna opinionen mot försvaret. Skribenterna avrådde allmänheten från att yttra osaklig kritik mot armén eftersom det kunde negativt påverka försvarsviljan. Avslutningsvis kan det konstateras att skribenterna strävade efter att skildra alla försvarskritiker som ”landförrädare” vilka med sin kritik antingen avsiktligt eller oavsiktligt förde fiendens sak.

6. Sammanfattning och slutsatser

Syftet med min studie var att kartlägga militärtidskriften *Suomen sotilas* politiska dimension, det vill säga dess deltagande i försvarsdebatten under mellankrigstiden. Tidigare forskning har mestadels tagit avstamp i genushistoriska teorier medan jag tillämpade på källmaterialet politisk socialisation som teoretisk infallsvinkel. Till skillnad från andra forskare har jag utgått ifrån att skribenterna ämnade att politiskt socialisera inte enbart de värnpliktiga utan en betydligt bredare läsarkrets, nämligen de värnpliktigas anhöriga och hela folket. Härmed har jag också problematiserat försvarets etablering i det finska samhället. Skribenternas skrivelser vittnar om att man var tvungen att övertyga den breda allmänheten om försvarets nödvändighet samtidigt som alla försvarsanhängare var tvungna att försvara sig mot anklagelser om militarism och krigshets. Eftersom varken armén eller skyddskårerna fick blanda sig i politik var skribenterna tvungna att vid flera tillfällen betona att de med sina skrivelser inte blandade sig i politik. Däremot, som jag visat i denna avhandling, gjorde de de facto det med sitt deltagande i försvarsdebatten.

I vilken riktning och hur försökte skribenterna i Suomen sotilas påverka och styra läsarnas opinion beträffande försvarsfrågan? Hur förväntade de sig att läsarna möjligtvis skulle politiskt agera? Jag betraktade militärtidskriften i sig som en politisk socialisationsagent, genom vilken skribenterna bedrev politisk socialisation, det vill säga en slags medborgarfostran. Militärtidskriften utgav sig för att vara en del av det ”vita” och delvis antikommunistiska upplysnings- och fostringsarbete som bedrevs i armén för att säkerställa att soldaterna blev ”fosterländskt sinnade” och politiskt lojala mot det vita Finland. En generell slutsats är att även om vissa skribenter frekvent påpekade att de inte sysslade med politik så gjorde de det ändå, då de strävade efter att styra den allmänna opinionen och allmänhetens politiska engagemang beträffande försvarsfrågan. Följaktligen deltog skribenterna tämligen aktivt i den samhälleliga försvarsdebatten för att vända den allmänna opinionen till fördel för försvaret. Skribenterna behandlade även kommunistfrågan eftersom den hängde nära samman med försvarsfrågan. Jag tolkade det som att *Suomen sotilas* fyllde en politisk funktion, då den som en politisk socialisationsagent, kommunicerade till läsarna ”rätt slags” politisk information i anslutning till försvarsdebatten för att läsarna (väljarna) och i slutändan beslutsfattarna skulle agera politiskt till fördel för försvaret.

Läsarna, det vill säga den breda allmänheten skulle anta ett positivt förhållningssätt till försvaret genom att de insåg försvarets absoluta nödvändighet och det var ett budskap som skribenterna frekvent förde fram i sina skrivelser. Skribenterna förväntade sig antagligen också att läsarna efter att de inhämtat den ”rätta informationen” gällande försvarsfrågan skulle ta avstånd från all ”försvarskritisk” verksamhet och ideologier som med sina försvarskritiska ståndpunkter hotade försvarets legitimitet. Det kunde exempelvis vara frågan om kommunism, antimilitarism, fredsideologin och pacifism. Antagligen förväntade sig skribenterna att läsarna, med andra ord väljarna, inte röstade på beslutsfattare som ämnade försvaga försvaret och att läsarna tog avstånd till fredsanhängarnas, kommunisternas och antimilitaristernas verksamhet.

Med vilka argument motiverade skribenterna att armén och skyddskårerna samt militärtjänstgöring under fredstid var absolut nödvändiga för Finland att upprätthålla? Finländarnas förhållningssätt till försvaret var ytterst motstridigt. Inbördeskrigets fador var i färskt minne och nationen var delad i vinnare och förlorare. Den nationella armén och skyddskårerna associerades med de vitas seger och de våldsamheter som ägt rum under inbördeskriget. Vänstern förhöll sig kritiskt till såväl armén som skyddskårerna bland annat av dessa orsaker men också av ideologiska skäl. Socialisterna och kommunisterna fruktade att armén och skyddskårerna skulle bli till överklassens förtrycksinstrument, ett hot mot folkväldet, och att armén inte var till nytta för de unga männen. Vissa socialister ansåg att Finland inte behövde eller hade råd att upprätthålla ett försvar. Över partigränserna verkade det råda ett allmänt tvivel på Finlands chanser att stå emot de omgivande, militärt överlägsna stormakterna. De flesta värnpliktiga kom från vänstersinnade hem och hade antagligen snappat upp de socialistiska pacifistiska och antimilitaristiska tankesätten. Fredsanhängarna ansåg att eftersom Finland inte hade en chans att klara sig i framtida krig så var försvaret onödigt och kunde avskaffas. För att mura fast arméns och skyddskårernas position i det finska samhället och statskroppen behövde skribenterna övertyga de tvivlande väljarna om att bägge institutionerna var absolut nödvändiga att upprätthålla. Det var nödvändigt att de värnpliktiga och den breda allmänheten utvecklade ett positivt förhållningssätt till försvaret så att det skulle åtnjuta deras konkreta stöd vilket tog sig bland annat uttryck i politiskt engagemang som gynnade försvaret.

Först och främst skulle armén och skyddskårerna associeras med fred och trygghet och inte krig. Skribenterna var även tvungna att understryka att de inte förespråkade militarism eller krigiskhet och att armén eller skyddskårerna inte var militarism eller avsedda för att starta krig. Ett positivt förhållningssätt till försvaret förutsatte att man allmänt associerade det med fred

och trygghet istället för krig och våld. Skribenterna framhävde soldaterna som väktare av den interna freden och betonade att armén tryggade freden genom att förebygga krig. Skyddskåreerna hävdade man att var "fosterlandskärlek" i praktiken och tillsammans med armén utgjorde de konkreta exempel på en stats "självbevaringsdrift" och en stat hade rätt till att utöva "självförsvar" på dylikt vis. Genom att hålla fienden borta kunde man trygga alla medborgares rättigheter och skydda deras egendom. Ifall ryssen intog landet skulle diktatur införas, varnade skribenterna. Således försvarade armé och skyddskåreerna indirekt demokratin och värnade om det gemensamma bästa. Då skyddskåreerna värnade om det "gemensamma bästa" visade det att de inte gagnade enbart en samhällsklass intressen eller upprätthöll en diktatur. Eftersom den "inre fienden" ämnade förgöra demokratin och inte värnade om det gemensamma bästa så var skyddskåreernas kontroversiella kamp mot dem rättfärdig. Båda försvarsinstitutionerna framhävdes som "klassneutrala" till sin natur, med andra ord betonade man att män från alla samhällsklasser deltog i arméns och skyddskåreernas verksamhet. Försvaret av demokratin och institutionernas klassneutralitet visade att försvaret värnade om det gemensamma bästa och inte var ett hot mot demokratin. Försvaret framhävdes följaktligen som samhällets främsta trygghetsfaktor.

Historien visade att även små nationer kunde besegra jättar men det krävde att den finländska armén skulle vara utomordentligt tränad och utbildad. Enbart genom fredstida förberedelser i form av militärtjänstgöring kunde Finland uppnå detta mål och skapa sig chanser att klara sig i krig mot överlägsna fiender. Genom militärtjänstgöringens och skyddskårsverksamhetens idrottsfostran skapades vältränade soldater som skulle klara av det moderna krigets påfrestningar. Idrotten hängde sålunda ihop med militär framgång och det motiverade ytterligare behovet av militärtjänstgöring eftersom militärträning i sig hävdades vara en utmärkt form av idrottsfostran. Under militärtjänstgöringen utvecklades soldaternas offervilja, försvarsvilja, fosterlandskärlek och tapperhet – andliga egenskaper som också utgjorde de främsta förutsättningarna för små nationer att klara sig i krig. "Den rätta andan" var minst lika avgörande i krig som att förfoga över de bästa vapnen. Således lönade det sig för Finland att upprätthålla sitt försvar och stärka det eftersom armén och skyddskåreerna i sig utgjorde landets främsta förutsättning för att försvara sig mot överlägsna fiender.

Skyddskåreerna och armén framställdes som allmännyttiga institutioner, alltså bringade de samhället även annan nytta än enbart militär. De unga männen lärde sig nyttiga färdigheter inför livet, de kunde till och med skaffa en yrkesutbildning och de som hade bristfällig folkbildning

kunde komplettera den med arméns elementärutbildning. Armén var som en ”folkakademi” och var lika mycket en skola inför livet som för krig betonade skribenterna. Via armén och skyddskårerna spreds idrotten till folket och bidrog till att skapa en livskraftig nation. Militärtjänstgöringen hävdades ha direkta hälsoeffekter för de värnpliktiga. Således framhölls armén och skyddskårerna som allmännyttiga institutioner som deltog aktivt i folkhälsoarbetet och folkbildningen. Armén var rentav livsviktig för institutionen eftersom där upprätthölls nationalandan och värnpliktsarmén var det främsta redskapet med vilket man förmådde väcka fosterlandskärleken och till och med ena det splittrade folket.

Hur legitimerade och motiverade skribenterna upprustning och militarisering? Med vilka argument opponerade de sig mot all aktivitet som innebar negativa följder för försvarets del?

Dorpatfreden 1921, icke-angreppsavtalet med Sovjetunionen 1932 samt optimismen beträffande Nationernas förbunds möjligheter att trygga de mindre staternas säkerhet skapade legitimitetsproblem för försvaret. Dorpatfreden och optimismen gällande Nationernas förbund ledde till nedskärningar i försvarsutgifterna, krav på förkortning av tjänstgöringstiden och gjorde det svårare för försvaret att erhålla materiellt stöd. Skribenterna konstruerade och brukade militära hotbilder i sin retorik för att undergräva fredsoptimismen. Trots icke-angreppspakter och fredsavtal var Sovjetunionen en synnerligen opålitlig och farlig granne. Trots att Sovjetunionen hade förbundit sig att lösa konflikter med fredliga medel genom Briand-Kelloggs-pakten tydde landets ”extrema militarisering och upprustning” på att landet inte var det minsta fredligt sinnat. Landet hyste dessutom planer på världsrevolution och ville ta tillbaka de områden det förlorat i och med ryska imperiets sammanbrott. Inga avtal förmådde eliminera hotet från öster. Världsläget gjorde att Finlands självständighet var konstant hotad. Finland skulle dessutom ha svårt att hållas utanför ett storkrig.

Skribenterna önskade antagligen att medborgarna, vägleda av dessa militära hotbilder, skulle ta saken i egna händer och gå med i medborgarsammanslutningarna för krigsflottan och luftvärnet och på det sättet själva stödja försvaret, eller rösta på kandidater som ämnade arbeta för ett starkare försvar. Sovjetunionens militära hot och upprustning användes som ett legitimt skäl för Finland att rusta upp. Det var ett hot som gjorde att Sovjetunionens grannar hade all rätt att svara på med samma mått och rusta upp. Finland kunde rusta ner enbart om Sovjetunionen gjorde samma. Neutralitet betonade man att enbart existerade på papper men garanterade inte landets integritet. Neutraliteten skulle således försvaras med vapen, likt Schweiz.

Skribenterna försäkrade om att Finland nog hade en chans att klara sig mot en militärt överlägsen fiende, förutsatt att man ersatte den antalsmässiga underlägsenheten med en kvalitativt överlägsen armé. Armén skulle vara vältränad och förfoga över lika bra vapen som fienden – det var nyckeln till militär framgång för de små nationerna. Därför skulle man rusta upp och inte förkorta tjänstgöringstiden eftersom det hotade försämra arméns kvalitativa ”förstklassighet” och försätta landet i fara. Det moderna krigets natur krävde att man skulle satsa på luftförsvaret och flottan eftersom de spelade en avgörande roll i framtida krig. Man framhävde att kriget var totalt till sin natur vilket innebar att alla skulle drabbas av kriget och ett starkt försvar gynnade därför alla, oberoende av klasstillhörighet, vilket sporrade allmänheten till att antingen själva understödja försvaret eller rösta på beslutsfattare som gjorde det för dem. Man gjorde samtidigt klart att ingen egentligen hade skäl att förhålla sig likgiltigt eller negativt till försvaret och dess behov.

Man varnade för att en förkortning av tjänstgöringstiden och den försämrade utbildningsgraden hos manskapet skulle leda till onödiga offer i krig. Militär ungdomsfostran framställdes som ett komplement till den alldeles för korta militärtjänstgöringen. Den kritiserades för att vara militarism och alla förhöll sig inte välvilligt till att lära barn vapenhantering. Skribenterna hävdade att militär ungdomsfostran enbart var idrottsfostran och fosterländskhetsfostran, alltså var det inte frågan om militarism. Militär ungdomsfostran kunde även bidra med positiva fostringsnyttor.

Hur bemötte skribenterna försvarskritiska åsikter och kritiker? De främsta kritikerna av armén och skyddskårerna var den politiska vänstern och i synnerhet kommunisterna. De krävde både nedrustning och att armén skulle avskaffas. Dessutom spred kommunisterna flygblad med exempelvis antimilitaristiska budskap i armén. Generalstaben motarbetade kommunisternas agitation genom att sprida egen motpropaganda och jag anser att det är troligt att de antikommunistiska skrivelserna i *Suomen sotilas* var en del av denna motpropaganda. Det att skribenterna behandlade kommunistfrågan i militärtidskriften ansåg de att inte var förbjuden politisk verksamhet utan en nödvändig åtgärd ur militär synvinkel. Kommunisterna depolitiserades och framställdes som blott ett säkerhetspolitiskt hot som i högsta grad angick försvaret. De stämplades som landsförrädare som kunde i en krigssituation ställa sig på fiendens sida och rikta sina vapen mot sina egna landsmän. Samtidigt blev det varningens ord åt alla

värnpliktiga men också den bredare allmänheten. Att vara kommunist var det samma som att vara ”fosterlandsförrädare”.

Kommunisternas auktoritet undergrävdes genom att hävda att deras kritik framfördes på order från Moskva och att den var en del av en större konspiration, det vill säga Sovjetunionens strävanden att genomföra världsrevolutionen, vilket gick ut på att infiltrera utländska arméer med spioner och sabotörer. Kommunisterna demoniserades också i någon mån och man hävdade att de ämnade enbart införa diktatur. Samtidigt skildrades kommunisterna som ett reellt hot mot demokratin och det i sin tur legitimerade retroaktivt de redan vidtagna antikommunistiska åtgärderna, exempelvis kommunistlagarna och arresteringarna, men även framtida åtgärder som efterlystes av skribenterna. Med dylika argument ämnade man antagligen få allmänheten att ta avstånd från ideologin och dess anhängare. Inga invalda kommunister i riksdagen hade inneburit att kommunisterna inte skulle kunna motarbeta försvaret på en politisk nivå. Ingen kommunistisk verksamhet hade inneburit att den kommunistisk propagandan i armén avtog och kommunisterna skulle sannolikt inte heller bli flera till antalet.

Skribenterna hävdade att det var ”fosterlandsförrädarna” och ”fiendens hantlangare” som försökte få allmänheten att tro att inget hotade Finland, smutsade ner arméns rykte, genomförde nedskärningar i försvarets anslag samt förkortade tjänstgöringstiden. De förberedde på detta sätt vägen för fienden att inta landet. Således hamnade även fredsanhängarna, antimilitaristerna i samma kategori som kommunisterna. Skribenterna hävdade i princip att alla som kritiserade eller motarbetade försvaret var i maskopi med fienden eller så kunde de oavsiktligt med sin verksamhet utföra tjänster för fienden. Flera vapenvägrare och pacifister skulle underlätta bolsjevikernas maktövertagande och förintande av den kapitalistiska världen påpekades det. Också fredsideologin verkar således ha oroat skribenterna och de attackerade fredsanhängarna troligen för att undvika att ideologin fick flera anhängare. Flera vapenvägrare, pacifister och antimilitarister som röstade i val eller var med i den politiska beslutsfattningen kunde i sin tur ha påverkat negativt försvarets utvecklingsmöjligheter. Skribenterna visade hur pass utopistisk och naiv tanken om evig fred var. Krig hävdade man att var oundvikligt, då det var en form av kamp om existens och berodde på okontrollerbara krafter i människans innersta väsen. Nationernas förbund hade misslyckats med att trygga freden, Sovjetunionen hotade världsfreden med världsrevolution och otaliga länder rustade upp – det var bäddat för ett oundvikligt storkrig. Georgiens öde visade hur farlig det var att blint tro på evig fred och vägled av den tron försumma och försvaga det nationella försvaret.

Man försökte få allmänheten att också ta avstånd från fredsideologin samt undergräva pacifisternas och antimilitaristernas auktoritet genom att peka på en konspiration bakom deras verksamhet och kritik och därmed framställa dem som äventyrare av landets säkerhet. Om fredsanhängarna och antimilitaristerna liksom kommunisterna började uppfattas som "landsförrädare" kunde man sannolikt undergräva deras auktoritet och på så sätt indirekt tysta ner deras kritik. Syftet var antagligen också att höja tröskeln för allmänheten att delta i kommunistisk, antimilitaristisk och pacifistisk verksamhet då det kunde anses vara "kriminell och landsförrädisk" verksamhet av förekommen anledning.

Försvaret plågades av negativ publicitet då det cirkulerade negativa skildringar av armén i dagspressen och skönlitterära verk. Det var frågan om missförhållanden och dålig behandling av värnpliktiga. De negativa skildringarna hotade att bara bekräfta kritikernas åsikter om försvaret som sanna, vilket inte hjälpte försvaret att vinna folkets fulla stöd utan hotade undergräva folkets förtroende för försvaret och det kunde leda till att folket ifrågasatte dess legitimitet. Skribenterna uttryckte nämligen en oro över att även bildade kretsar uppfattade försvaret som blott ett nödvändigt ont. Skribenterna erkände visserligen missförhållandena men pekade allt som oftast ut andra som syndabockar. Eftersom armén inte fick tillräckligt med pengar så kunde inte allt heller förväntas vara perfekt. De skildringar som publicerades i dagspressen och böcker var allt annat än objektiva och var därför föga beaktansvärd kritik. Spridningen av skräckhistorierna om armén hävdade skribenterna att hotade rubba försvarsviljan och de värnpliktigas motivation att utföra sin militärtjänstgöring. Kritiken var dessutom aldrig konstruktiv och störde försvarets arbetsro, ansåg skribenterna. Detta var indirekta sätt att avråda allmänheten från att diskutera missförhållandena offentligt. Åter hävdades det att de negativa skildringarna var en del av "fosterlandsfientliga" och "kriminella kretsars" verksamhet, en konspiration som tjänade till syftet att förstöra arméns rykte och försvaga försvaret.

Precis som Anders Ahlbäck konstaterar så berättar dessa texter i *Suomen sotilas* mera om deras upphovsmän än om det hur texterna verkligen lästes och togs emot.²⁹⁴ Det innebär också för min studies del att den politiska socialisationens resultat förblir outforskade. Det kunde vara en uppgift för framtida forskning att reda ut. En annan intressant och relevant forskningsuppgift

²⁹⁴ Ahlbäck, *Manhood and the Making of the Military*, s. 142.

att ta sig an vore att undersöka om militärtidskriften också efter andra världskriget fortsatte med sin antikommunistiska, antiryska och nationalistiska linje.

Käll- och litteraturförteckning

Tryckta källor

Tidningar:

Suomen sotilas, 1919–1939.

Nationalbibliotekets digitala samlingar:

[Seriepublikationer - Digitala samlingar - Nationalbiblioteket \(kansalliskirjasto.fi\)](https://kansalliskirjasto.fi/seriepublikationer-digitala-samlingar)

Litteratur

Ahlbäck, Anders. *Manhood and the Making of the Military. Conscription, Military Service and Masculinity in Finland, 1917–39*. Farnham: Ashgate, 2014.

Ahlbäck, Anders. ”Uljaat jääkärit – sotahenkisen mieskuvan synty”. Tuomas Tepora & Aapo Roselius (toim.), *Rikki revitty maa. Suomen sisällissodan kokemukset ja perintö*. Helsinki: Gaudeamus, 2018.

Meinander, Henrik. ”Självständighetstiden”. Henrik Ekberg (red.), *Finlands historia: 4*. Helsingfors: Schildts, 1999.

Kalemaa, Kalevi. *Sankareita vai pelkureita. Suomalaisen aseistakieltäytymisen historia*. Helsinki: Tammi, 2014.

Keskinen, Lauri. *Seura tekee kaltaisekseen. Poliittinen sosialisaatio varsinaissuomalaisissa työväenurheiluseuroissa vuosisadan vaihteesta 1920-luvun alkuun*. Turku: Turun yliopisto, 2011.

Kronlund, Jarl. *Puolustusvoimien rauhan ajan historia. Suomen puolustuslaitos 1918–1939*. Porvoo; Helsinki; Juva: WSOY, 1988.

Okkonen, Ville. ”Den konservativa kontinuiteten i Finlands skolväsende från mellankrigstiden till kalla kriget.” *Historisk Tidskrift för Finland* årg. 105 (2020:1).

Pearson-Merkowitz, Shanna & James G. Gimpel, ”Religion and Political Socialization”. James L. Guth, Lyman A. Kellstedt & Corwin E. Smidt (eds), *The Oxford Handbook of Religion and American Politics*. Oxford: Oxford University Press, 2009.

Pöysä, Jyrki. *Lähiluvun tieto. Näkökulmia kirjoitetun muistelukerronnan tutkimukseen*. Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura, 2015.

Roselius, Aapo, Oula Silvennoinen & Marko Tikka. *Svart gryning. Fascismen i Finland, 1918–1944*. Stockholm: Lind & Co, 2018.

Selén, Kari. *Sarkatakkien maa. Suojeluskuntajärjestö ja yhteiskunta 1918–1944*. Helsinki: WSOY, 2001.

Sjöberg, Maria, ”Textanalys”. Martin Gustavsson & Yvonne Svanström (red.). *Metod: guide för historiska studier*. Lund: Studentlitteratur, 2018.

Tikka, Marko: *Valkoisen hämärän maa? Suojeluskuntalaiset, virkavalta ja kansa 1918–1921*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2006.

Tuomi, Jouni & Anneli Sarajarvi. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi, 2009.